

Osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen verotus Case Yritys Oy

Backman, Pasi
Schuravleff-Backman, Maria

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen verotus
Case Yritys Oy

Pasi Backman & Maria Schuravleff-
Backman
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2009

Pasi Backman & Maria Schuravleff-Backman

Osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen verotus, Case Yritys Oy

Vuosi 2009

Sivumäärä 106

Yrityksen sukupolvenvaihdos tarkoittaa omistuksen siirtämistä seuraavalle sukupolvelle. Suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle tulee yrityksen sukupolvenvaihdos koskettamaan lähitulevaisuudessa yli 40 000 perheyrittäjästä Suomessa. Sukupolvenvaihdoksen merkittävänä osatekijänä on siihen sisältyvä verosuunnittelu.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia yrityksen eri sukupolvenvaihdostapoja sekä niiden verotusta. Tutkimuksessa selvitettiin pienen osakeyhtiömuotoisen perheyrittäjän sukupolvenvaihdoksen toteutustapoja sekä niistä aiheutuvat verotukselliset kustannukset. Selvitys laadittiin sekä yritystoiminnasta luopuvan, jatkajan sekä luovutettavan yrityksen näkökulmasta. Selvitettävät luovutustavat olivat kauppa käypään hintaan, lahjanluonteinen kauppa, lahja ja ennakkoperintö sekä perintö. Lisäksi tärkeänä osa-alueena selvitettiin yritysten sukupolvenvaihdokseen liittyvää yrityksen arvonmäärittystä.

Tutkimus tehtiin toimeksiantona pk-yritykselle, jossa sukupolvenvaihdos tulee toteutumaan 3 - 5 vuoden kuluessa. Tutkimuksen teoriaosuuden lähteinä käytettiin kirjallisuuden lisäksi Verohallituksen ohjeistoja sekä valtion Finlex-säädöstietopankissa julkaistua ajantasaista lainsäädäntöä.

Tutkimuksesta havaittiin, että case-yrityksen tapauksessa sukupolvenvaihdostavoista suurimmat verotukselliset kustannukset aiheutti kauppa käypään hintaan. Verotuksellisesta näkökulmasta katsottuna pienimmät veroseuraamukset aiheuttava sukupolvenvaihdostapa oli perintö. Seuraavaksi pienimmät veroseuraamukset aiheuttivat lahjana tai ennakkoperintönä tapahtuva sukupolvenvaihdos. Case-yrityksen pienestä koosta johtuen kaikkien sukupolvenvaihdostapojen veroseuraamukset jäivät pieniksi, minkä seurauksena voitiin todeta, etteivät veroseuraamukset tulisi aiheuttamaan merkittäviä rahoituskustannuksia. Kauppana käypään hintaan tai lahjanluonteisena kauppana tapahtuva sukupolvenvaihdos voisi kuitenkin sisältää ehtoja, joilla veroseuraamuksia saataisiin edelleen pienennettyä. Case-yrityksessä eri sukupolvenvaihdostapojen veroseuraamusten jäätyä pieniksi nousee tärkeimmäksi tekijäksi vastike, jolla yritystoiminnan luovuttaja luopuu yrityksestään ja minkä jatkaja on siitä valmis maksamaan. Tutkimustulokset osoittivat selkeästi, kuinka tärkeää on aloittaa sukupolvenvaihdoksen suunnittelu mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Asiasanat sukupolvenvaihdos, arvonmäärittäminen, verotus

Pasi Backman & Maria Schuravleff-Backman

Taxation of a Corporation at Change of Generation, Case: Company Ltd.

Year	2009	Pages	106
------	------	-------	-----

A change of generation in a company refers to a situation where the ownership is passed on to another generation. When the baby boom generation retires, a change of generation will affect 40 000 family businesses in Finland in the near future. A significant factor in a change of generation is the tax planning involved.

The objective of this thesis was to examine the different ways in which a business can manage a change of generation and the taxation involved. The research examined how a change of generation in a small family corporation could be implemented and what the fiscal costs caused by the change would be. The investigation was conducted from the points of view of a person relinquishing entrepreneurship, the person continuing, and the company being relinquished. The examined ways of transferring the possession of the company were sale at valid price, part-gift type sale, gift intervivos, inheritance advance, and inheritance. Another important field of research was the value appraisalment of a company during a change of generation.

This thesis was commissioned by an SMB (small and medium-sized business), which will go through a change of generation in the next 3 to 5 years. The theoretical components were obtained from literature as well as from guidance published by the Finnish Tax Authority and from up-to-date legislation available at Finlex legislation database.

The research shows that with the case company the highest fiscal costs derived from a sale at valid price. From a fiscal point of view, the lowest fiscal costs at change of generation would be achieved through inheritance. The lowest fiscal costs to follow this were when a change of generation was implemented as a gift intervivos or as an inheritance advance. Due to the small size of the case company, the fiscal implications did not vary considerably between the different ways of changing generation, which, in turn, lead to the conclusion that these fiscal implications would not lead to considerable financing costs. A change of generation as a sale at valid price or as a part-gift type sale might contain conditions which could result in reducing the fiscal implications. With this case company, the fiscal implications would not be significant. The most important factor at change of generation would be the size of the remuneration with which the person relinquishing entrepreneurship would relinquish his business and which the person continuing would be willing to pay. The results of this thesis clearly show the importance of planning a change of generation as early as possible.

Keywords change of generation, value appraisalment, taxation

Sisällys

1	Johdanto	8
2	Tausta ja tavoitteet	9
2.1	Tutkimusongelmat ja -kysymykset	9
2.2	Tutkimuksen tavoitteet	10
2.3	Tutkimuksen rajaukset	10
2.4	Tutkimuksen kulku, teoreettinen perusta ja aineisto.....	11
2.5	Tutkielman rakenne ja etenemistapa.....	12
3	Sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä	12
3.1	Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu	12
3.2	Sukupolvenvaihdoksen toteutustavat	12
3.2.1	Due diligence.....	13
3.2.2	Yhtiön taserakenteen keventäminen	13
3.3	Osakkaiden velvoitteet ja vastuut.....	14
3.4	Vaikutukset yhtiön verotukseen.....	15
4	Yrityksen arvonmääritys.....	15
4.1	Johdanto	15
4.2	Laskentamenetelmät.....	17
4.3	Substanssiarvo.....	17
4.4	Tuottoarvo	19
4.5	Varojen arvostaminen verotuksessa	20
4.5.1	Nettovarallisuus ja osakkeen matemaattinen arvo.....	20
4.5.2	Vertailuarvo	21
4.5.3	Käypä arvo.....	21
4.6	Veroviranomaisen ennakkotieto ja ennakkoratkaisu	24
4.7	Strateginen analyysi.....	27
5	Kauppa käypään hintaan	27
5.1	Johdanto	27
5.2	Osakekauppa	28
5.2.1	Luovutusvoiton verotus osakekaupassa.....	30
5.2.2	Luovutustappion verotus osakekaupassa	31
5.2.3	Ostajan verotus osakekaupassa	32
5.2.4	Vaikutukset yhtiön verotukseen	32
5.3	Substanssikauppa	32
5.3.1	Myyjän verotus substanssikaupassa	34
5.3.2	Ostajan verotus substanssikaupassa	35
5.3.3	Varainsiirtoverotus substanssikaupassa	36
5.4	Muita omistumuutoksen vaihtoehtoja	36

5.4.1	Suunnattu osakeanti	36
5.4.2	Omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen	38
6	Lahjanluonteinen kauppa	40
6.1	Johdanto	40
6.2	Lahjanluonteisen kaupan verotus.....	41
6.3	Lahjaverotus.....	41
6.4	Varainsiirtoverotus	42
6.5	Hallintaoikeuden pidätys.....	42
6.6	Yhtiön ja luopujan verotus.....	43
7	Lahja ja ennakoperintö	43
7.1	Johdanto	43
7.2	Tavallinen lahja.....	44
7.3	Ennakoperintö	46
7.4	Vaikutukset yhtiön verotukseen.....	47
8	Lakimääräinen periminen ja testamentti	47
8.1	Johdanto	47
8.2	Lakimääräinen periminen	47
8.2.1	Perimysjärjestys	48
8.2.2	Perinnöstä luopuminen.....	50
8.2.3	Perintöosuuden luovuttaminen	51
8.3	Omaisuudesta määrääminen testamentilla	51
9	Sukupolvenvaihdon huojennukset	55
9.1	Tuloverotus	55
9.1.1	Omistusaika	57
9.1.2	Huojennuksen menettäminen.....	58
9.2	Perintö- ja lahjaverotus	60
9.2.1	Hallintaoikeuden pidättäminen.....	62
9.2.2	Veron määrää koskeva huojennus	63
9.2.3	Veron maksuaikaa koskeva huojennus.....	68
9.2.4	Huojennuksen menettäminen	68
9.3	Vaikutukset yhtiön verotukseen.....	68
10	Sukupolvenvaihdos case-yrityksessä	68
10.1	Case-yritys	68
10.2	Arvonmääritys.....	73
10.3	Luovutustavat	75
10.3.1	Kauppa käypään hintaan.....	75
10.3.2	Lahjanluonteinen kauppa.....	76
10.3.3	Lahja ja ennakoperintö.....	80
10.3.4	Perintö	83

10.4	Rahoitustarve.....	86
10.5	Yhteenveto	86
	Lähteet	89
	Taulukot	91
	Kuviot	92
	Liitteet.....	93

1 Johdanto

”On niitä jotka jäävät ja toisia jotka lähtevät, niin on ollut aina. Kukin saa valita itse, mutta on valittava ajoissa, eikä koskaan saa antaa periksi.”

- Muumipappa

Yrityksen sukupolvenvaihdos on prosessi, jossa yrityksen omistus vaihtuu ja jossa yritystoiminnan jatkajaksi ryhtyy alkuperäisen omistajan lapsi tai muu lähisukulainen. Sukupolvenvaihdos on suurten ikäluokkien eläkkeelle jäämisen yhteydessä ajankohtaiseksi noussut ilmiö: Suomen Yrittäjät ry:n sekä Finnvera oyj:n pk-yritysbarometrin 1/2009 mukaan sukupolvenvaihdoksia tapahtuu seuraavien viiden vuoden aikana yhä tiheämmin. Pk-yritysten kohdalla sukupolvenvaihdos on odotettavissa 1-2 vuoden kuluessa 11 prosentissa pk-yrityksissä, ja 3-5 vuoden kuluessa 17 prosentissa yrityksistä. Vuoden 2003 keväällä vastaavat luvut olivat pk-yritysbarometrin mukaan 8 ja 10 prosenttia. Odotettavissa olevien sukupolvenvaihdosten realisoituessa ennakoitujen aikataulujen mukaisesti olisi sukupolvenvaihdosten määrä seuraavien viiden vuoden sisällä yli 40 000 kappaletta. Vastaavasti seuraavien kahden vuoden aikana sukupolvenvaihdosten määrä olisi noin 25 000 kappaletta. (Suomen Yrittäjät & Finnvera 2009, 31-33.)

Sukupolvenvaihdoksiin liittyy yleensä voimakkaasti perheyrityksen määritelmä. Perheyritykseksi voidaan laskea yritysmuodosta ja toimialasta riippumatta sellainen liiketoiminnallinen yksikkö, jonka hallinta on yhden suvun, yhden perheen tai enintään muutaman perheen hallussa, jossa kaikki kyseisen suvun tai perheiden edustajat ovat tiettyssä määrin mukana hallinnossa sekä jossa on tietoinen pyrkimys siirtää yritys seuraavalle omistajasukupolvelle samassa suvussa. Perheyritysten Liitto ry:n (2009) mukaan kaikista suomalaisista yrityksistä perheyri-tyksiä on 86 %. Perheyritysten suuresta määrästä yli puolet alkaneista, ensimmäisen sukupolven perheyri-tyksistä, ei koskaan etene toisen sukupolven vaiheeseen saakka.

Sukupolvenvaihdosten suuresta määrästä huolimatta sukupolvenvaihdos koetaan kuitenkin monissa yrityksissä ongelmalliseksi prosessiksi. Yrityksissä, joissa sukupolvenvaihdos on odotettavissa, koetaan suurimmiksi ongelmiksi jatkajan löytyminen, yrityksen arvonmääritys sekä verotusasiat. Muita sukupolvenvaihdoksen ongelmia tuottavat rahoituskysymykset sekä yhtiö- tai sopimusjuridiikka. (Suomen Yrittäjät & Finnvera 2009, 31-33.)

Sukupolvenvaihdos on verosuunnittelunkin kannalta hyvin monimutkainen hanke, sillä suunnittelu kattaa useita verotusmuotoja, pääasiassa tuloverotusta, perintö- ja lahjaverotusta sekä varainsiirtoverotusta. Verolainsäädännölle on ominaista nopea muuttuvuus sekä se, että sää-
dösten tulkinta ei aina välttämättä ole yksiselitteistä.

Lisäksi verolainsäädäntöä koskevista kysymyksistä ei välttämättä ole oikeuskäytäntöä. Oikeuskäytäntö voi myös olla epäselvä. Siitä johtuen sukupolvenvaihdos tulisi rakentaa mahdollisimman tarkasti sekä välttää sukupolvenvaihdoksen verotukseen liittyviä olettamuksia. (Immonen & Lindgren 2006, 27-28.)

Sukupolvenvaihdoksiin tulisi valmistautua yhteistyössä Verohallituksen verovirastoista saatavan neuvonnan kanssa. Koska verovirastojen neuvonta ei kuitenkaan täysin varmuudella takaa verokohtelua riittävällä tarkkuudella tai sitovuudella, tulisi pitää mielessä niin kutsuttu luottamusperiaate (Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558, 26.2 §) – tämä luottamusperiaate tarkoittaa sitä, että asia on ratkaistava verovelvollisen eduksi, mikäli verovelvollinen on toiminut vilpittömässä mielessä viranomaisen noudattaman käytännön tai ohjeiden mukaan. (Immonen & Lindgren 2006, 27-28.)

2 Tausta ja tavoitteet

2.1 Tutkimusongelmat ja -kysymykset

Tutkimuksen keskeisenä tarkoituksena on vastata kysymykseen, miten sukupolvenvaihdos toteutetaan pienessä, osakeyhtiömuotoisessa yrityksessä luopujan, yrityksen ja jatkajan kannalta verotaloudellisesti edullisimmalla tavalla.

Opinnäytetyön keskeisenä tutkimusongelmana on pienen osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen verotuksellisten kustannusten selvittäminen. Selvitys tapahtuu sekä yritystoiminnasta luopujan, jatkajan, että itse luovutettavan yrityksen näkökulmasta. Selvitystyön lisäksi työn tarkoituksena on verosuunnittelun keinoin valita case-yritykselle kannattavin tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos.

Selvitystyö opinnäytetyön aiheeseen liittyen tapahtuu pääsääntöisesti tutkimalla aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, keskittyen erityisesti verolainsäädäntöön. Tutkimme opinnäytetyön selvitystyön kohdalla pääsääntöisesti tuloverolakea, elinkeinoverolakea, perintö- sekä lahjaverolakea. Lainsäädäntö on ollut joidenkin sukupolvenvaihdoksiin liittyvien lakien osalta varsin muuttuvaista, mikä huomioidaan tutkimuksessa.

Koska sukupolvenvaihdoksiin liittyvät lait eivät aina ole yksiselitteisiä, nousee tärkeäksi aihealueeksi tutkia sukupolvenvaihdoksen oikeuskäytäntöjä. Verolainsäädännössä on annettu selkeät ohjesäännöt verojen laskemiseksi, mutta runsaiden tulkinnanvaraisuuksien vuoksi on järkevää lähestyä veroviranomaisia, joilta voi saada sitovan ennakkoratkaisun verotuksesta.

Case-yrityksen sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun tarvittavat yritystä koskevat tiedot saadaan case-yrityksen toimitusjohtajalta. Tarvittavia kirjanpitolietoja saadaan case-yrityksen kirjanpitoa hallinnoivalta tilitoimistolta sekä pääkirjanpitäjältä.

2.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa toimeksiantajayritykselle sukupolvenvaihdoksen toteutustavoista ja niiden aiheuttamista veroseuraamuksista yritystoiminnasta luopuvalle, yritystoiminnan jatkajalle sekä luovutettavalle yritykselle, sekä lopulta selvittää verotuksellisesti edullisimmat vaihtoehdot kullekin osapuolelle, mikäli sukupolvenvaihdos toteutettaisiin tällä hetkellä. Sukupolvenvaihdostavoista tutkitaan sukupolvenvaihdoksen kohteena olevien osakkeiden luovutusta lahjana ja ennakkoperintönä, lahjanluonteisena kauppana, kauppana käypään hintaan sekä perintönä.

Kunkin sukupolvenvaihdostavan kohdalla selvitetään asiaankuuluvaa lainsäädäntöä sekä verotuskäytäntöjä. Lisäksi eri sukupolvenvaihdostapojen yhteydessä tutkitaan niihin liittyviä sukupolvenvaihdoshuojennuksia yleisesti sekä niiden soveltamista toimeksiantajayrityksen sukupolvenvaihdokseen.

2.3 Tutkimuksen rajaukset

Tutkimuskohteena olevan yhtiön ollessa yhtiömuodoltaan osakeyhtiö, rajataan sukupolvenvaihdoksen suunnittelu henkilöyhtiössä ja yksityisliikkeessä tutkimusalueen ulkopuolelle. Tutkimuksessa ei käsitellä yhtiömuodon vaihtoa toiseen osana sukupolvenvaihdosprosessia.

Koska case-yrityksessä on jo tehty ratkaiseva päätös yritystoiminnan siirtämisestä perheen sisällä jatkajalle, tässä tutkimuksessa rajoitetaan sukupolvenvaihdokseen, jossa omistus siirtyy jatkajalta tämän lapsille. Tästä johtuen työn ulkopuolelle rajataan mahdollinen liiketoiminnan lopettaminen sekä liiketoiminnan myyminen ulkopuolisille. Tutkimuksen lähtökohtana on, että yrityksen toiminta jatkuu sukupolvenvaihdoksen jälkeen luopujan jälkeläisen toimesta.

Vaikka tutkimuksen pääpaino on yrittäjän elinaikana toteutettavalla luovutuksella, käsitellään työssä sekä perinnön että testamentin kautta tapahtuvaa luovutusta. Tämä on keskeinen toimeksiantajan toive, jolloin perinnön ja testamentin käsittely kytkeytyy osaksi yrityksen riskienhallintaa.

Sukupolvenvaihdoksen rahoitusratkaisut rajataan tutkimuksen ulkopuolelle, sillä vastikkeellinen sukupolvenvaihdos joudutaan joka tapauksessa rahoittamaan lainalla. Vaikka sukupolvenvaihdokseen perheyhtiössä liittyy paljon niin sanottuja pehmeitä arvoja, tullaan ne jättämään

tutkimuksessa tarkastelun ulkopuolelle. Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan lisäksi muut sellaiset yritysjärjestelyt, joissa toisena osapuolena on toinen yhtiö, sillä case-yrityksen tapauksessa käyttökelpoista toista yhtiötä ei ole, eikä katsota olevan järkevää perustaa sellaista sukupolvenvaihdosta varten. Tutkimusosuuden ulkopuolelle rajattuja yritysjärjestelyjä ovat näin ollen apuyhtiöiden käyttö, sulautuminen, jakautuminen, liiketoimintasiirto sekä osakevaihto. Myös yrityksen purkamisvaihtoehto rajataan tutkimuksen ulkopuolelle.

2.4 Tutkimuksen kulku, teoreettinen perusta ja aineisto

Tutkimus koostuu kahdesta osasta, teoriaosasta ja empiirisestä osasta. Empiirinen osa toteutetaan case-tutkimuksena. Teoriaosa käsittelee sukupolvenvaihdoksen eri toteutusvaihtoehtoja ja siten, että lukijalle muodostuu käsitys erilaisista sukupolvenvaihdokseen liittyvistä yrityksen arvostamisperusteista, sekä mahdollisista eri sukupolvenvaihdoksen toteutustavoista. Eri toteutustapojen yhteydessä selvitetään sekä luopujan, jatkajan että yrityksen verotuksellisia näkökulmia. Empiirisessä osassa sovelletaan teoriaosuuden tietoa, ja suunnitellaan case-yrityksen sukupolvenvaihdos eri toteutusvaihtoehtoilta verotaloudellisesta näkökulmasta.

Case-osuuden laskelmissa tutustutaan yrityksen tilanteeseen tuloslaskelman ja taseen avulla. Laskelmia varten on käytetty hyväksi case-yrityksen tilinpäätöstietoja. Myös aikaisempia veroilmoituksia ja verotuspäätöksiä on käytetty hyväksi tutkimuksessa. Tämän informaation avulla tehdään ja esitetään laskelmia yrityksen arvosta ja päädytään lopulta erilaisten sukupolvenvaihdosvaihtoehtojen aiheuttamiin verokustannuksiin. Näiden laskemien perusteella vertaillaan sukupolvenvaihdoksen eri tapoja sekä niiden eroja, ja suunnitellaan yritykselle verotuksellisesti edullisin tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos. Yhtä oikeaa tapaa toteuttaa osakeyhtiön sukupolvenvaihdos ei ole olemassa, ja eri yrityksille sopii usein toisistaan hyvinkin paljon poikkeavat toteutustavat. Työn edetessä on tärkeää ottaa huomioon kaikkien sukupolvenvaihdoksen osapuolten odotukset ja yhdistää ne verotuksellisesti järkevimmällä tavalla.

Sukupolvenvaihdosta ja siihen liittyviä verotuskysymyksiä on käsitelty mediassa laajasti viime vuosina. Yrityksen sukupolvenvaihdosta koskevaa kirjallisuutta ja lehtiartikkeleita on viime vuosina ilmestynyt runsaasti, ehkä juuri aiheen ajankohtaisuuden vuoksi suurten ikäluokkien ikääntyessä ja eläköityessä. Juha Lindgrenin väitöskirja Osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen verotus ilmestyi vuonna 2001, ja tämä jälkeen Lindgren on julkaissut useita aihetta käsittelevää teosta. Verohallinnolla on omat julkaisunsa, vuonna 2004 julkaistiin opas Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Ammattikorkeakoulu Laureassa sukupolvenvaihdos on ollut suosittu opinnäytetyön aihe koko 2000-luvun ajan. Laurean kirjaston Lauruksen aineistotietokannan mukaan tällä vuosituhannella laadittuja opinnäytetöitä, joissa asiasanana on ”sukupolvenvaihdos”, löytyy 20 kappaletta. Ammattikorkeakoulujen verkkokirjastosta, Theseuksesta, vastaava hakusana tuottaa 24 osumaa. Helsingin kauppakorkeakoulun Helecon-

yhteistietokannassa vastaava luku on 16 pro gradu -tutkielmaa. Sukupolvenvaihdokseen keskeisesti liittyvää arvonmäärittystä sekä yrityskauppatilanteita on lisäksi käsitelty useilla Laurea-ammattikorkeakoulun opintojaksoilla.

2.5 Tutkielman rakenne ja etenemistapa

Opinnäytetyö koostuu yhteensä yhdestätoista pääluvusta. Johdantoluvun sekä opinnäytetyön taustoja ja tavoitteita selvittävän luvun jälkeen esitellään sukupolvenvaihdosta osakeyhtiössä yleisesti, sekä otetaan kantaa joihinkin sukupolvenvaihdosten erityispiirteisiin. Neljäs luku käsittelee yrityksen arvonmäärittystä. Luvuissa 5-8 käydään läpi yksittäisiä sukupolvenvaihdostapoja järjestyksessä kauppa käypään hintaan, lahjanluonteinen kauppa, lahja ja ennakkoperintö sekä lakimääräinen periminen ja testamentti. Tämän jälkeen luvussa 9 esitellään eri sukupolvenvaihdostapojen huojennuksia. Luku 10 on työn case-osio, jossa käydään läpi case-yrityksen tilanne sekä eri sukupolvenvaihdostavat case-yritykseen liittyen, näihin liittyvät laskelmat sekä lopulta yhteenveto ja johtopäätökset.

3 Sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä

3.1 Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu

Yrityksen sukupolvenvaihdos on erittäin pitkäkestoinen ja tämän vuoksi hyvin monimutkainen prosessi. Sukupolvenvaihdoksessa on huomioitava monia muuttujia, ja prosessia olisi järkevää alkaa suunnitella hyvissä ajoin, mielellään useita vuosia ennen varsinaista sukupolvenvaihdosta. Huolellisella suunnittelulla ja sukupolvenvaihdoksen toteutustavan oikealla valinnalla pystytään myös onnistuneesti minimoimaan sukupolvenvaihdoksesta aiheutuneita verokustannuksia.

Immosen ja Lindgrenin (2006, 17) mukaan käytännön tapaukset viittaavat siihen, että sukupolvenvaihdoksen suunnittelu olisi tarpeen aloittaa jopa 3 - 5 vuotta ennen ajankohtaa, jolloin varsinainen sukupolvenvaihdos toteutetaan. Samoin eri menettelytapojen valinnassa tulisi ottaa huomioon, että eri menettelytavat kestävät eri ajan. Myös KPMG:n sukupolvenvaihdosten asiantuntija Johan Karlssonin mukaan ”suurimmat verotukselliset hyödyt sukupolvenvaihdoksissa saadaan aikaan, kun järjestely toteutetaan oikea-aikaisesti ja riittävän ajoissa.”

3.2 Sukupolvenvaihdoksen toteutustavat

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa monilla eri tavoilla. Omistajanvaihdos on aina yksilöllinen tilanne, eikä mitään vakioratkaisua siitä, kuinka se kulloinkin pitäisi toteuttaa, ole olemassa. Vaihdoista suunniteltaessa tulee verosuunnittelussa huomioida sekä luopujan, jatkajan että kohdeyrityksen näkökulma.

Yleisimpiä sukupolvenvaihdostapoja ovat kauppa käypään hintaan, lahjanluonteinen kauppa, lahja ja ennakkoperintö sekä perintö. Näkökulmien moninaisuudesta johtuen sovellettavaa lainsäädäntöä tulee etsiä monesta eri laista, kuten tuloverolaista, perintö- ja lahjaverolaista, laista varojen arvostamisesta verotuksessa, laista verotusmenettelystä sekä laista elinkeinotulon verottamisesta.

3.2.1 Due diligence

Ennakkoselvityksellä eli *due diligencellä* tarkoitetaan yrityskauppatilanteessa tehtävää huolellista, eri-osa-alueisiin ulottuvaa ostokohteen kokonaisvaltaista arviointia. Kun yrityskauppa tehdään perhepiirissä, ei ennakkoselvityksen tekemiseen ole välttämättä yhtä suurta tarvetta kuin niissä tapauksissa, joissa yritys vaihtaa omistajaa ulkopuolisen tahon kanssa. Immosen & Lindgrenin (2006, 37) mukaan myös sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseksi tehtävässä kaupassa on ostajan tärkeää selvittää jo ennalta, mistä kaupassa ainakin pääpiirteittäin on kysymys. Koska sukupolvenvaihdoksessa verrattuna tavalliseen yrityskauppaan on mukana myös paljon niin sanottuja pehmeitä arvoja, on tärkeää, että erimielisyyksiltä vältytään ja osapuolten väliset suhteet säilyvät vielä yrityskaupan jälkeenkin. Due diligence on tehtävä niin substanssikaupassa kuin ostettaessa yrityksen osakkeita tai yhtiöosuuksia. (Immonen & Lindgren 2006, 37-38.)

Ennakkoselvityksen laajuus määräytyy yrityksen koon sekä muiden mahdollisten olosuhteiden mukaan. Ostajan vastuulle jää ostokohteeseen tutustuminen, jolloin hän luonnollisesti vastaa itse huolimattomasta perehtymisestään yritykseen (*caveat emptor*). Näin ollen vaikka myyjä olisikin antanut ostajalle epäedullisia tietoja, ei ostaja voi vedota myyjän antaman tiedon virheellisyyteen ja vaatia esimerkiksi kauppasumman alentamista. Myyjä sitoutuu ainoastaan oikeiden ja riittävien tietojen antamiseen sekä sitoutuu selvittämään ostajan taloudellisen aseman jotta ostaja täyttää kaupan velvoitteet. (Immonen & Lindgren 2006, 38.)

Selvityksen tulee antaa kohdeyrityksestä kattava ja totuudenmukainen kuva. Yleensä selvitys kohdistuu neljään osa-alueeseen, jotka ovat liiketoimintaselvitys, oikeudellinen selvitys, taloudellinen selvitys sekä verotus selvitys. (Immonen & Lindgren 2006, 37-39.)

3.2.2 Yhtiön taserakenteen keventäminen

Myös itse yritystä tulee valmistella omistajanvaihdokseen sukupolvenvaihdoksen yhteydessä keventämällä yhtiön taserakennetta. Taserakennetta kevennetään tavallisesti poistamalla yrityksen varallisuudesta varsinaiseen elinkeinotoimintaan kuulumatonta omaisuutta. Raskaan taserakenteen omaava yritys on jatkajalle hankalammin realisoitavissa oleva hankinta ja ai-

heuttaa jatkajalle ainoastaan ylimääräisiä rahoituskustannuksia. (Järvenoja 1999, 255.) Tase-rakennetta keventämällä yrityksen arvo laskee ja verokustannukset pienenevät, jolloin jatka-jan kaupan rahoitus merkittävästi helpottuu. (Manninen 2001, 84.)

Osakeyhtiössä tarpeeton omaisuus, kuten liikekiinteistö tai -huoneisto voidaan realisoida en-nen luovutusta. Liikekiinteistö tai -huoneisto voidaan myös jättää luopujalle jo ennen suku-polvenvaihdosta, ja hän voi vuokrata sen jatkajalle ja saada siitä tuottoja vuokran muodossa. Mikäli myynti tapahtuu yhtiön osakkaalle, voi osakas ostaa omaisuutta ainoastaan käypään hintaan, sillä alihintainen ostaminen voi aiheuttaa epäilyn peitelystä osingonjaosta ja lopulta aiheuttaa peitellyn osingonjaon verotuksen. Lisäksi tasetta on mahdollista keventää osingon-jaolla, edellytyksenä että yrityksessä on ylimääräisiä rahavaroja. (Järvenoja 1999, 253-255.)

3.3 Osakkaiden velvoitteet ja vastuut

Osakeyhtiölain mukaan ”osakeyhtiö on omistajistaan erillinen oikeushenkilö, joka syntyy re-kisteröimisellä”. Osakeyhtiön osakas vastaa yhtiön velvoitteista ja vastuista sijoittamallaan pääomalla. Sukupolvenvaihdoksessa ainakin luopuja tulee vapautumaan yrityksen velvoitteista asianomistajien kesken. Yrityksen velvoitteiden ja velkatilanteen määrittäminen eri osapuol-ten kannalta on yrityskauppatilanteessa keskeisessä roolissa. Osakeyhtiön osakkaat vastaavat sijoittamallaan pääomalla yhtiön velvoitteista ja vastuista aina omistusoikeuden luovuttami-seen asti. Verotusta koskevien lakien mukaan osakkeenomistaja ei ole henkilökohtaisesti vas-tuussa osakeyhtiölle maksuun pantavista tuloveroista. (Manninen 2001, 337-339.)

Osakeyhtiölain mukaan osakkaan vahingonkorvausvastuu veronsaajatahoa kohtaan kuitenkin säilyy, mikäli ilmenee tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Yhtiön vastuut omista veroistaan ovat kuitenkin riippumattomia omistajasta, eli vanhat rasitteet siirtyvät kaupan yhteydessä ostajalle. Kun omistusoikeus siirretään, sovitaan sen yhteydessä velkojen, vastui-den ja verojen vastuunjaosta. Luovuttajan ja luovutuksensaajan välinen sopimus ei sido ulko-puolisia tahoja, kuten veroviranomaisia. Myyjän verovastuu osakeyhtiön osakekaupassa saat-taa olla käytännössä huomattavasti lakisääteistä minimivastuuta suurempi, koska yrityskaup-pakirjassa yleensä on ehto, jonka mukaan myyjä vastaa yritykselle mahdollisesti määrättävis-tä veroista niiltä osin kuin niiden peruste on syntynyt ennen kaupantekohetkeä.

Tavallisesti kauppakirjaan otetaan veloista ja vastuista ehto, jonka mukaan myyjä vakuuttaa, ettei ole olemassa sellaisia velkoja tai vastuuta joita ei ole mainittu joko kauppakirjassa tai sen liitteissä, taikka muutoin saatettu ostajan tietoon kaupan yhteydessä. Normaalitilanteessa yhtiön, joka on kaupan kohteena, kaikki velat ja vastuut rasittavat yhtiötä myös kaupan jäl-keen ja vaikuttavat yhtiöstä maksettavan kauppahinnan määrään. (Manninen 2001, 337-339.)

3.4 Vaikutukset yhtiön verotukseen

Osakeyhtiön omistajanvaihdos vaikuttaa yhtiön verotukseen välittömästi lähinnä vahvistetun tappion vähentämisoikeuden osalta. Yhtiöveron hyvityslaki kumottiin vuoden 2005 verouudistuksen yhteydessä, ja näin ollen veroylijäämillä ei ole enää merkitystä eikä niitä myöskään enää synny. Yhtiöllä saattaa kuitenkin olla vielä saamisina käyttämättömiä hyvityksiä. Vahvistettujen käyttämättömien tappioiden siirtymisen edellytykset on tunnettava yrityksen luovutuksen tai yritysjärjestelyn yhteydessä. Tappioiden vähentämistä koskeva pääsääntö on tuloverolain 119 §:n säännös, jonka mukaan elinkeinotoiminnan verovuoden tappio vähennetään elinkeinotoiminnan tuloksesta seuraavien kymmenen vuoden aikana sitä mukaa kuin tuloa syntyy. Elinkeinotoiminnan tappio tarkoittaa elinkeinoverolain mukaan laskettua tappiollista tulosta. Tuloverolain 122 §:n mukaan osakeyhtiön tappiota ei kuitenkaan vähennetä, jos tappiollisen vuoden aikana tai sen jälkeen yli puolet yhtiön osakkeista tai osuuksista on muun saannon kuin perinnön tai testamentin vuoksi vaihtanut omistajaa tai yli puolet sen jäsenistä on vaihtunut. (Lakari 2009, 120-121.)

Tämän vuoksi osakeyhtiön osakkeiden kauppa ja lahjoitus sekä omien osakkeiden hankinta ja osakepääoman korottamiseen liittyvät järjestelyt johtavat lähtökohtaisesti siihen, että tappioita ei voida vähentää. (Lindgren 2001, 214.) Jotta tämä ei aiheuttaisi yritystoiminnan jatkuvuuden vaarantumista, TVL 122.3 §:n mukaan oikeus tappiontasaukseen voidaan myöntää erityisestä syystä verovelvollisen hakemalla poikkeusluvalla, vaikka yli puolet osakkeista olisi vaihtanut omistajaa. Tällaisena erityisenä syynä mainitaan juuri sukupolvenvaihdos, edellytyksenä kuitenkin että yritys jatkaa toimintaansa. Näin ollen voidaan todeta, että osakkeiden edelleen luovuttaminen sukupolvenvaihdostilanteessa ei yleensä tiettyjen ehtojen täytyttyä aiheuta tappioiden vähennysoikeuden katkeamista. (Immonen & Lindgren 2006, 22.)

Yhtiöveron hyvityslain kumoamisen yhteydessä säädetään, että viimeistään verovuonna 2004 syntyneiden käyttämättömien hyvitysten vähennysaika on 10 vuotta. Tämä saattaa johtaa tilanteisiin, joissa yhtiöveron hyvityssaamisilla voi olla merkitystä vielä vuonna 2014. Käytännön merkitystä on siis sillä, vaihtavatko yli puolet osakkeista omistajaa tai tapahtuuko tietyn suuruinen välillinen omistajanvaihdos. (Lakari 2009, 121.)

4 Yrityksen arvonmääritys

4.1 Johdanto

Listattujen yritysten arvo määritellään päivittäin pörssissä, mutta listamaattoman yrityksen kohdalla arvonmääritys on huomattavasti vaikeampi prosessi. Pörssiyrityöiden kohdalla on tavallista laskea erilaisia tunnuslukuja ja pyrkiä määrittelemään osakkeen arvo hyödyntämällä

vastaavan toimialan tai vertailuyrityksen lukuja. Näin voidaan päätellä, onko yritys markkinoilla yli- vai aliarvostettu. Myös listaamattoman yrityksen – jolle ei ole saatavilla markkina-arvoa arvopaperipörssissä – arvo voidaan määritellä karkeasti yksittäisten tunnuslukujen avulla vertaamalla niitä noteerattuun vertailuyritykseen tai kokonaiseen toimialaan. (Kallunki & Niemelä 2007, 68.)

Sukupolvenvaihdoksen arvonmääritysprosessi poikkeaa normaalien yrityskauppatilanteiden arvonmäärityksestä jo lähtökohdiltaan. Normaalisissa yrityskauppatilanteissa luopujan motiivina on saada yrityksestään mahdollisimman suuri kauppasumma, jolloin yrityksen arvo pyritään kaikin tavoin osoittamaan mahdollisimman korkeaksi. Silloin kun yrityskauppa tehdään osana sukupolvenvaihdosta ja mahdollinen jatkaja löytyy luopujan perhepiiristä, nousee kauppahinnan lisäksi esiin muita kysymyksiä, kuten kuinka asettaa kauppasumma sellaiseksi, että se riittää turvaamaan luopujan eläkepäivät, mutta ei aiheuta jatkajalle huomattavia taloudellisia ongelmia ja lopulta johda yritystoiminnan loppumiseen. (Heinonen 2003, 141.)

Luonnollisesti huomioitavan arvoista on yrityksen nykyinen tila, mutta vielä tärkeämmäksi asiaksi muodostuu saada selkeä kuva siitä, minkälaiseksi muodostuu yrityksen odotettu menestys tulevaisuudessa. Jatkajan on pystyttävä rahoittamaan yritysostosta aiheutunut laina korkoineen takaisin kohtuullisessa ajassa yrityksestä saamallaan tuotolla. Mikäli hän sijoittaa yrityksen ostoon omia varojaan, on tärkeää että hän saa sijoitukselleen riittävän tuoton. Yrittäjä taas haluaa korvauksen tekemästään työstä joko palkkana tai osinkona sekä sukupolvenvaihdoskaupan kauppahintana. (Kallunki & Niemelä 2007, 13.)

Sukupolvenvaihdoksena tapahtuva kauppa ei sisällä eri osapuolien välisiä intressiristiriitoja kuten normaali yrityskauppa, sillä kaikkien osapuolien motiivit ovat selvillä. Voitontavoittelun sijasta arvostetaan verotehokkuutta, oikeudenmukaisuutta sekä perhesovun säilymistä. Päälimmäisenä kysymyksenä onkin, mihin hinta pitäisi asettaa ja mikä olisi sopiva arvo jotta verotuksesta aiheutuvat kustannukset pysyvät mahdollisimman alhaisina. Luopujalle voi olla täyttävä kauppasummaa suurempi merkitys sillä, että hän kokee työnsä siirtyneen edelleen jälkipolville.

Arvonmäärityksen keskeisenä tavoitteena on määritellä yrityksen arvo sen taloudellisen tilan perusteella. Yrityksen arvo ei kuitenkaan tarkoita yrityksen kauppahintaa. Kauppahinta on se hinta, josta ostaja ja myyjä pääsevät yksimielisyyteen ja jolla yritys lopulta vaihtaa omistajaa. Eri arvonmääritysmenetelmiä on monia, ja paras lopputulos saadaan usein käyttämällä eri menetelmiä ja yhdistelemällä niistä saatuja arvoja. Yksinkertaisimmillaan yrityksen arvoa voi arvioida laskemalla sen omaisuuden arvon joko tilinpäätöksistä tai omaisuuden todennäköiseen myyntihintaan perustuen. (Kallunki & Niemelä 2007, 13-14.)

Eri menetelmät pitävät sisällään niin tuottoihin, kassavirtoihin, substanssiarvoihin kuin vertailuhintoihin perustuvat menetelmät. Sukupolvenvaihdoksessa mallin valintaa ohjaavat olennaisesti myyjän ja ostajan yhteisymmärrys sovellettavasta mallista, sekä mallin perusteltavuus verottajalle. (Kallunki & Niemelä 2007, 14-15.)

Tarkasteltaessa eri arvonmääritystapoja syvällisemmin, on huomattava että verotuksessa ja liiketaloustieteessä käytettyjen mallien välillä on eroja. Nämä erot vaikuttavat mallin valintaan. Myös verohallituksen ohjeiston lähtökohtana on, että yhtä ainoaa arvostamismallia ei ole olemassa, vaan verovelvollinen voi vapaasti valita toisenlaisen arvostamismallin, mikäli se antaa yritystoiminnasta oikeamman ja totuudenmukaisemman kuvan. Mikäli verovelvollinen poikkeaa verottajan ohjeiston arvostusmallista, tulee verovirastolle esittää luotettava selvitys käytettävästä mallista ja sen tuloksista. Laskennallisesti saadun arvon tulee olla todennettavissa ja perusteltu. (Verohallinto 2004, 15-16.)

4.2 Laskentamenetelmät

Yrityksen arvonmäärittämisessä kaksi yleisintä laskentamenetelmää ovat tuottoarvo ja substanssiarvo, joista tuottoarvo on niin kutsuttu subjektiivinen malli, ja substanssiarvo niin kutsuttu objektiivinen malli. Substanssiarvoa, eli velattoman omaisuuden arvoa vähennettynä veloilla, käytetään yrityksen arvonmäärittäystä toteutettaessa usein yhdessä tuottoarvon kanssa. Tuottoarvo eli yrityksen tuottoon perustuva laskentatapa on yleisimmin käytetty arvonmäärittämiskeino. Tuottoarvo kertoo yrityksen ansainkyvystä ja laskentatavan merkitys korostuu varsinkin silloin, kuin yrityksen uuden omistajan intresseissä on kehittää liiketoimintaa. Tuottoarvolla on merkitystä myös silloin, kun uusi omistaja rahoittaa yrityskaupan kauppahinnan yrityksestä saatavilla tuotoilla.

Sekä tuottoarvo että substanssiarvo tarjoavat laskentamenetelminä tai niiden yhdistelmänä kuitenkin korkeintaan karkean hintahaarukan, sillä vain harvoille yrityksille kyetään määrittämään täsmällinen arvo. Luopujan ja jatkajan arvostukset pohjautuvat eri ajatusmalleihin ja näkökulmiin, ja täten ne voivat poiketa toisistaan merkittävästi. Arvonmäärittäminen on tarkoitus olla näkökulmasta riippumatta mahdollisimman oikeudenmukainen ja antaa mahdollisimman todellinen kuva yrityksen nykytilasta unohtamatta tulevaisuuden näkymiä. Arvonmäärittämisolosuhteissa pyritään valitsemaan sellaiset menetelmät, jotka ovat merkityksellisimpiä juuri kyseisen yrityksen arvoa arvioitaessa. (Suomen Yrittäjät 2006, 35-36.)

4.3 Substanssiarvo

Mikäli yrittäjä lopettaisi liiketoiminnan, realisoisi omaisuuden ja maksaisi velat pois, jäisi jäljelle substanssiarvo. Substanssiarvo kuvastaa yrityksen liikevarallisuuden arvoa, sekä muodostaa pk-yritykselle minimiarvon, jota alhaisemmalla hinnalla yritystä ei kannata myydä.

Yrityksen substanssiarvo saadaan vähentämällä yrityksen varoista yrityksen velat. Yrityksen varoja ja velkoja laskettaessa tulee ottaa huomioon kunkin erän laskentatapa sekä lainalaisuudet. Lähtökohtana substanssiarvolle on kirjanpidollinen tase, jolloin omaisuuden käyttöarvo tai käypä arvo voi olla tasearvoja korkeampi tai matalampi. Käytännössä substanssiarvo voidaan laskea vasta, kun tase muutetaan käypiä arvoja vastaavaksi. Ostajan näkökulmasta yritys jolla on pieni substanssi ja suuri tuotto on parempi vaihtoehto kuin yritys jolla on paljon omaisuutta mutta joka suhteessa tuottaa huonommin. Ylimääräisillä omaisuuserillä on suurempi arvo myyjälle kuin jatkajalle, jolle koituu ylimääräisiä rahoituskuluja näiden omaisuuserien oston rahoittamiseen. Loppujen lopuksi yritystoiminnan arvo perustuu vain sellaiseen omaisuuteen jolla on selkeä liittymä tuloksen tekemiseen.

Kaikkiin muihin arvostusmenetelmiin sisältyy aina henkilökohtaisia arvonmäärittäjän näkemyksiä sekä oletuksia. Substanssiarvoa käytetään laajasti omistajanvaihdostilanteissa, sillä substanssiarvoa tarvitaan myös kauppasopimuksessa sekä verottajalle tehtävässä selvityksessä. Toisaalta substanssiarvo soveltuu sukupolvenvaihdoskauppoihin huonosti siksi, että jatkaja on ostamassa tulevaisuutta eikä ainoastaan koneita ja laitteita. Yritysoston yhteydessä hankitaan kuitenkin aina myös sellaista substanssia jolla ei jatkajalle ole todellisuudessa mitään käyttöä. On myös tärkeää huomata, että pahasti velkaantuneen yrityksen substanssiarvo voi olla jopa negatiivinen. (Suomen Yrittäjät 2006, 35-36.)

Substanssiarvon laskeminen

Substanssiarvo voidaan laskea kolmella tavalla, joko suoraan kirjanpidosta saatavilla tasearvoilla, oikaistuilla tasearvoilla tai selvitystila-arvoilla. Laskentatavan perustuessa kirjanpitoarvoihin, on se yrityksen arvoista ainoa kiistaton arvo.

Nokan mukaan (1997, 77) substanssiarvo määritetään seuraavalla tavalla:

(rahoitusomaisuus + vaihto-omaisuus + käyttöomaisuus) – (velat + veloitteet)

Yrityksen varoja laskettaessa aineettomat oikeudet huomioidaan, mikäli ne ovat mukana nettovarallisuuslaskelmassa. Käyttöomaisuuden koneiden ja kaluston kohdalla käytetään kirjanpidon poistamatonta hankintamenoa, poislukien työkoneurakoitsijan, autoilijan tai vastaavan yrittäjän kohdalla, joiden työkoneen taikka auton kohdalla käytetään käypiä arvoja. Käyttöomaisuusarvopapereiden kohdalla pörssiosakkeet arvostetaan käyttämällä tilinpäätöspäivän

toteutuneiden kauppojen alinta arvoa. Ellei kauppvoja ole tehty, käytetään tilinpäätöspäivän ostokurssin mukaista arvoa. Sen lisäksi ellei käyttöomaisuusarvopapereita ole noteerattu tilinpäätöspäivänä, niiden arvo määräytyy lähimmän arvon noteerauksen mukaan. Tytäryhtiöiden kohdalla lasketaan niiden substanssi- ja tuottoarvot, ellei vertailuhinnoista ole saatavissa selvitystä. Samoin toimitaan osakkuusyhtiöiden kohdalla, mikäli omistusosuus niissä on merkittävä. Vaihto- ja rahoitusomaisuus arvostetaan nimellisarvoihinsa, poikkeuksena merkittävä määrä rahoitusomaisuuteen sisältyviä arvopapereita, jotka arvostetaan käypiin arvoihin. (Verohallinto 2004, 10-12.)

Yrityksen velkoja laskettaessa taseen mukaiset pakolliset varaukset vähennetään varoista. Tilinpäätössiirroista kuten vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta johtuvat laskennalliset verovelat huomioonotetaan substanssiarvoa pienentävänä tekijänä. Mikäli ennen yritystoiminnan siirtämistä on päätetty jakaa osinkoa, jota ei yrityksen tilinpäätöksessä ole otettu huomioon varojen vähennyksenä, vähennetään siinä tapauksessa osinko velkana. (Verohallinto 2004, 10-12.)

4.4 Tuottoarvo

Yrityskauppatilanteessa myydään aina omaisuuden lisäksi myös liiketoiminta, josta saavat tuotot tulevaisuudessa saattavat ylittää substanssiarvon. Tuottoarvon ylittäessä substanssiarvon muodostaa substanssiarvo yrityksen arvolle minimin, ja tuottoarvo taas eräänlaisen maksimin. Todellinen hinta on siten jotakin näiden kahden arvon väliltä. Tuottoarvon laskemisen voidaan sanoa perustuvan yrityksen odotettuihin tuottoihin vaikka tulevaisuutta joudutaan pääsääntöisesti arvioimaan menneiden tietojen perusteella. Päinvastoin kuin substanssiarvon laskennassa, tuottoarvon laskennassa arvostetaan yrityksen omaisuus kokonaisuutena. Näin ollen tuottoarvomenetelmä soveltuu erityisen hyvin yrityksiin joiden substanssi on, suhteessa yrityksen tuottoon, hyvin vähäinen. (Nokka 1997, 72-74.)

Tuottoarvo voidaan selvittää joko kassavirtaperusteisesti tai tilinpäätösperusteisesti. Tuottoarvon eri laskentamenetelmiä ovat muun muassa nettotuloksen jakaminen tuottovaatimuksella sekä tuloksen, liikevoiton, käyttökatteen tai muiden vastaavien kannattavuuslukujen kertominen eri kertoimilla. Myös nykyhetken diskontatun kassavavirran laskenta on eräs tuottoarvon laskemiseen käytetyistä menetelmistä. Tilinpäätösperusteista mallia käytetään yleensä muutamaa vuotta pidemmän aikavälin ennusteeseen, kassavirtaperusteista sen sijaan tätä lyhyemmälle aikavälille. (Nokka 1997, 72-74.)

Vaikka malliin voidaan sisällyttää liikearvoon vaikuttavia tekijöitä, on mallin heikkoutena sen subjektiivisuus sekä se, että erilaiset tulevaisuudenodotukset ja näkemykset antavat toisistaan hyvinkin erilaisia tuloksia. Tulevaisuutta ei kukaan osaa ennustaa varmasti eikä yritys-

toiminnan kaikkia epävarmuustekijöitä pystytään ennakoimaan. Haasteellista mallissa on myös eri aikoina kertyneiden erien arvostaminen nykyhetkeen. (Lindgren 2001, 197.)

Tuottoarvon laskeminen

Nokan (1997, 74) mukaan tuottoarvo määritetään seuraavalla tavalla:

keskiarvo (nettotulokset)

pääomitus korkokanta

Yrityksen tuottoarvo lasketaan lisäämällä yrityksen kolmen edellisen vuoden tuloslaskelmien nettotulokset yhteen. Joissakin tapauksissa tuloksia pitää oikaista. Tuloksista poistetaan varusten, satunnaisten erien sekä poistoeron muutosten vaikutukset. Lisäksi eliminoidaan konserniavustusten vaikutukset siten, että annettu konserniavustus lisätään tuloon ja saatu vähennetään. Mikäli yrityksen veroja ei ole kirjattu suoriteperusteisesti, niiden osalta veroja oikaistaan. Kuluerinä vähennetään yrityksen osakkaiden nostamatta jääneet palkat. Tuottoarvon näin saatu summa jaetaan kolmella, ja saatu keskimääräinen nettovuositulos pääomiteetaan käytetyllä korkokannalla, joka Verohallituksen ohjeiston mukaan on 15 %. (Verohallinto 2004, 16-17.)

Tuottoarvon laskennan jälkeen verrataan saatua tuottoarvoa saatuu substanssiarvoon. Mikäli substanssiarvo on suurempi kuin tuottoarvo, käytetään yrityksen arvon määrittämiseen substanssiarvoa. Sen sijaan substanssiarvon ollessa pienempi kuin tuottoarvo, korotetaan substanssiarvoa tapauskohtaisesti. Tällainen substanssiarvon korotustapa voi olla esimerkiksi substanssi- ja tuottoarvon yhteen laskeminen ja jakaminen kahdella, jolloin saadaan substanssi- ja tuottoarvojen keskiarvo. Tätä keskiarvoa käytetään tämän jälkeen yhtiön käyvän arvon vähimmäisarvona. (Verohallinto 2004, 16-17.)

4.5 Varojen arvostaminen verotuksessa

Verotuksessa laskelmallisesti saatu arvo tulee olla verohallituksen ohjeiston mukaan todennettavissa ja perusteltu. Todennettavuudella arvonmäärityksen yhteydessä tarkoitetaan sitä, että arvonmääritysmalli ei saa perustua liikaa tulevaisuuden tuottoihin. Verotuksessa on näin ollen eri tilanteissa tyydyttävä historiatietoihin. Perusteltavuuden vaatimuksella puolestaan tarkoitetaan sitä, että arvoon on päädytty yleisesti sovellettavalla arvonmääritysmenetelmällä ja että saatu tulos on realistinen.

4.5.1 Nettovarallisuus ja osakkeen matemaattinen arvo

Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 2 §:n mukaan julkisesti noteeraamattoman yhtiön osakkeen matemaattinen arvo lasketaan verovuotta edeltävän vuoden yhtiön tilinpäätöksen mukaisen tarkistetun nettovarallisuuden perusteella. Jakamalla nettovarallisuus yhtiön ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä, saadaan määriteltyä osakkeen matemaattinen arvo. Yhtiön lunastamat tai muutoin hankkimat omat osakkeet jätetään lukuun ottamatta laskettaessa matemaattista arvoa. Yhtiön nettovarallisuus saadaan vähentämällä yhtiön varoista yhtiön velat.

4.5.2 Vertailuarvo

Sukupolvenvaihdoksen verotuksessa vertailuarvoa tarvitaan laskettaessa perintö- ja lahjaverolaissa säädettyä sukupolvenvaihdoshuojennusta. Vuoden 2006 varallisuusveron kumoamisen jälkeen osakkeille ei ole enää laskettu verotusarvoa. Varallisuusverolain on korvannut lain-säädännössä laki varojen arvostamisesta verotuksessa (22.12.2005/1142). Osakkeelle kuitenkin lasketaan vertailuarvo, jota käytetään nettovarallisuutta laskettaessa niissä tapauksissa, jossa osakkeenomistajana on toinen yhtiö. Vertailuarvo määräytyy joko laskennallisesti yhtiön taseen perusteella tai osakkeen käyvän arvon mukaan.

4.5.3 Käypä arvo

Uudenmaan veroviraston Perintö- ja lahjaverotuksen arvostamisohjeen mukaan julkisesti noteeraamattomien osakkeiden käypä arvo määritellään ensisijaisesti osakkeilla tapahtuneiden vertailuluovutusten perusteella. Luovutuksen edellytyksenä on, että luovutus on markkinaehtoinen ja että luovutus on tapahtunut lähellä verovelvollisuuden alkamisajankohtaa. Luovutuksen markkinaehtoisuus sekä verovelvollisuuden alkamisajankohdan läheisyys ovat ehtoja, joiden on toteuduttava. Vertailuluovutuksella tarkoitetaan ns. normaalia yrityskauppatilannetta, osakeantia tai yritysjärjestelyä julkisen noteerauksen puuttuessa. Mikäli käypää arvoa ei voida vahvistaa eikä vertailukauppoja ole käytettävissä, arvostetaan varat verottajan suosituksen perusteella laskemalla osakkeiden substanssiarvo. Substanssiarvon jäädessä liian matalaksi suhteessa yrityksen tulokseen, tulee huomioitavaksi myös yrityksen tuottoarvo. (Verohallinto 2009.)

Käypään arvoon liittyy vertailuarvon käsite. Vertailuarvoa käytetään lahjaverohuojennuksen laskemiseen. Käyvän arvon ja vertailuarvon laskutavat eroavat toisistaan. Käyvän arvon ja vertailuarvon määrittämiseen käytetään toistaan poikkeavia tasearvoja tiettyjen tase-erien kohdalla.

Vastaavaa	(Käypä arvo)	(ArVL:n mukainen arvo)
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
I Aineettomat hyödykkeet		
1. Perustamismenot	Tasearvo	Ei arvoa
2. Tutkimusmenot	Tasearvo	Ei arvoa
3. Kehittämismenot	Tasearvo	Ei arvoa
4. Aineettomat oikeudet	Tasearvo	Tasearvo
5. Liikearvo	Tasearvo	Tasearvo, jos aktivoitava
6. Muut pitkävaikutteiset menot	Tasearvo	Tasearvo
7. Ennakkomaksut	Tasearvo	Tasearvo
II Aineelliset hyödykkeet		
1. Maa- ja vesialueet	Käypä arvo / alueelliset arvostusohjeet	Tasearvo tai verotusarvo, jos korkeampi
2. Rakennukset ja rakennelmat	Käypä arvo / alueelliset arvostusohjeet	Tasearvo tai verotusarvo, jos korkeampi
3. Koneet ja kalusto	Käypä arvo	Tasearvo
4. Muut aineelliset hyödykkeet	Tasearvo	Tasearvo
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Tasearvo	Tasearvo
III Sijoitukset		
1. Osakkeet ja osuudet	Käypä arvo	Tasearvo tai verotusarvo, jos korkeampi
2. Lainasaamiset	Tasearvo	Tasearvo
3. Omat osakkeet ja osuudet	Ei arvoa	Ei arvoa
B VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I Vaihto-omaisuus		
1. Arvopaperit ym.	Käypä arvo	Tasearvo
2. Muu vaihto-omaisuus	Tasearvo	Tasearvo
II Saamiset	Tasearvo	Tasearvo
III Rahoitusarvopaperit	Käypä arvo	Tasearvo tai verotusarvo, jos korkeampi
IV Rahat ja pankkisaamiset	Tasearvo	Tasearvo
Vastattavaa		
A OMA PÄÄOMA	Ei arvosteta erikseen	Ei arvosteta erikseen
B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	Ei arvosteta erikseen	Ei arvosteta erikseen
C PAKOLLISET VARAUKSET	Ei arvosteta erikseen	Ei arvosteta erikseen
D VIERAS PÄÄOMA	Tasearvo (-)	Tasearvo (-)

Taulukko 1: Taulukko arvostusperiaatteiden vertailusta (Verohallinto)

Uudenmaan veroviraston perintö- ja lahjaverotuksen arvostamishajetta sovelletaan soveltuvin osin henkilöyhtiöiden, liikkeen- ja ammatinharjoittajien varallisuuden sekä pörssissä noteeraamattomien osakkeiden arvon määrittämisessä. Varojen ja velkojen erotuksena saadaan yrityksen substanssiarvo, jota verrataan tuottoarvoon. Mikäli substanssiarvo on suurempi kuin tuottoarvo, käytetään substanssiarvoa. Jos substanssiarvo on pienempi kuin tuottoarvo, korotetaan substanssiarvo tapauskohtaisesti esim. siten, että lasketaan substanssi- ja tuottoarvo yhteen ja jaetaan summa kahdella, jolloin saadaan laskettua substanssi- ja tuottoarvon keskiarvo. Näin laskettua keskiarvoa pidetään yhtiön käyvän arvon vähimmäisarvona. Erilajisia

osakkeita ei pääsääntöisesti huomioida. Kaikki osakkeet arvostetaan samalla tavalla. (Verohallinto 2009.)

Arvostamisohjeen mukaisesti varojen käypä arvo määritellään seuraavalla tavalla:

- aineettomat oikeudet huomioidaan, jos ne ovat mukana nettovarallisuuslaskelmassa
- koneet ja kalusto kirjanpidossa poistamattomaan hankintamenuun
- käyttöomaisuusarvopaperit, kuten pörssiosakkeet tilinpäätöspäivän toteutuneiden kauppojen alimpaan arvoon. Mikäli kauppaja ei ole tehty, tilinpäätöspäivän ostokurssin mukaiseen arvoon.
- tytäryhtiöt avataan ja lasketaan tuotto- ja substanssiarvot, ellei vertailuhinnoista ole saatavana selvityksiä, kuten myös osakkuusyhtiöt, jos omistusoikeus on merkittävä.
- Kiinteistöt tontin karttahinnan mukaan, osakehuoneistot huoneistotyyppin (osaomistus, asumisoikeus ym.) mukaan
- vaihto- ja rahoitusomaisuus nimellisarvoihinsa, poikkeuksena merkittävä määrä rahoitusomaisuuteen sisältyviä arvopapereita, jotka käypiin arvoihin. Mahdollinen välitilinpäätöksen nettovoitto lisätään substanssiarvoon, muttei pääsääntöisesti huomioida tuottoarvoa laskettaessa.

Arvostamisohjeen mukaan velkojen käypä arvo määritellään seuraavalla tavalla:

- taseen mukaiset pakolliset varaukset vähennetään varoista
- tilinpäätössiirroista johtuvat (esim. vapaaehtoiset varaukset ja poistoero) ja arvonnkorotuksista johtuvat laskennalliset verovelat huomioidaan substanssiarvoa pienentävänä tekijänä.
- piilevä verovelka (jos käytetään korkeampia arvoja kuin kirjanpidossa on käytetty, esim. kiinteistöjen käypä arvo) otetaan huomioon seuraavasti niissä omaisuuserissä, joiden luovutus olisi yhtiölle veronalaista tuloa $0,26 \times$ (käypä arvo - kirjanpitoarvo).
- mikäli ennen lahjoitusta on päätetty jakaa osinkoa, jota ei tilinpäätöksessä ole huomioitu varojen vähennyksenä, osinko vähennetään velkana.

Tuottoarvo määritetään arvostamisohjeen mukaan seuraavasti:

- kolmen edellisen vuoden tuloslaskelman nettotulokset yhteen
- tarpeen vaatiessa tuloksia oikaistaan eliminoimalla satunnaisten erien, poistoeron muutosten ja varausten vaikutukset, sekä eliminoidaan konserniavustusten vaikutukset.
- jos veroja ei ole kirjattu suoriteperusteisesti, oikaistaan nettotulosta vähentämällä siitä tilikaudella määrättyt verot. Lisäksi verojen määrää oikaistaan kaikissa tapauksis-

sa siten, että veroista vähennetään tai veroihin lisätään tulokseen tehdyn vähennyksen/lisäyksen teoreettinen verovaikutus (vähennys / lisäys x 0,26)

- osakkaiden nostamatta jääneet palkat vähennetään kuluina.
- summa jaetaan kolmella ja näin saatu keskimääräinen nettovuositulos pääomitetään käytetyllä korkokannalla, jona käytetään 15 %.

Yhtiön substanssiarvo	
Varojen käypä arvo yhteensä	1 000 €
Velkojen käypä arvo yhteensä	300 €
Substanssiarvo	700 €
Yhtiön tuottoarvo	
Tilikausi 2006	20 €
Tilikausi 2007	90 €
Tilikausi 2008	70 €
Yhteensä	180 €
Keskiarvo	$180 \text{ €} / 3 = 60 \text{ €}$
Pääomitus	$60 \text{ €} / 15 \% = 400 \text{ €}$
Tuottoarvo	400 €
Koska tuottoarvo on pienempi kuin substanssiarvo (400 € < 700 €), on yhtiön käypä arvo sama kuin sen substanssiarvo, 700 €.	

Taulukko 2: Yhtiön käyvän arvon laskeminen

4.6 Veroviranomaisen ennakkotieto ja ennakkoratkaisu

Verosuunnittelun kannalta sukupolvenvaihdos on haastava hanke, sillä sen suunnittelussa on huomioitava useita veromuotoja. Pääasiassa tulkittavaksi tulee tuloverotusta, perintö- ja lahjaverotusta sekä varainsiirtoverotusta. Verolainsäädäntö muuttuu nopeaan tahtiin eikä säädösten tulkinta ole välttämättä yksiselitteistä. Verovirastolta saa erilaista neuvontaa sukupolvenvaihdoksen verotuskysymyksiin, mutta neuvonta ei välttämättä varmista verokohtelua riittävällä tarkkuudella ja sitovuudella. Verosuunnittelun kannalta avainasemassa on sitovan

verotusta koskevan kannan saaminen verottajalta, ja sen voi saada vain ennakkokannanotolla. (Immonen & Lindgren 2006, 27.)

Laissa verotusmenettelystä (VML) todetaan, että niin sanotun luottamusperiaatteen (VML 26.1 §) mukaan asia on ratkaistava verovelvollisen eduksi, ellei erityisistä syistä muuta johdu, jos verovelvollinen on toiminut vilpittömässä mielessä viranomaisen noudattaman käytännön tai ohjeiden mukaan. Ohjeilla tarkoitetaan erityisesti verohallinnon ohjeita Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa 24.6.2004 diaarinumero 535/345/2004, Uudenmaan veroviraston perintö- ja lahjaverotuksen arvostamisohjetta 24.2.2004 sekä Yhteisön osakkeiden luovutuksen verokohtelua 2.11.2005 diaarinumero 1292/345/2005.

Sitovat ennakkokannanotot annetaan kirjallisen vapaamuotoisen hakemuksen perusteella ja ne ovat maksullisia. Hakemuksessa tulee sen vapaamuotoisuudesta huolimatta esittää yksilöitynä kysymys, johon ennakkokannanottoa haetaan. Myös asian ratkaisemiseksi tarvittavat selvitykset esittää hakija. Hakemuksen maksullisuudesta, sen perusteista ja määristä säädetään Valtionvarainministeriön asetuksessa verohallinnon suoritteiden maksullisuudesta 1432/2006.

Veroviraston ennakkotietoa suositellaan haettavaksi erityisesti silloin, jos suunniteltuun järjestelyyn voi liittyä peitellyn osingon tai veron kiertämisen riski. Myös erilaisissa arvostuskysymyksissä on suositeltavaa hakea ennakkotieto. (Lindgren 2001, 29.)

Verotuksen toimittava verovirasto voi verovelvollisen kirjallisesta hakemuksesta antaa tuloveroa koskevan ennakkotiedon. Ennakkotieto annetaan määräajaksi, kuitenkin enintään verovuodelle, joka päättyy viimeistään ennakkotiedon antamista seuraavan kalenterivuoden aikana. Mahdollisiin toimenpiteisiin jää verovelvolliselle aikaa 1,5-2 vuotta riippuen siitä, milloin ennakkotieto verovirastolta on saatu. Verottajan on käsiteltävä ennakkotietoasia kiireellisenä. Suunnitellut toimenpiteet on selostettava riittävän huolellisesti ja tarkasti, ja ne on myös toteutettava, kuten ne on hakemuksessa ilmoitettu. Mikäli selostukset ovat epätarkkoja tai tärkeää tietoa jää antamatta, ei ennakkotieto sido verotusta toimittaessa. Ennakkotietoa sovelletaan verotuksessa verovelvollisen vaatimuksesta sitovana, mutta sitovuuden voi murtaa veroasiamies riitauttamalla ennakkotiedon. (Lindgren 2001, 28.)

Verohallinnon ohjeiden mukaan ennen kuin ennakkotietopäätös annetaan hakijalle tiedoksi, hankkii verovirasto veroasiamieheltä ilmoituksen siitä, käyttääkö hän oikeuttaan hakea muutosta verotukseen, joka on toimitettu ennakkotiedossa tarkoitetulla tavalla. Mikäli asiamies varaa itselleen oikeuden hakea muutosta, saa hakija tällä tavoin tietää, että hänen suunnitelmaansa saattaa liittyä verotuksellista tulkinnanvaraisuutta.

VML:n mukaan tuloverotuksesta voidaan saada sitova ennakkokannanotto kahdella tavalla, joko toimivaltaiselta verovirastolta ennakkotietona tai keskusverolautakunnan (KVL) ennakkoratkaisuna. Nämä ovat toisensa poissulkevia tahoja, mikä tarkoittaa sitä, että mikäli toinen on jo antanut ratkaisunsa, ei toinen voi tutkia asiaa. Ennakkokannanoton pääasiallinen tarkoitus on ilmoittaa sitovasti ennalta, miten se tulee kyseessä olevassa tapauksessa toimittamaan verotuksen, jos ennakkotietoon vedotaan. Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisu annetaan, jos se katsotaan tarpeelliseksi lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tilanteissa, verotuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi, tai muusta painavasta syystä. (Lindgren 2001, 28.)

Perintö- ja lahjaverotuksessa verovirasto voi kirjallisesta hakemuksesta antaa perintö- ja lahjaveroa koskevan ennakkoratkaisun (PerVL 39a §). Lahjaveron ennakkoratkaisua voivat hakea sekä luovuttaja että luovutuksensaaja, mutta luovutuksen kohteena oleva yritys ei ennakkoratkaisua voi hakea. Perintöveron ennakkoratkaisua voi hakea vasta perinnönjättäjän kuoleman jälkeen. Ennakkoratkaisua voi hakea kuolinpesän osakas, erityisjälkisaadoksen saaja ja eloonjäänyt puoliso, silloinkin kun tämä ei ole kuolinpesän osakas. (Immonen & Lindgren 2006, 31.)

Ennakkoratkaisuhakemus kuten myös sitä koskeva valitus on käsiteltävä kiireellisenä, kolmen kuukauden kuluessa sen jättämisestä. Ennakkoratkaisun antaa se verovirasto, jonka alueella perinnönjättäjä kuollessaan vakinaisesti asui. Mahdollista sukupolvenvaihdoshuojennusta (PerVL 55-57 §:t) on pyydetty erikseen. (Manninen 2001, 455.)

Ennakkoratkaisussa määrätään lisäksi se aika, jonka kuluessa verovelvollisen niin vaatiessa ratkaisua noudatetaan sitovana. Mikäli sukupolvenvaihdoksessa ei lopulta halutakaan noudattaa ennakkoratkaisua, voidaan siitä myös valittaa. Tällaista muutosta voidaan hakea ilman, että luovutusta on vielä toteutettu, jolloin ei jouduta ottamaan taloudellista riskiä veron maksuunpanosta alkuperäisen ennakkoratkaisun mukaisesti. Toisaalta tällainen kaksivaiheinen menettely sukupolvenvaihdokseen liittyvän tiedon saamiseksi voidaan katsoa liian vaikeaksi ja pitkäkestoiseksi. Tämän vuoksi on mahdollista, että lahjoitus toteutetaan ja jätetään vaatimatta ennakkoratkaisun noudattamista. Koska muutosta voidaan hakea vasta varsinaisesta lahjaverotuksesta, veroviraston ennakkoratkaisupäätös ei vaikuta sukupolvenvaihdoksen toteutuksen aikatauluun, mutta verotuksellisesti sen muodostamat riskit konkretisoituvat siten, että tällainen menettely ei ole suositeltavaa. Vastapainona odotettua korkeammista veroista kertova ennakkoratkaisu saattaa myös aiheuttaa lahjoitusvaihtoehdon hylkäämisen ja vaihtoehtoisten luovutustapojen etsimisen. Ennakkoratkaisujen kohdalla on huomattava, että veroviranomainen ei ota kantaa sukupolvenvaihdoshuojennusten soveltamiseen perintö- ja lahjaverotuksen osalta. Ennakkoratkaisun valitusinstanssi on korkein hallinto-oikeus. (Immonen & Lindgren 2006, 31-33.)

4.7 Strateginen analyysi

Pelkkien tilinpäätöstietojen perusteella toimitettuun arvonmääritykseen ei voida luottaa, sillä sen informaatio perustuu menneeseen ja toisaalta sen arvostusperiaatteet on määritelty liikekirjanpidon säännöksissä. Arvonmääritysprosessi voidaan jakaa kolmeen päävaiheeseen, joita ovat tilinpäätöksen analysointi, strateginen analyysi sekä tulevan kehityksen ennakointi.

Strategisen eli liiketoiminta-analyysin tarkoituksena on tunnistaa yrityksen taloudelliseen menestykseen vaikuttavat tekijät. Strategisen analyysin perusteella saadaan selville kassavirtojen ja yrityksen voittoja määräävät tekijät sekä yrityksen merkittävimmät riskitekijät. (Kallunki & Niemelä 2004, 24-25.)

Strategisen analyysin jälkeen yrityksen arvon määrittämisessä siirrytään tilinpäätöstietojen tarkasteluun, jolloin pyritään selvittämään yrityksen kannattavuus sekä rahoitus- ja varallisuusasema. Harkinnanvaraisilla kirjauksilla pyritään ensisijaisesti vaikuttamaan verotuksellisiin näkökohtiin eli minimoimaan maksettavat verot sekä osingonjaon kannalta riittävän voiton ja tasaisten vuotuisten voittojen sarjan esittämiseen. Harkinnanvaraisilla kirjauksilla yritys voi vaikuttaa tilinpäätöstietojensa sisältöön. Jotta vertailukelpoisuus muihin yrityksiin säilytetään, on tilinpäätöstiedot oikaistava vastaamaan yrityksen todellista taloudellista tilaa. Tavallisesti tarve oikaista tilinpäätöstietoja koskee listaamattomia yrityksiä. Tulossuunnittelun keinojen kohteena ovat yrityksen kirjanpidollinen, verotuksellinen ja operatiivinen tulos. (Kallunki & Niemelä 2004, 30-31.)

Yrityksen tulevaisuuden arvioinnilla on keskeinen merkitys arvonmääritystä tehdessä. Tulevan kehityksen arviointi voi perustua yrityksen sisäisiin arvoihin ja ennusteisiin vaikkapa tulevasta myynnistä tai tuloskehityksestä. Sisäiseen informaatioon perustuva analyysi on arvonmääritystavoista kaikkein yksityiskohtaisin, sillä sitä ei muista tavoista poiketen voi tehdä pelkästään esimerkiksi tilinpäätöstietojen tai vuosikertomusten pohjalta. (Kallunki & Niemelä 2004, 31-32.)

5 Kauppa käypään hintaan

5.1 Johdanto

Kaupalla käypään hintaan, eli vastikkeellisella luovutuksella tarkoitetaan joko yhtiöosuuteen kohdistuvaa osakekauppaa tai liiketoimintaan kohdistuvaa liiketoiminta- eli substanssikauppaa, jossa sovitaan vastikkeesta, jonka ostaja maksaa myyjälle. Myyjän näkökulmasta vastikkeen tulee olla mahdollisimman korkea, mutta niin sanottua oikeaa hintaa ei käsitteenä ole olemassa, vaan kauppa syntyy siitä hinnasta ja niillä ehdoilla, joista sekä myyjä että ostaja pääsevät yksimielisyyteen. Sukupolvenvaihdostilanteessa kauppahintaan vaikuttavia tekijöitä

on monia, kuten luopujan rahantarve, perillisten tasapuolinen kohtelu sekä jatkajan rahoitusmahdollisuudet. Verotuksellisesti vastikkeellisessa luovutuksessa veroseuraamukset kohdistuvat aina myyjään, jolle syntyy myyntivoittoa tai -tappiota. Myyjän ollessa yksityishenkilö, verotetaan häntä TVL:n säännösten mukaan, tai mikäli hän harjoittaa liiketoimintaa, verotetaan häntä EVL:n perusteella.

5.2 Osakekauppa

Osakekauppa on yritysluovutus yksinkertaisimmillaan. Oikeudelliselta luonteeltaan osakekauppa on irtaimen kauppaa, jossa omistaja myy yhtiönsä hallintaan oikeuttavat osakkeet joko kokonaan tai osittain. Ostaja puolestaan ottaa vastatakseen yhtiön veroineen, velkoinen ja vastuineen. Tämänkaltainen omistusjärjestely on suosittu juuri sukupolvenvaihdostilanteissa.

Osakeyhtiön kauppa voidaan toteuttaa joko osakekauppana tai substanssikauppana. Osakekaupassa kaupan kohteena on yrityksen osakekanta, joko kokonaan tai osittain. Kaupan osapuolina ovat tällöin myytävän yrityksen osakkaat ja ostaja. Tuloverovaikutukset ilmenevät lähinnä osakkaiden tasolla, mutta kohdeyrityksen tappioihin liittyvät säännökset saattavat aiheuttaa seuraamuksia myös kaupan kohteena olevan yhtiön verotuksessa. Sekä liiketoiminnan kauppa että osakekauppa realisoivat myyjän luovutusvoittoverotuksen. Substanssikaupassa eli liiketoiminnan kaupassa kaupan kohteena on koko yrityksen liiketoiminta tai osa siitä. Osapuolina toimivat liiketoimintaansa myyvä yritys ja ostaja. Tuloverovaikutukset realisoituvat myyjäyrityksessä, eivät sen osakkaiden tasolla. (Blummé ym. 2008, 136.)

Osakekaupassa osakkeiden myyjänä on yrityksen omistaja, jolloin häntä verotetaan luonnollisena henkilönä TVL:n luovutusvoittoverosäännösten mukaisesti. Näin ollen luovutusvoittoa laskettaessa voidaan hyödyntää hankintameno-olettamaa ja luovutusvoitto saadaan verotettua pääomatulona ja luovutusvoiton osuudesta maksetaan veroa 28 % mukaan. Luovutusvoitto lasketaan vähentämällä luovutushinnasta omaisuuden hankintameno ja luovutusvoiton hankkimiseen käytettyjen menojen yhteismäärä. Mikäli myydyillä osakkeilla ei ole hankintahintaa tai jos hintaa ei pystytä dokumentoimaan, käytetään ns. hankintameno-olettamaa. Luonnollisen henkilön TVL-verotuksessa luovutushinnasta vähennettävä määrä on aina vähintään 20 % luovutushinnasta ja jos myydyt osakkeet on omistettu yli 10 vuotta, on vähennys enintään 40 %. Mikäli olettamaa käytetään, ei siitä voi erikseen vähentää myyntikuluja. Osituksessa saadun omaisuuden omistusaika ja hankintameno lasketaan ositussaantoa edeltäneestä saannosta. (Immonen & Lindgren 2006, 48-49.)

Mikäli osakkeilla on selkeä liittymä elinkeinotoimintaan, voidaan ne myyntitilanteessa lukea elinkeinotoiminnan tulolähteeseen. Tällainen selkeä liittymä syntyy tavallisesti konsernissa, jossa tytäryhtiöiden osakkeet ovat emoyhtiön omaisuutta tai silloin, kun osakkeet on hankittu

edistämään ja tukemaan liiketoimintaa. Elinkeino-omaisuuteen kuuluvan omaisuuden luovutukseen sovelletaan EVL-säännöksiä myyntivoiton verotuksesta. Mikäli yksityishenkilön katsotaan harjoittavan elinkeinotoimintaa, verotetaan elinkeinotoiminnan piiriin kuuluvien osakkeiden luovutusvoitot elinkeinoverolain mukaan. Sovellettavalla verolailla on keskeinen merkitys osakkeiden luovuttajalle. Säännökset myyjän verotuksesta poikkeavat EVL:ssa sekä TVL:ssa toisistaan hankintameno-olettaman käyttömahdollisuuden, luovutusvoiton tulolajijaon sekä luovutustappion vähentämismahdollisuuden osalta. EVL ja TVL eroavat siten toisistaan, että EVL:ssa ei ole hankintameno-olettamaa koskevia säädöksiä lainkaan. (Immonen & Lindgren 2006, 49.)

Realisointiperiaatteen mukaan TVL:n luovutusvoittoverotuksessa vain luovutuksen kautta realisoitunut arvonnousu voi olla veronalainen luovutusvoitto. Vastaavasti vain luovutuksen kautta realisoitunut arvonalentuminen voi olla vähennyskelpoinen meno. Luovutusvoiton verovuotena pidetään sitä vuotta, jonka aikana myyntivoiton aiheuttava luovutussopimus on tehty (TVL 110.2 §). Luovutusvoittoverotuksessa noudatetaan suoriteperustetta, vaikka TVL:n mukaisessa verotuksessa normaalisti noudatetaan kassaperiaatetta. (Immonen & Lindgren 2006, 52-53.)

Vaihdannan vapaudella tarkoitetaan tilannetta, jossa osakeyhtiössä osakkeenomistaja voi luovuttaa osakkeensa haluamalleen ostajalle, haluamaansa hintaan ja määritellä kaupalle ehdot. Tätä osakkeenomistajan vaihdannan vapautta voidaan rajoittaa yhtiöjärjestyksessä. Ennen luovutusta tulisi huomioida, ettei yhtiöjärjestys sisällä lunastus- tai suostumuslausekkeitä, joiden nojalla yhtiöllä tai muilla osakkeenomistajilla ole oikeutta lunastaa ulkopuoliselle ostajalle siirtyviä osakkeita. Ostaja voidaan myös torjua, ellei hän täytä vaadittuja edellytyksiä. (Immonen & Lindgren 2006, 36.)

Siviilioikeudellisesti osapuolet voivat vapaasti määritellä omistusoikeuden siirtymisajankohdan, mutta vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan verotuksessa ei noudateta siviilioikeuden mukaisia omistusoikeuden siirtymisajankohtia. Laaja sopimusvapaus saattaisi johtaa verotuksessa perusteettomiksi katsottaviin etuihin, ja ratkaisevana on pidetty taloudellisessa mielessä tosiasiallisia olosuhteita. Näin ollen esimerkiksi luovutusajankohtaa ei voida siirtää sopimusteknisesti keinotekoisesti, vaan ajankohdan katsotaan olevan sitovan luovutussopimuksen tekemishetki. (Juusela 2004, 148.)

Kauppahinnan maksuajankohdalla ei ole merkitystä luovutusvoittoverotuksessa, sillä suoriteperusteisesti kauppahinta katsotaan kokonaisuudessaan luovutushinnaksi, vaikka se jäisi osittain tai kokonaan ostajan velaksi myyjälle. Mikäli luovutushinnasta muodostuu pitkäaikainen selvästi alikorkoinen velka, voidaan järjestelyyn puuttua veronkiertämissäännösten nojalla. (Juusela 2004, 151.)

Kauppahintaa määriteltäessä on huomioitava luopujan rahan tarve ja toimeentulon turvaaminen, mutta myös se, miten yritys säilytetään elinkelpoisena. Kauppahinta olisi asetettava siten, ettei täyden hinnan maksaminen aiheuta jatkajalle huomattavia taloudellisia ongelmia ja johda lopulta yritystoiminnan loppumiseen. Kauppahinnan ei tarvitse vastata yrityksen käypää arvoa, mutta mikäli kauppahinnan alennus on liian suuri, saatetaan ostajalle määrätä lahjaveroa. Tällöin sovellettavaksi tulevat perintö- ja lahjaverolain 55 § sukupolvenvaihdokseen liittyvät säädökset. Luovutusarvoa selvitetessä tärkeimmäksi kysymykseksi nousee se, kuinka suuri osa siirretään jatkajalle täyttä vastiketta vastaan ja mikä osa alihintaan. Kauppa voi olla alihintainen olematta lahjaluonteinen, sillä perintö- ja lahjaverolain 18 §:n 3 momentin mukaan kauppahinnan tulee ylittää 75 % kaupan kohteen käyvästä arvosta, jotta lahjaveroa ei määrätä. (Immonen & Lindgren 2006, 24; Manninen 2001, 24-25.)

5.2.1 Luovutusvoiton verotus osakekaupassa

Osakeyhtiön osakkeita myydessä osakkeen myyjää verotetaan myyntivoitosta joko elinkeinoverolain (EVL) tai tuloverolain (TVL) mukaan. Myyjää vastaavasti verotetaan myös myyntitapioista joko EVL:n tai TVL:n mukaan. Kauppahinnan verotus on täysin erilainen riippuen siitä, kumpaa verotusperiaatetta käytetään. (Immonen & Lindgren 2006, 48.)

TVL:n mukaan omaisuuden luovutuksesta saatu voitto on veronalaista pääomatuloa, ja siitä suoritetaan veroa 28 % verokannan mukaan. Luonnollisten henkilöiden ja kotimaisten kuolinpesien ollessa myyjinä sovelletaan TVL:n alaisessa luovutusvoiton verotuksessa hankintameno-olettamaa (TVL 46.1 §). TVL 46 §:n mukaan luovutusvoitto lasketaan siten että luovutushinnasta vähennetään omaisuuden poistamattoman hankintamenon ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä. Hankintameno-olettamaa koskevan lainkohdan mukaan henkilöosakkaan luovuttaessa yhtiönsä omistamiseen oikeuttavia osakkeita luovutuksesta vähennettävä määrä on kuitenkin aina vähintään 20 % luovutushinnasta ja, mikäli luovutettava omaisuus on ollut luovuttajalla vähintään 10 vuoden ajan, vähintään 40 % luovutushinnasta. Vuodesta 2005 alkaen vähintään 10 vuotta omistetun omaisuuden hankintameno-olettama on 40 %. Hankintameno-olettamaa käytetään silloin, kun todellinen hankintameno myymisestä aiheutunein kuluineen on pienempi kuin käytettävä hankintameno-olettama. Osituksesta saadun omaisuuden omistusaika ja myös hankintameno lasketaan ositussaantoa edeltäneestä saannosta. Saantotyypillä eli sillä, kuinka omaisuus on aikanaan hankittu, ei ole vaikutusta luovutusvoiton veronalaisuuteen. Tästä johtuen omaisuus on voitu saada lahjana, kaupalla tai vaihdon kautta. (Immonen & Lindgren 2006, 49.)

Silloin kun saanti on vastikkeeton, käytetään hankintamenona perintö- tai lahjaverotuksessa vahvistettua määrää. Mikäli lahjaveroilmoitusta ei ole annettu, ei verotusarvoa voida vahvis-

taa. Tämänkaltaisissa tapauksissa ei synny todellista hankintamenoa, ja vähennyksenä käytetään TVL 46 §:n mukaista hankintameno-olettamaa. (Immonen & Lindgren 2006, 49.)

TVL:n mukaan osakkeiden luovutusvoitto verotetaan sen verovuoden tulona, jona kauppa tai vaihto on tehty tai muut luovutus on tapahtunut (TVL 110.2 §). Maksun lykkääntyminen ei pääsääntöisesti siirrä verotusajankohtaa. Joissakin tilanteissa luovutusvoiton verotusajankohdasta voidaan kuitenkin poiketa. Mikäli osa kauppahinnasta määräytyy maksettavaksi vasta yhtiön tulevien vuosien tulosten perusteella, koko kauppahinnan verottaminen luovutushetkellä on erityisen hankalaa. Yrityskaupoissa on tavallista, että kauppahinta sovitaan määräytyväksi kaupan kohteena olevan yhtiön liiketoiminnan tuloksen tai muun laskentaperusteen nojalla. Usein tällaisissa yrityskaupoissa sovitaan kaupantekoaikana suoritettavasta perusosasta, sekä myöhemmin suoritettavasta lisäosasta. Tämä lisäosan määrä ei yleensä ole tiedossa toimitettaessa myyjän verotusta kaupantekovuodelta. Oikeuskäytännössä on pidetty ratkaisevana yrityskaupan hinnan lisäosan määrän selviämistä ennen kuin verotus kaupantekovuodelta on toimitettu. (Immonen & Lindgren 2006, 52-53.)

Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoiton verovapaus koskee vain EVL-tulolähdettä, kun vastaavasti TVL:ssa ei ole vastaavia säännöksiä käyttöomaisuusosakkeiden verovapaudesta. EVL:n mukaan käyttöomaisuusosake on luovutettavissa verovapaasti mikäli sekä myyjänä oleva yhteisö että luovutuksen kohteena oleva yhtiö täyttävät säädetyt kriteerit. (Immonen & Lindgren 2006, 53.)

5.2.2 Luovutustappion verotus osakekaupassa

Luovutustappion verokohtelu on erilainen TVL:n ja EVL:n alaisissa luovutuksissa. TVL:n alaisessa luovutuksessa luovutustappio voidaan vähentää rajoitetusti ja vain omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta verovuonna sekä kolmena seuraavana vuotena sitä mukaa kun voittoa kertyy (TVL 50 §). Luovutustappioon rinnastetaan myös sellainen arvopaperin arvonnennitys, jota voidaan pitää lopullisena, esimerkiksi konkurssin takia. (Immonen & Lindgren 2006, 59.)

Verovapaasti luovutettavat osakkeet voivat vaikuttaa myyjän ja ostajan verosuunnittelun perusteisiin ja kaupan lähtökohtiin. Myyjätahon intresseissä on tehdä kauppa omistuksesta, mikäli kauppahinta olisi myyjälle verovapaata tuloa, kun taas substanssikauppa synnyttäisi verotettavaa tuloa. Ostajalle voi olla mielekästä vältellä omistuskauppaa, koska hankintameno ei olisi ostajalle poistokelpoista edes silloin, kun ostettujen osakkeiden arvo romahtaisi kaupan jälkeen. Näiden kahden näkemyksen yhteensovittaminen on eräs yrityskaupan keskeisistä haasteista. (Immonen & Lindgren 2006, 61.)

5.2.3 Ostajan verotus osakekaupassa

Osakkeet ovat arvopapereita, ja arvopaperin omistusoikeuden luovutuksesta suoritetaan varainsiirtoveroa. Varainsiirtoveron määrä on 1,6 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta, ja se on suoritettava kahden kuukauden kuluessa kauppakirjan allekirjoittamisesta.

Liiketoimintaan liittyen tehdyt osakkeiden ostot kirjautuvat ostajan verotuksessa käyttö- tai vaihto-omaisuudeksi tätä koskevien EVL:n perusteiden mukaisesti. Yleensä yrityskaupoissa ostaja hankkii osakkeet käyttöomaisuudeksi. Tällöin osakkeiden hankintamenoista ei voida tehdä poistoja. Mikäli ostaja rahoittaa osakkeiden oston velalla, on korko silloin rajoituksitta vähennyskelpoinen meno EVL:n mukaisesti. TVL:n mukaan tällainen korko on vastaavasti vähennyskelpoinen pääomatuloista tulonhankkimisvelan korkona (TVL 58 §). (Immonen & Lindgren 2006, 62.)

TVL 48 § 5 momentin mukaan luovutuksensaajalla on ns. karenssi-aika, jolla tarkoitetaan tilannetta, jossa luovutusvoittoverovapaasti luovutettua omaisuutta realisoidaan ennen kuin 5 vuotta saannosta on kulunut. Verovapaus on säädetty niitä tilanteita varten, joissa yritys-kauppa tehdään vakain tarkoituksin jatkaa yritystoimintaa. Tästä säännöstä poikkeaminen aiheuttaa ylimääräisen veroseuraamuksen. Karenssi-aikaa koskeva säännös estää veron kiertämisen väliluovutuksen avulla. Saadun huojennuksen menettämistä käsitellään laajemmin kappaleessa 9, sukupolvenvaihdoksen huojennukset. (Lakari 2009, 28-29.)

5.2.4 Vaikutukset yhtiön verotukseen

Verorasitus kohdistuu vastikkeellisessa luovutuksessa pääsääntöisesti luovuttajaan. Silloin, kun on kyse osakeyhtiön osakkeiden kaupasta, ei toimenpide aiheuta veroseuraamuksia luovutuksen kohteena olevalle yhtiölle. Mikäli yli puolet yhtiön osakkeista vaihtaa omistajaa, saattaa yritys menettää oikeuden vahvistettujen tappioiden vähennykseen. Erityisestä syystä voidaan vähennysoikeus kuitenkin myöntää, ja sukupolvenvaihdosta voidaan pitää juuri tällaisena erityisenä syynä.

Immonen & Lindgren (2006, 68) esittävät, että yritysverotuksessa on tarpeellista huolehtia siitä, että yritykselle vahvistetut tappiot todella voidaan käyttää hyödyksi. Tämä huomioon ottaen on tärkeää, että verovelvollinen hakee oikeutta tappiontasaukseen poikkeusluvalla.

5.3 Substanssikauppa

Toisinaan tulee esille tilanne, jossa ostaja ei ole kiinnostunut yrityksestä kokonaisuudessaan, vain ainoastaan tietystä liiketoiminnan osa-alueesta. Tällaisessa tapauksessa voidaan koko yrityksen myymisen sijasta toteuttaa liiketoiminta- eli substanssikauppa. Substanssikaupan

kohteena on näin ollen tiettyyn liiketoiminta-alueeseen liittyvää varallisuutta, ja täten substanssikaupasta syntyvä myyntitulo kohdistuu yritykselle, kuten myös kaupasta aiheutuvat veroseuraamukset. Varat voidaan siirtää omistajille normaalein voitonjakosäännöksiin. Liiketoiminnan mukana ostajalle siirtyy kaupan mukaista kalustoa ja vaihto-omaisuutta, sopimuksia sekä joissain tapauksissa myös velkoja. Velkavastuun siirtyminen edellyttää myös velkojan hyväksynnän. Mikäli velkoja siirretään ostajan vastattavaksi ilman velkojen suostumusta, merkitsee se velallistahon monistumista. Ostaja on kaupan jälkeen vastuussa veloista sekä myyjälle että velkojalle, mutta myös myyjä on alkuperäisenä velallisena velkavastuussa. Substanssikaupassa ei voida soveltaa vastikkeelliseen sukupolvenvaihdokseen liittyviä verohuojennuksia, koska myyjänä ei ole luopuja, vaan hänen omistamansa yhtiö, eikä ostajana jatkaja, vaan hänen yhtiönsä. (Manninen 2001, 339; Lakari 2009, 10.)

Mikäli osakeyhtiöllä on vanhoja vahvistettuja tappioita joiden käyttöoikeus osakkeiden kauppalla menetettäisiin, tulee negatiivisen pääoman tilanteessa harkita substanssikaupan edullisuutta suhteessa osakekauppaan. Syntyvästä myyntivoitosta voidaan substanssikaupassa vähentää käyttämättömät vahvistetut tappiot, eikä niiden osalta tarvitse suorittaa luovutusvoitoveroa. Tähän voidaan yhdistää vähittäinen voittovarayhtiön tyhjentäminen osingonjaolla ja lopuksi yhtiö voidaan purkaa. (Immonen & Lindgren 2006, 64.)

Myyjän näkökulmasta osakekauppa tulee useimmiten edullisemmaksi vaihtoehdoksi kuin substanssikauppa. Substanssikaupassa kaupan kohteena on osa yrityksen liiketoimintaa, ja omaisuuden myyjänä on yritys. Osakekaupassa osakkeiden myyjänä on yrityksen omistaja, jolloin häntä verotetaan tuloverolain säännösten mukaisesti. Tällöin voidaan luovutusvoittoa laskettaessa hyötyä hankintameno-olettaman käytöstä ja luovutusvoitto saadaan verotetuksi pääomatulona. Yrityksen ollessa myyjänä ei TVL:n mukaista hankintameno-olettamaa voida käyttää, sillä yritystä verotetaan EVL:n mukaan. (Immonen & Lindgren 2006, 63.)

Saamastaan kauppahinnasta myyjä voi verotuksessa vähentää luovutettujen tase-erien poistamattomat menojäännökset. Loppuosa kauppahinnasta on voittoa, joka tuloutuu myyjäyhtiön verotettavaksi tuloksi. (Immonen & Lindgren 2006, 63-64.)

Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos substanssikaupalla ei aiheuta arvonlisäveroseuraamuksia yritykselle, luopujalle eikä jatkajalle. Arvonlisäverolain 19 a §:n mukaan arvonlisäveroa ei suoriteta, mikäli liikkeen tai sen osan luovutuksen yhteydessä tapahtuu tavaroiden ja palvelujen luovuttamista liiketoiminnan jatkajalle, joka ryhtyy käyttämään luovutettuja tavaroita ja palveluja vähennykseen oikeuttavaan tarkoitukseen.

Substanssikaupassa ostajalle siirtyvät vain kauppakirjassa mainitut vastuut. Ostaja maksaa kauppahinnan, joka koostuu konkreettisesta tase-arvosta sekä goodwill-arvosta. Ostaja voi

vähentää kaluston osuuden kauppahinnasta normaalina menojäännös-poistona, ja vaihto-omaisuudelle kohdistuvan hankintamenon sitä mukaa, kuin vaihto-omaisuutta myydään. Liikearvon eli goodwillin osuus voidaan poistaa tasapoistoina, mutta koska se hyödyttää ostajaa myös tulevaisuudessa, ei sitä voida vähentää kerralla kaupantekovuoden menona. Goodwillille tyypillinen poistoaika on 5 tai 10 vuotta. (Lakari 2009, 10.)

5.3.1 Myyjän verotus substanssikaupassa

Mikäli myyjäyrittäjä on osakeyhtiö, ei sen verotuksen kannalta ole lähtökohtaisesti merkitystä sillä, miten kauppahinta kohdennetaan eri omaisuuserille. Myyjää verotetaan kokonaiskauppahinnan ja yhteenlaskettujen hankintamenojen erotuksesta, joten joistakin yksittäisistä omaisuuseristä saattaa realisoitua myyjälle tappiota ja toisista eristä taas voittoa. Kauppahinnan suuruudesta riippuen myyjän tekemät poistot ja varaukset tuloutuvat, kun taas yliarvostukset realisoituvat tappioksi. Liiketoiminnan tehdyt varaukset, kuten toimintavaraus, purkautuvat. Olennaista on yhteenlaskettujen voittojen ja tappioiden summa, joka kertoo yritykselle kokonaisuutena kertyneen voiton tai tappion. Mikäli liiketoiminnan kauppaan sisältyy sekä EVL:n että TVL:n mukaan verotettua omaisuutta, kauppahinnan kohdistamisella voi olla merkitystä myös myyjälle. Tällöin myyjän tulisi osallistua aktiivisesti kauppahinnan kohdistamiseen oikeille erille. Eri tulolähteisiin realisoituvia voittoja ja tappiota ei voida verotuksessa kuitata vastakkain. (Blummé ym. 2008, 137.)

Substanssikaupassa kaupan kohteena on osa yrityksen liiketoimintaa, ja myyjänä on kyseinen yritys. Kauppahinta on veronalaista elinkeinotuloa koko määrältään, eikä siihen voida soveltaa TVL 48.1 §:n 3 kohdan huojennussäännöksiä. Tilanteissa joissa liikkeen- tai ammatinharjoittaja tai muu elinkeinotoimintaa harjoittava yritys myy liiketoimintansa ei voida soveltaa TVL luovutusvoittoa koskevia 45-50 §:n säännöksiä, vaan tämänkaltaisiin luovutuksiin sovelletaan EVL:a. Kauppahinta muodostuu tase-eristä ja liikearvosta, goodwillistä. Yrityskauppatilanteissa yritykselle kertyy veronalaista liiketuloa omaisuuden rakenteesta, poistojärjestelmästä sekä poistamattomasta hankintamenosta riippuen. Viimeisenä varsinaisena liiketapahtumana käsitellään elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan myyntiä. Poistamattomat hankintamenot vähennetään viimeisen tilikauden menoina ja myyntitulo vastaavasti lisätään viimeisen tilikauden liikevaihtoon. Liiketoiminnassa tehdyt toimintavaraukset purkautuvat (EVL 46a §). Viimeisen tilikauden varsinaisesta toiminnasta saatu tulo sekä liiketoiminnasta saatu luovutushinta jaetaan ansio- ja pääomatuloksi edellisen vuoden nettovarallisuuden perusteella. Pääomatuloveron alaista tuottoa ovat käyttömaisuuteen sisältyvien kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutusvoitot. Verovelvollisen vaatimuksesta kaupasta saatuun kertaluontoiseen tuloon voidaan soveltaa TVL 128 §:ssä olevia tulontasausperiaatteita. (Immonen & Lindgren 2006, 63-64.)

Substanssikaupassa ei sovelleta hankintameno-olettamia, vaan vähennyskelpoista on vain todellinen hankintameno, sen mukaisesti kuinka paljon sitä on verotuksessa vielä poistamatta. Mikäli liikearvo on yrityksessä itse kehitettyä, tuloutuu se suoraan kauppahintaan, sillä verotuksessa sille ei voida kirjata erillistä hankintamenoa. Näin ollen liikearvon hankkimiseen liittyvät menot on kirjattu kuluiksi juoksevasti. Silloin kun substanssikauppa kattaa koko liike-toiminnan, toimitetaan verotus kaupantekovuoden jälkeen TVL:n mukaisesti. Periaatteessa silloin kun luovutetaan koko liiketoiminta, taseessa on ainoastaan rahoitusomaisuuteen kirjattu, luovutuksesta saatu kauppahinta. (Immonen & Lindgren 2006, 64.)

Myyjäyhtiöllä säilyy oikeus vähentää verotuksessa vahvistetut tappiot. Kauppahinnan tuloutuksessa elinkeinotoiminnan tulolähteestä, katetaan tässä tulolähteessä vahvistetut tappiot myyntivoittoa vastaan. Mikäli yhtiöllä on verotuksessa käyttämättömiä tappiota tai yhtiöveron hyvityksiä, tulee substanssin myyminen osakkeiden sijasta luopujalle mielekkääksi. Nostamalla osinkoja kaupanteon jälkeen luopuja voi vähitellen hyödyntää verovapaan osinkotulon rajoja, tai vaihtoehtoisesti luopuja voi purkaa yhtiönsä ja ottaa sen varat luovutusvoiton verokohtella jako-osan muodossa. (Immonen & Lindgren 2006, 64.)

5.3.2 Ostajan verotus substanssikaupassa

EVL:n poistojärjestelmä on erilainen eri omaisuuserille, mistä johtuen ostajan verotuksessa omaisuuden hankintameno määräytyy sen mukaan, miten kauppahinta jakautuu kohteena olevan varallisuuden kesken. Kauppakirjasta tulisi ilmetä hinnan kohdentamista varten yksilöinti, jotta eri omaisuuserille voidaan kohdentaa oikeanlaiset poistotoimenpiteet. Sekä myyjän että ostajan osalta kauppahinta kohdistetaan eri omaisuuserille ja liikearvolle samojen perusteiden mukaan, ja erittely tulisi sisällyttää kauppakirjaan. Mikäli erittely puuttuu, tehdään jako verotusta toimittaessa, jakoperusteena verotusarvot. Mikäli jaolla on esimerkiksi ohjattu hankintamenoa keinotekoisesti poistokelpoiseen omaisuuteen, voidaan kauppakirjassa olevasta erittelystä poiketa 28 §:n nojalla. (Immonen & Lindgren 2006, 64-65.)

Liikearvon osuus kauppahintaa vähennetään ostajan verotuksessa, jos sen taloudellinen vaikutusaika on yli kolme vuotta, mutta sitä ei voida poistaa kerralla kaupantekovuonna, sillä se hyödyttää ostajaa myös tulevaisuudessa. Poistot tehdään EVL 24 §:n nojalla tasapoistoina liikearvon taloudellisen vaikutusajan mukaan. Tyypillinen poistoaika on 5 tai 10 vuotta, viimeistään liikearvo poistetaan 10 vuodessa. (Immonen & Lindgren 2006, 65; Blummé ym. 2008, 137.)

Ostajalle ei voi siirtyä myyjän verotuksessa vahvistettuja tappiota substanssikaupassa mutta rahoituskulut ovat ostajalle vähennyskelpoinen meno EVL-tulolähteessä. Substanssikauppa on ostajan kannalta ihanteellinen vaihtoehto, sillä hän yleensä tavoittelee kauppahinnan ja rahoituskustannusten vähennyskelpoisuutta. Koska esimerkiksi arvopapereista tai maapohjasta

ei voi tehdä säännönmukaisia poistoja, on ostajan intresseissä kohdistaa mahdollisimman suuri osa kauppahinnasta vähennyskelpoiseiin eriin. (Immonen & Lindgren 2006, 63-65; Lakari 2009, 10.)

Substanssikaupassa ostajan kannalta kauppahinnan kohdistamiselle voi olla suurikin merkitys, sillä se vaikuttaa suoraan ostajan tuloksenlaskentaan ja verotukseen. Kauppahinnan kohdistuksessa kirjanpitolain ja EVL:n mukaan poistokelpoiseen omaisuuteen, saa ostaja edukseen vähennyskelpoista poistopohjaa ja sitä vastaavan verohyödyn. Poistokelvottomista omaisuuseristä ostaja ei saa verohyötyä, mutta tällaisten erien hankintamenot voidaan vähentää luovutettaessa niitä edelleen. Ostaja saa poisto-oikeuden vasta kun hankitut omaisuuserät otetaan liiketoiminnan käyttöön. Kauppahinnan kohdistamisesta eri omaisuuserille tulisi sopia osapuolten kesken riittävän yksityiskohtaisesti, jotta veroseuraamukset puolin ja toisin vastaavat ennako-odotuksia. (Immonen & Lindgren 2006, 64-65.)

5.3.3 Varainsiirtoverotus substanssikaupassa

Suomessa kiinteistöjen ja arvopaperien luovutuksesta suoritetaan valtiolle varainsiirtoveroa, joka pohjautuu varainsiirtolakiin (VSVL). Ostaja on vastuussa varainsiirtoveron suorittamisesta, mutta kaupan osapuolet voivat vapaasti sopia siitä, kuka veron lopulta suorittaa. Ostaja suorittaa liiketoiminnan kaupassa siirtyneistä arvopapereista, kiinteistöistä sekä rakennuksista varainsiirtoveroa. VSVL 6 §:n mukaan varainsiirtoveroa suoritetaan kiinteistön luovutuksessa 4 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Arvopaperien luovutuksessa vero on 1,6 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta (VSVL 20 §). Jos vastikkeena käytetään varainsiirtoveron alaista omaisuutta eli arvopapereita tai kiinteistöjä, on varainsiirtovero suoritettava kummastakin luovutuksesta erikseen. (Blummé ym. 2008, 141.)

5.4 Muita omistusmuutoksen vaihtoehtoja

Edellä käsiteltyjen kaupan tai lahjan ohella yrityksen omistusmuutos voidaan toteuttaa myös muillakin tavoilla, kuten osakeannilla tai omia osakkeita hankkimalla. Toisin kuin esimerkiksi osakekaupassa, jossa osapuolina ovat osakkeen omistaja eli luopuja ja osakkeen ostaja eli jatkaja, tällaisessa omistusmuutoksessa osapuolina ovat luovutettava yhtiö sekä jatkaja.

5.4.1 Suunnattu osakeanti

Jo ennen varsinaista sukupolvenvaihdosta voidaan jatkaja ottaa mukaan yhtiön toimintaan joko suunnatulla osakeannilla tai myymällä yhtiön osakkeita. Ennen suunnattua antia tai kauppaa on selvitettävä käypä arvo mahdollisten lahjaveroseuraamusten välttämiseksi tai liian korkean hinnan aiheuttamalta peiteltyyn osingonjaon verotukselta. Osakeanti yksinään soveltuu huonosti sukupolvenvaihdoksen toteuttamisvaihtoehdoksi, mutta sen avulla voidaan

kasvattaa jatkajan omistusosuutta yhtiössä. Tällöin osakeanti toimii niin sanottuna välivaiheena. Immosen & Lindgrenin mukaan tämä on myös tarkoituksenmukaista, sillä lisäämällä lasten omistusta asteittain ja ”ajamalla heidät sisään” omistajiksi pidemmän ajan kuluessa he myös kasvavat yrittäjävastuuseen. Osakeannin jälkeen yritys voi hankkia omia osakkeitaan luopujalta, tai ne voidaan siirtää jatkajalle esimerkiksi kaupan tai lahjan muodossa. Osakeantia suunniteltaessa on huomioitava, että mikäli omistus muuttuu annin seurauksena yli 50 %, voidaan oikeus tappioiden ja YHL-erien hyväksikäyttöön menettää. (Immonen & Lindgren 2006, 173-182.)

Luopujalta voidaan lunastaa hänen osakkeensa joko osakepääomaa alentamalla tai sitä alentamatta vapaalla omalla pääomalla. Silloin kuin osakkeet lunastetaan vapaalla omalla pääomalla, on muistettava peitellyn osingonjaon vaara. Omien osakkeiden lunastaminen hyödyttää sekä jatkajaa että luopujaa, sillä yhtiön arvo alenee lunastuksen myötä ja siten kauppahintaan sitoutuu vähemmän pääomaa. Tämä osaltaan helpottaa sukupolvenvaihdoksen rahoitusta. (Manninen 2001, 233-234.)

Osakeyhtiön osakepääomaa voidaan korottaa osakeannilla, joka voi olla uusmerkintä tai rahastoanti. Koska rahastoantia ei voida toteuttaa suunnattuna antina, on uusmerkintänä toteutettava anti järkevämpi vaihtoehto sukupolvenvaihdostilanteessa. Silloin kuin anti toteutetaan uusmerkintänä, on huomioitava että vanhoilla osakkailla on aina uusiin liikkeelle lasketuihin osakkeisiin merkintäetuoikeus. Merkintäetuoikeudesta voidaan poiketa vain painavasta taloudellisesta syystä, sekä yhtiökokouksen 2/3 ääntenemmistöllä. Sukupolvenvaihdostilanteessa yhtiön omistuksen ollessa yleensä yhdellä henkilöllä, eivät nämä rajoitukset kuitenkaan estä osakeannin suuntaamista jatkajalle. (Verohallinto 2004, 26.)

Osakeyhtiön verotuksen kannalta on syytä huomata, että yhtiölle kertyvät tulot uusmerkinnässä eivät ole yhtiölle veronalaisia (EVL 6 §). Osakeannin veroseuraamukset osakkaiden verotuksessa ovat riippuvaisia annin yhteydessä käytetystä merkintähinnasta. Alihintainen merkintä saattaa johtaa lahjaverotukseen. (Verohallinto 2004, 26-27.)

Jos osakkaita on monta, voivat muut osakkaat luopua osakkeiden merkintäetuoikeudesta ja antaa jatkajan merkitä koko korotuksen. Tämä voi kuitenkin aiheuttaa lahjaveroseuraamuksia jatkajalle (KHO 1984 B II 635 ja KHO 1987 2859), jos voidaan katsoa että osakas on luopunut merkintäetuoikeudestaan lapsensa hyväksi, jolloin voidaan katsoa lapsen saaneen vanhemmaltaan veronalaisen lahjan.

Maksullisessakin osakemerkinnässä voi aiheutua lahjaveroseuraamuksia, mikäli osakkeet merkitään alle käyvän arvon. Rahastoannissa omistajayrittäjä ei voi luopua merkintäoikeutensa käyttämisestä toisen osakkaan tai ulkopuolisen hyväksi ilman, että edun saajaan kohdis-

tuu lahjaverotusta. Lahjaverotuksen voi kuitenkin välttää mikäli pystytään osoittamaan, että alihintaisuudella tai merkintäoikeuden käyttämättä jättämisellä on muita, kuin verotuksellisia syitä. Tällaisia verotuksesta riippumattomia syitä voivat olla lähinnä liiketaloudelliset syyt, joihin sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen voi olla perusteena normaalista menettelystä poikkeamiseen. Näyttövelvollisuus edellä mainitusta poikkeuksesta on lahjansaajalla. (Kukkonen 1994, 525.)

Osakeannissa osakkailla on lähtökohtaisesti oikeus merkitä uudet osakkeet omistustensa suhteessa (OYL 9.3 §) merkintäoikeuden nojalla. Mikäli merkinnässä poiketaan merkintäoikeudesta, on kyseessä suunnattu anti. Korotuspäätöksessä määritellään, kenelle uusia osakkeita tarjotaan merkittäväksi. Sukupolvenvaihdostilanteessa jatkajalle suunnattu osakeanti tekee hänestä yhtiön osakkaan. Suunnattua antia voidaan käyttää myös yrityskaupan yhteydessä, jolloin yhtiö ei maksa ostamaansa yhtiötä rahalla, vaan korottaa osakepääomaansa ja antaa korotuksen myyjälle. Päätökseen suunnatusta annista vaaditaan 2/3 määräänemmistö annetuista äänistä sekä kokouksessa edustetuista osakkeista (OYL 5.27 §). Suunnattu anti voidaan toteuttaa vain erittäin painavasta taloudellisesta syystä. Painava syy ei ole yleensä silloin, kun anti toteutetaan alta käyvän hinnan. Yhtiökokous voi myös valtuuttaa hallituksen päättämään uusmerkinnästä ja merkintäetuoikeudesta päättämiseen, mutta valtuutuksen perusteella suunnattujen antien yhteismäärä voi olla korkeintaan 20 % rekisteröidystä osakepääomasta ja osakkaiden tuottamasta äänimäärästä. Antia ei voi suunnata lähipiiriin hyväksi. (Manninen 2001, 127-128.)

5.4.2 Omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen

Omien osakkeiden hankkimisella tarkoitetaan tilannetta, jossa osakeyhtiö vastikkeellisella kaupalla ostaa omistukseensa oman osakkeensa. Tarkoitusta, mitä varten omat osakkeet hankitaan, ei ole rajoituksia. Yksityinen osakeyhtiö ei kuitenkaan saa hankkia kaikkia omia osakkeitaan, jolloin välttyään tilanteelta, jossa yhtiö omistaisi itse itsensä. Omien osakkeiden käyttö yrityskauppatilanteissa on yleistä, samoin kuin henkilöstön ja johdon palkitseminen oman yhtiön osakkeilla.

Osakkeiden lunastaminen puolestaan tapahtuu osakeyhtiölain 14 luvun mukaisesti osakepääomaa alentamalla. Osakepääoman alentamismäärää vastaavat osakkeet on poistettava osakeluetelosta ja osakekirjat on tehtävä kelpaamattomiksi. Omien osakkeiden lunastamisesta hankkiminen eroaa siten, että hankitut osakkeet voidaan luovuttaa edelleen. (Verohallinto 2004, 23-24.)

Sukupolvenvaihdostilanteessa omien osakkeiden hankkiminen on perusteltua monestakin syystä. Silloin kuin yritys vaihtaa omistajaa, aiheutuu siitä jatkajalle usein suuri taloudellinen

vastuu, jota voidaan helpottaa ostamalla omia osakkeita. Kauppahinta maksetaan kohdeyhtiön varoilla, jolloin jatkajan ei tarvitse tältä osin hankkia omaa rahoitusta. Kun loput osakkeet myydään jatkajalle, ei hänelle koidu samanlaista taloudellista rasitetta kuin ostettaessa osakkeet kokonaisuudessaan. Lisäksi OYL 13:10 § säännökset estävät yhtiön myöntämästä lainaa, varoja tai vakuutta käytettäväksi sellaiseen tarkoitukseen, jolla ulkopuolinen voi näiden avulla hankkia yhtiön osakkeita. Tämä rahoituskielto on hyvin laaja, ja tarkoittaa sitä, että jatkajan on itsenäisesti rahoitettava yritysosto. Vaikka säädökset ulkopuolisen rahoituskiellosta ovat jyrkät, ei mikään estä yritystä hankkimasta omia osakkeitaan. Toisinaan omien osakkeiden hankinnan taustalla voi olla ylimääräisten varojen palauttaminen osakkaille. Hankintaan saa käyttää vain voitonjakokelpoisia varoja koska omien osakkeiden hankkiminen on rinnastettavissa voitonjakoon. Verottajan ohjeen mukaan poikkeuksena tästä ovat ainoastaan eräät osakeyhtiölain mainitsevat tilanteet, jotka koskevat osakkeen hankkimista liikkeen hankinnan tai sulautumisen yhteydessä. Omia osakkeita voi ostaa myös käyttämällä siihen sijoitetun vapaan pääoman rahastoa tai muuta vapaata pääomaa. (Immonen & Lindgren 2006, 159-161.)

Yhtiön hallussa olevat omat osakkeet eivät tuota yhtiölle äänioikeutta eikä niille makseta osinkoa. Toisin sanoen osake, joka kuuluu yhtiölle itselleen, ei tuota oikeuksia yhtiössä. Aiemmin osakeyhtiölain mukaan yksityisen yhtiön on luovuttava hankkimistaan osakkeista kolmen vuoden kuluessa saannosta, ja mikäli luovutusta ei tapahdu määräajassa, on osakepääomaa alennettava mitätöimällä osakkeet. Vuoden 2006 osakeyhtiölakiuudistuksen myötä laista poistui velvollisuus luovuttaa osakkeet määräajassa. Osakkeet voidaan nykyään pitää yhtiöllä, luovuttaa tai mitätöidä ne ilman aikarajoitetta. (Verohallinto 2004, 24-25; Lakari 2009, 39.)

Osakeyhtiön hankkiessa omia osakkeitaan vastikkeellisella kaupalla, osakkaan saamaa luovutushintaa verotetaan luovutusvoittoa koskevin säännöksin. Aina kun yhtiön varoja jaetaan osakkaalle, voi kysymykseen tulla myös peitelty osingonjako. Silloin kuin osakeyhtiö hankkii osakkeita osakkaalta, luovutuksensaajana ei ole TVL 48 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainittu sukulainen. Näin ollen luovutukseen ei sovelleta lainkohdan verovapaussäännöstä. (Verohallinto 2004, 24-25.)

Verovuodesta 2009 alkaen yhtiön myydessä osakkeitaan edelleen, on kyseessä verovapaa luovutus. Mikäli luovutus johtaa tappioon, ei tappio ole yhtiön verotuksessa vähennyskelpoinen meno. Aikaisemmin asia ratkaistiin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti siten, että omien osakkeiden luovutuksesta syntynyt voitto oli veronalaista tuloa ja tappio vähennyskelpoista. (Lakari 2009, 40.)

Omien osakkeiden hankinnassa verotuksellisesti ongelmallisinta on peitelty osingonjaon riski. Omien osakkeiden myynti verotetaan pääsääntöisesti luovutuksena samojen periaatteiden

mukaan kuin tavallisessa yrityskaupassa, mutta kauppa saatetaan katsoa tehdyksi osingosta menevän veron välttämiseksi. Tällöin sitä voidaan verottaa VML 29.2 §:n nojalla peiteltyinä osinkona. Tästä johtuen omien osakkeiden hankkiminen yhtiölle tulee perustella vahvoin verotuksesta riippumattomiin syihin vedoten. Koska menettelyyn liittyy paljon tulkinnanvaraisuutta, tulisi verokohtelu varmistaa veroviraston ennakkokannanotolla. (Immonen & Lindgren 2006, 182-183.)

Laki verotusmenettelystä (VML 4 luku 29 §) määrittelee, että peiteltyllä osingolla tarkoitetaan sellaista rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämä omaisen hyväksi osakkuusaseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta. Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan myös omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla taikka osakepääomaa, vararahastoa tai ylikurssirahastoa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi jaettuja varoja. Mikäli on ilmeistä, että yhtiö on jakanut peiteltyä osinkoa, on yhtiön verotuksessa meneteltävä niin kuin olisi käytetty käypää hintaa ja osakkaan veronalaiseksi tuloksi katsottava käyvän hinnan ja käytetyn hinnan erotus. Jos varojen jakaminen on ilmeisesti tapahtunut osingosta menevän veron välttämiseksi, on jaetut varat tältä osin katsottava osakkaan veronalaiseksi tuloksi.

6 Lahjanluonteinen kauppa

6.1 Johdanto

Alihintaisella kaupalla tarkoitetaan luovutusta, jossa suoritettava vastike on luovutuksen kohteen, esimerkiksi osakkeiden, käypää arvoa pienempi. Kauppahinta siis alittaa kaupan kohteena olevan käyvän arvon. Verotuksessa hinnoittelupoikkeaman suuruus vaikuttaa siihen, johtaako alihintainen luovutus mahdollisen tuloverotuksen ohella myös lahjaverotukseen. PerVL 18.3 §:n mukaan, jos sovittu vastike on enintään kolme neljännestä käyvästä hinnasta, katsotaan käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero lahjaksi. Koska lahjaluonteisella kaupalla tarkoitetaan tilanteita, joissa kauppahinta alittaa kaupan kohteen käyvän arvon on luovutus tässä mielessä sekamuotoinen: kaupan ja lahjan yhdistelmä. Lahjaluonteinen kauppa on yksi vaihtoehto vastikkeettoman ja vastikkeellisen sukupolvenvaihdosluovutuksen välillä. Lahjaluonteisuus ei silti toteudu kaikissa alihintaisissa kaupoissa. Vero-oikeudellisen lahjan vakiintuneita tunnusmerkkejä ovat seuraavat:

- Luovutustoimen seurauksena varallisuutta siirtyy pysyvästi henkilöltä toiselle
- Varallisuuden luovutuksen seurauksena antajan varallisuus vähenee ja saaja varallisuus kasvaa luovutusobjektin määrällä
- Luovuttajalla on (kuviteltu) lahjoittamistahto (*animus donandi*)

Mikäli luopuja ja jatkaja ovat sopineet sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta lahjaluonteisella kaupalla, muodostuu keskeiseksi kysymykseksi hintatasosta sopiminen. Kauppahintaan vaikuttavat paitsi luopujan rahantarve ja jatkajan rahoitusmahdollisuudet, myös mahdollinen luovutusvoitto- ja lahjaverotus. (Immonen & Lindgren 2006, 153.)

6.2 Lahjanluonteisen kaupan verotus

Laskettaessa luovuttajan luovutusvoittoa tuloverotuksessa, vähennetään saadusta kauppahinnasta omaisuuden hankintameno. Aiemmin vakiintuneessa verotuskäytännössä hankintamenosta on saatu vähentää hankintamenon luovutuksen vastikkeellista osaa vastaava osuus. Vuoden 2005 alusta voimaan tulleeseen TVL 47.5 §:n säännökseen sisältyy myös tämä periaate. Mikäli omaisuus on luovutettu käypää arvoa alempaan hintaan siten, että kysymys on PerVL 18.3 §:ssä tarkoitetusta lahjaluonteisesta kaupasta, luovutus jaetaan maksetun hinnan ja käyvän arvon suhteen perusteella vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. Vastikkeellisesti luovutetun osuuden hankintamenoksi katsotaan siihen kohdistuva osa hankintamenosta. Jos omaisuuden käypä arvo jää alle hankintamenon, voi lahjaluonteisesta kaupasta syntyä tappiota. Tuolloin vastikkeellista luovutusta vastaava hankintamenon osa on luovutushintaa suurempi ja erotuksena syntyvä suhteellinen tappio on pääsäännön mukaan vähennyskelpoinen. Luovutustappiota syntyy silloin, kun luovuttaja on hankkinut yhtiön omistamiseen oikeutavat osakkeet tai osuudet vastikkeellisesti. (Immonen & Lindgren 2006, 154-156.)

Tilanteessa, jossa luovutuksen saaja saa perheyhtiön osakkeet alihintaan, nousee hänen tuloverotuksen kannalta tärkeimmäksi asiaksi se, kuinka suuri hänen hankintameno on ollut. Luovutuksen saajan hankintamenoksi luetaan pääsäännön mukaan maksetun vastikkeen ja lahjaksi katsotun erotuksen yhteismäärä. Tällöin hankintamenoksi muodostuu osakkeiden lahjaverotuksessa vahvistettu käypä arvo alihintaisen luovutuksen hetkellä. Tämä edellyttää että hinnoittelupoikkeama on PerVL 18.3 §:n perusteella katsottavissa lahjaksi. (Immonen & Lindgren 2006, 154-156.)

6.3 Lahjaverotus

Lahjaluonteisessa kaupassa katsotaan veronalaiseksi lahjaksi käyvän hinnan ja vastikkeen välinen erotus, jos sovittu vastike on enintään $\frac{3}{4}$ käyvästä hinnasta (PerVL 18 §). Jos kyseessä on osittain vastikkeellinen yrityksen tai sen osan luovutus ja vastike on enemmän kuin 50 % käyvästä arvosta, yritykseen tai sen osaan kohdistuva lahjaverotus jätetään kokonaan maksuunpanematta (PerVL 55 §). Huojentamisen edellytyksenä on, että veronalaiseen saantoon sisältyy yritys tai sen osa, luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa lahjana saamallaan varoilla yrityksessä sekä verovelvollinen esittää huojentamista koskevan pyynnön verovirastolle ennen verotuksen toimittamista (PerVL 55.1 §). Määräytyvän lahjaveron on oltava huojennuksen

saamiseksi vähintään 850 euroa. Lahjaveron huojentamisen edellytyksenä on lisäksi, että luovutuksen kohteena on vähintään 10 % yrityksen omistamiseen oikeuttavista osakkeista (PerVL 57 §). Mikäli vastike on 50 % käyvistä arvosta tai vähemmän, tulee ostajan maksaa lahjaveroa käyvän arvon ja kauppahinnan välisestä erotuksesta. PerVL 56 §:n mukaan lahjaverosta tai sen osasta voidaan saada pidennetty maksuaika, ja 53 §:n mukaan lahjaverosta tai sen osasta voidaan vapauttaa tai sen perimistä voidaan lykätä, jos veron periminen aiheuttaisi yritystoiminnan jatkumisen tai työpaikkojen säilymisen vaarantumisen. (Immonen & Lindgren 2006, 156-157.)

Mikäli sukupolvenvaihdos aiotaan toteuttaa alihintaisella kaupalla, jolloin varsinainen kauppasumma jää käypää hintaa pienemmäksi, mutta lahjaveroa ei haluta suorittaa, tulisi harkita ennakkoratkaisun hakemista verovirastolta. Kirjallisella hakemuksella tehtävä ennakkoratkaisu sisältää verottajan tekemän ennakkoratkaisun veron määrästä, jota on verovelvollisen vaatimuksesta noudatettava sitovana (PerVL 39 a-b §). Ennakkoratkaisua ei voida antaa mahdollisesta alimmasta kauppahinnasta josta lahjaveroa ei tarvitse suorittaa, vaan ainoastaan maksettavaksi tulevan lahjaveron määrästä. (Manninen 2001, 375; Verohallinto 2009.)

6.4 Varainsiirtoverotus

Varainsiirtoveroa ei suoriteta osakkeen puhtaasti vastikkeettomasta luovutuksesta, sillä tällaisen saannon osalta toimitetaan lahjaverotus. Kuitenkin jo osittainkin vastikkeellisen luovutuksen osalta varainsiirtovero on suoritettava. Näin siis lahjaluontoisessa kaupassa tulee kauppahinnan tai muun vastikkeen osalta suoritettavaksi varainsiirtovero ja lahjaksi katsottavalta osalta lahjavero. (Verohallinto 2009.)

Arvopaperin omistusoikeuden luovutuksesta on maksettava varainsiirtoveroa 1,6 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Tämä koskee myös lahjaluonteista kauppaa siltä osin, kuin se on vastikkeellinen. Maksettavan veron määrä määräytyy kuten muussakin arvopaperikaupassa. Maksettavan veron määrä on vuonna 2009 1,6 % vastikkeen arvosta (VSVL 20 §). Osakkeiden kaupan varainsiirtoverotuksessa olennaista on siis osakkeista maksettu kauppahinta, ei käypä arvo kuten monien muiden verojen laskennassa. Mikäli veron arvo on alle 10 euroa, veroa ei ole suoritettava. Luovutuksensaajan on oma-aloitteisesti maksettava varainsiirtovero ja annettava ilmoitus verohallinnon vahvistamalla lomakkeella varainsiirtoverosta kotikuntansa verotoimistolle kahden kuukauden kuluessa luovutussovituksen tekemisestä. Mikäli varainsiirtoveroa ei ole suoritettu määräajassa, suorittamatta jääneelle verolle on maksettava veronlisäystä. (Verohallinto 2009.)

6.5 Hallintaoikeuden pidätys

Hallinta- tai tuotto-oikeuden pidättämisellä lahjanantajalle voidaan pienentää lahjaveron määrää. Myös arvopapereita voi lahjoittaa niin, että lahjoittaja pidättää itsellään hallinta- tai tuotto-oikeuden. Oikeuden arvo vähennetään lahjan arvosta, jolloin osakkeiden käypä arvo laskee. Näin maksettavaa kauppahintaa saadaan alas ilman, että joudutaan maksamaan lahjaveroa. Myös tarvittavan vastikkeen määrä alenee, ja yli 50 % vastikkeen määrään päästään vähäisemmällä kustannuksilla. (Manninen 2001, 385-386.)

On kuitenkin huomattava, että yleensä hallinta- ja tuotto-oikeuden pidättänyttä edelleen verotetaan lahjoitetun omaisuuden tuotosta esimerkiksi tuloverotuksessa. Tuotto-oikeuden elinikäisyys otetaan huomioon hallintaoikeuden haltijan iän mukaisella kertoimella. Huojennus on sitä suurempi, mitä nuorempi lahjanantaja on. Mitä nuorempi, sitä suurempi kerroin, ja taas mitä vanhempi, sitä pienempi on kerroinkin. Hallintaoikeuden vuosiarvo eli osuus käyvää arvosta riippuu omaisuuden laadusta. Osakeyhtiön tuotto-oikeuden arvo arvostetaan todellisen vuositulon mukaan, joka saadaan esimerkiksi muutaman edeltäneen vuoden keskimääräisestä osinkotulosta. Pääomittettavaan osinkotuottoon ei lueta yhtiöveron hyvitystä. (Manninen 2001, 385-386.)

6.6 Yhtiön ja luopujan verotus

Sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen lahjaluonteisella kaupalla ei pääsääntöisesti aiheuta veroseuraamuksia yhtiölle eikä luovuttajalle. TVL 48 §:n mukaan mikäli luovutetaan vähintään 10 % yhtiön omistukseen oikeuttavista osakkeista ja osakkeet on omistettu vähintään 10 vuotta ennen luovutusta, ei osakkeista tarvitse maksaa luovutusvoittoveroa. (Immonen & Lindgren 2006, 99.)

Verokustannukset realisoituvat yrityksen tasolla lähinnä vahvistettujen tappioiden, veroylijäämien, käyttämättömien yhtiöveron hyvitysten sekä osinkoylijäämien menettämisenä. Vahvistettujen tappioiden ja yhtiöveron hyvitysten ja menettäminen johtaisi yrityksen verorasituksen kasvuun (KPMG, 2009). Käyttämättömät hyvitykset ovat edelleen voimassa alkuperäisen käyttöaikansa puitteissa yhtiöveron hyvityslain kumoutumisesta huolimatta.

7 Lahja ja ennakkoperintö

7.1 Johdanto

Lahja ja ennakkoperintö ovat vastikkeettoman sukupolvenvaihdoksen toteuttamisvaihtoehtoja. Lahjana tai ennakkoperintönä luovutetusta yrityksestä tai sen osasta maksetaan ainoastaan perintö- ja lahjaveroa.

Perintö- ja lahjaverolaissa on myös tarkkaan määrätty sukupolvenvaihdoksia koskevista huojennuksista. Sukupolvenvaihdoksen toteutuessa lahjana tulisi luovuttajan sekä luovutuksen-saajan selvittää tarkoin, millä edellytyksin huojennukset voidaan käyttää. Näin saadaan pienennettyä sukupolvenvaihdoksen kustannuksia huomattavasti.

7.2 Tavallinen lahja

Siviilioikeus ei tunne yksioikoista lahjakäsittelyn määritelmää. Verotuksellisesti hankalana kriteerinä voidaan pitää vaatimusta siitä, että luovutukseen tulee sisältyä niin sanottu lahjoitustahto. Lahjalle ominaisina piirteinä voidaan pitää, että lahja olennaisesti vähentää antajan varallisuutta ja lisätä saajan varallisuutta, ja että varallisuutta siirtyy henkilöltä toiselle vastikkeetta vapaaehtoisella luovutuksella. (Immonen & Lindgren 2006, 91.)

Verolainsäädännössä lahjan käsitettä täsmennetään edelleen lahjanluonteisia luovutuksia koskevalla PerVL 18.3 §:n säännöksellä. Tämän säännöksen mukaan käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero katsotaan lahjaksi, mikäli vastike on enintään kolme neljännessä käyvästä hinnasta. (Immonen & Lindgren 2006, 91.)

Lahjalle on ominaista, että varallisuutta siirtyy lahjan antajalta lahjan saajalle. Tämä vuoksi lahjoituksen kohteella tulee olla ns. varallisuusarvoa. Lain mukaan irtaimen omaisuuden lahjana pidetään myös lahjanlupausta, joka on tehty velkakirjassa tai muussa vastaavassa asiakirjassa, joka on luovutettu lahjansaajalle. Lahjan antajan velkojia kohtaan lahjanlupaus on pätemätön, jollei lahjoitusta ole täytetty. Lahjoitusta ei näin ollen katsota toteen täytetyksi, ellei lahjan saaja ole saanut haltuunsa sitä, mitä on luvattu. Sukupolvenvaihdoksiin liittyen tulee huomata, että osakekirjojen ollessa kysymyksessä lahjoitus katsotaan lain mukaan täytetyksi vasta, kun lahjan saaja on saanut asiakirjan haltuunsa. (Immonen & Lindgren 2006, 91; Manninen 2001, 371.)

Lahjoituksen määrittelevä lahjakirja on vapaamuotoinen. Lahjakirjassa on kuitenkin tärkeää yksilöidä ainakin lahjan antaja, lahjan saaja, lahjoituksen kohde sekä omistusoikeuden siirtyminen ja sen ajankohta. On myös mahdollista, että lahjakirjassa lahjan antaja pidättää itselleen hallintaoikeuden lahjoituksen kohteeseen, jossa tapauksessa hallintaoikeuden arvo vähennetään lahjaverotuksessa pääomitetulta arvoltaan lahjan arvosta antajan ikään perustuvan kertoimen mukaisesti. Tämä alentaa lahjan arvoa lahjaverotuksessa ja näin ollen lahjansaajalle määrättävää lahjaveroa. Lahjakirjaan voidaan myös merkitä, erityisesti sukupolvenvaihdostilanteessa, että lahja ei ole ennakkoperintöä. Tämän lisäksi lahjakirjalla voidaan pätevästi määrätä esimerkiksi siitä, että lahjansaajan aviopuolisolla ei ole avio-oikeutta lahjakirjalla lahjoitettuun omaisuuteen eikä sen tuottoon eikä sen sijaan tulleeseen omaisuuteen. (Immonen & Lindgren 2006, 92.)

Velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkaa PerVL 20 §:n mukaan, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Lahjasta on annettava lisäksi lahjeveroilmoitus kolmen kuukauden kuluessa lahjaverovelvollisuuden alkamisesta. Lahjeveroilmoitus on tehtävä myös silloin, kun samalta antajalta kolmen vuoden sisällä saatujen lahjojen yhteisarvo ylittää laissa määrätyn rajan. (Manninen 2001, 374.)

Jos yrityksen sukupolvenvaihdos päätetään toteuttaa lahjana, on ensimmäiseksi syytä miettiä lahjoitustapaa ja ajankohtaa. Saaja on velvollinen maksamaan lahjana saadusta omaisuudesta lahjaveroa. Lahjana toteutetun sukupolvenvaihdoksen verosuunnittelussa on keskeistä maksettavaksi tulevan lahjaveron minimointi oikealla ajoituksella ja sukupolvenvaihdoksen huojennussäännösten tehokkaalla hyödyntämisellä. Lahjavero on kertaluonteinen kustannus, joten tarkalla suunnittelulla ja lahjoituksen oikealla ajoituksella voidaan omaisuutta siirtää verotuksellisesti tehokkaasti sukupolvelta toiselle. Lahjoituksen oikealla ajoittamisella voidaan myös varmistaa paras mahdollisuus suoriutua lahjaveron maksusta. Yli 4000 € arvoisesta lahjasta ja ennakoperinnöstä on suoritettava lahjaveroa. Veroilmoituksen lahjasta tekee ja allekirjoittaa lahjan saaja. Alle 4000 € arvoisista lahjoista ei veroilmoitusta tarvitse antaa. Lahjan arvoksi katsotaan sen käypä arvo eli todennäköinen myyntihinta lahjoitushetkellä. Maksettavaksi tuleva lahjavero määräytyy lahjoitetun omaisuuden arvon ja sukulaisuussuhteen perusteella. Lahjan saajat jaetaan kahteen veroluokkaan sen perusteella, kuinka läheistä sukua he lahjan antajalle ovat. (Manninen 2001, 372-373.)

Jos lahjansaaja saa samalta antajalta kolmen vuoden kuluessa useampia lahjoja, ne yhdistetään lahjaveroa määrättäessä (PerVL 20 §). Aikaisemman lahjan huomioon ottaminen merkitsee lahjan verotuksen kiristymistä lahjaveron progressiivisuuden vuoksi. Ottaessa huomioon aiemmin annettu lahja vähennetään aiemmin maksettu lahjavero. Vähentäminen edellyttää lain sanamuodon mukaan veron tosiasiallista maksamista. Oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu vähennyskelpoiseksi myös PerVL 55 §:n mukaisen sukupolvenvaihdoshuojennuksen nojalla maksuunpanematta jätetyt verot (KHO 1984 II 636). (Manninen 2001, 374.)

Yritystä ei käytännössä pystytä siirtämään lahjana jatkajalle verovapaasti edes pitkän ajan kuluessa, koska verovapaan lahjan määrä on ainoastaan 3999 € kolmessa vuodessa. Tästä johdun lahjaveroa joudutaan käytännössä aina maksamaan jonkin verran, mikäli valittu sukupolvenvaihdostapa on lahjoitus. (Manninen 2001, 374.)

Lahjaverotuksen vaikeimpia ongelmia on yrityksen arvostaminen. Perintö- ja lahjaverolain mukaan omaisuus arvioidaan niiden perusteiden mukaan, joita sovelletaan omaisuuden arvioinnissa tulo- ja varallisuusverolaissa. PerVL 10 §:n mukaan omaisuus on arvostettava perintö- ja lahjaverotuksessa käypään arvoon. Yrityksen siirtyessä perintönä tai lahjana jatkajalle, sen

arvostaminen käypään arvoon voi kuitenkin aiheuttaa suuret verokustannukset ja näin vaarantaa yrityksen toiminnan jatkuvuuden. Tämän ehkäisemiseksi on perintö- ja lahjaverolakiin sisällytetty sukupolvenvaihdosta helpottavia huojennussäännöksiä. (Manninen 2001, 374-376.)

7.3 Ennakkoperintö

Ennakkoperintö ei ole oma saantotyyppinsä, vaan se katsotaan aina saantona lahjaksi, jollaisena se myös verotetaan. Ennakkoperinnöstä on säädetty perintökaaren 6 luvussa. Ennakkoperintöä koskevien säännösten lähtökohtana on, että perilliset ovat samanlaisessa asemassa riippumatta siitä, saavatko he perintöosuutensa perinnönjättäjän kuollessa vai ennakkoperintö perinnönjättäjän eläessä. Ennakkoperintö otetaan perintökaaren 6 luvun 7 §:n mukaan huomioon siten, että perintöosien suuruuden määrittämistä varten pesän säästöön ennen perinnönjakoa lisätään ennakkoperinnön arvo. Mikäli ennakkoperinnön arvoa ei voida kokonaan vähentää saajan perintöosasta, vähennetään siitä niin suuri osa kuin on mahdollista. (Immonen & Lindgren 2006, 92-93.)

Rintaperillisen saamasta perinnöstä vähennetään se, mitä perittävä eläessään on tälle antanut, ellei muuta ole määrätty tai olosuhteiden perusteella katsoen otaksuttava tarkoitettun. Rintaperillisen osalta laissa on oletama ennakkoperinnöstä, mutta muiden perillisten osalta vähentäminen tapahtuu ainoastaan, mikäli omaisuutta annettaessa on niin erityisesti määrätty, tai jälleen olosuhteiden perusteella on katsottava niin tarkoitettun (Perintökaari 6 luku 1 §). Perinnönjättäjä voi pätevällä tavalla määrätä, ettei perillisen saamaa lahjaa ole otettava huomioon ennakkoperintönä kun perinnönjättäjän jäämistöä jaetaan. Tämä tulee ottaa huomioon erityisesti sukupolvenvaihdoksissa, joita toteutetaan lahjalla tai lahjanluontoisella kaupalla. Tällöin perinnönjättäjän kuolema ei tapahtuessaan aiheuta yritystoiminnan jatkajalle ylivoimaisia taloudellisia rasitteita, eikä myöskään siten vaarantaisi yritystoiminnan jatkumista. (Immonen & Lindgren 2006, 92-93.)

Perintö- ja lahjaverolaisissa ei ole ennakkoperintöä koskevaa määritelmää. Perintö- ja lahjaverolain mukaan perintöverotusta toimitettaessa pesän varoihin on lisättävä lahja, joka perintökaaren mukaan on otettava huomioon perinnönjaossa (PerVL § 16). Perintöverotuksessa perintösaantoon lisätään eli kumuloidaan tämän lisäksi muut lahjat, jotka perillinen on saanut perinnönjättäjältä kolmen viimeisen vuoden kuluessa ennen tämän kuolemaa.

Perintökaareissa säädetään siten, ettei perinnönjättäjä voi toimillaan, esimerkiksi lahjoituksella tai testamentilla, vähentää lakiosaoikeuden arvoa. Perintökaaren mukaan pesän varoihin tulevat tältä osin lisättäväksi niin ennakkoperinnöt kuin muutkin säännöksen mukaiset lahjat, kuten suosiolahjat. Perinnönjättäjä voi siis eläessään määrätä siten, että lahjaa ei tule ottaa ennakkoperintönä huomioon. Perinnönjättäjä ei kuitenkaan voi määrätä siten, että lahjaa ei

tulisi ottaa huomioon suosiolahjana silloin, kun lasketaan muiden perillisten lakiosien suuruutta (Perintökaari 7 luku 3 §). (Immonen & Lindgren 2006, 93-94.)

7.4 Vaikutukset yhtiön verotukseen

Silloin, kun osakeyhtiön osakkeita siirretään vastikkeettomasti eli lahjana, ei toimenpide aiheuta yhtiölle veroseuraamuksia. Lahjana tai ennakkoperintönä luovutetusta yrityksestä tai sen osasta tulee maksettavaksi ainoastaan perintö- ja lahjaveroa. (Immonen & Lindgren 2006, 91) Tappioiden vähennysoikeus voidaan menettää, jos tappiovuoden tai sen jälkeen yli puolet yrityksen osakkeista tai osuuksista vaihtaa omistajaa muun saannon kuin perinnön tai testamentin vuoksi (TVL 122 §).

Lisäksi veroylijäämät (YHL 8 §) ja osinkoylijäämät (YHL 6 d §) voidaan menettää. Käyttämättömät hyvitykset ovat edelleen voimassa alkuperäisen käyttöaikansa puitteissa yhtiöveron hyvityslain kumoutumisesta huolimatta. (Manninen 2001, 383) Näin ollen jos omistaja vaihtuu lahjoituksen kautta, menetetään oikeus vähentää tappiot ja mahdolliset vero- ja osinkoylijäämät. Osakkeen lahjoitus ei vaikuta yhtiön poistamattomiin hankintamenoihin, mutta lahjoituksen yhteydessä tapahtuneiden erillisten substanssikauppojen hankintamenot määräytyvät luovutushinnan perusteella.

8 Lakimääräinen periminen ja testamentti

8.1 Johdanto

On mahdollista, että yritysvarallisuus ei siirry omistajan elinaikana seuraavalle sukupolvelle, vaan se siirtyy kuolemantapauksen johdosta. Kuolemantapauksen johdosta tapahtuva sukupolvenvaihdos on aina suunnittelematon tilanne, ja sen vuoksi erittäin hankala. Sukupolvenvaihdosta ei voi rakentaa tällaisen tilanteen varaan, jonka takia olisi tärkeää suunnitella ja pyrkiä toteuttamaan sukupolvenvaihdos perinnönjättäjän vielä eläessä. Kuolemantapauksen johdosta tapahtuva sukupolvenvaihdos on verotaloudellisestikin epäedullisempi vaihtoehto kuin perinnönjättäjän eläessä tehdyt omistusjärjestelyt.

Myös perillisten väliset jännitteet voivat vaikeuttaa lakimääräisen perimisen kautta tapahtuvaa sukupolvenvaihdosta. Sukupolvenvaihdoksen eri osapuolten vastuut ja oikeudet on näin ollen helpompi selvittää luopujan elinaikana.

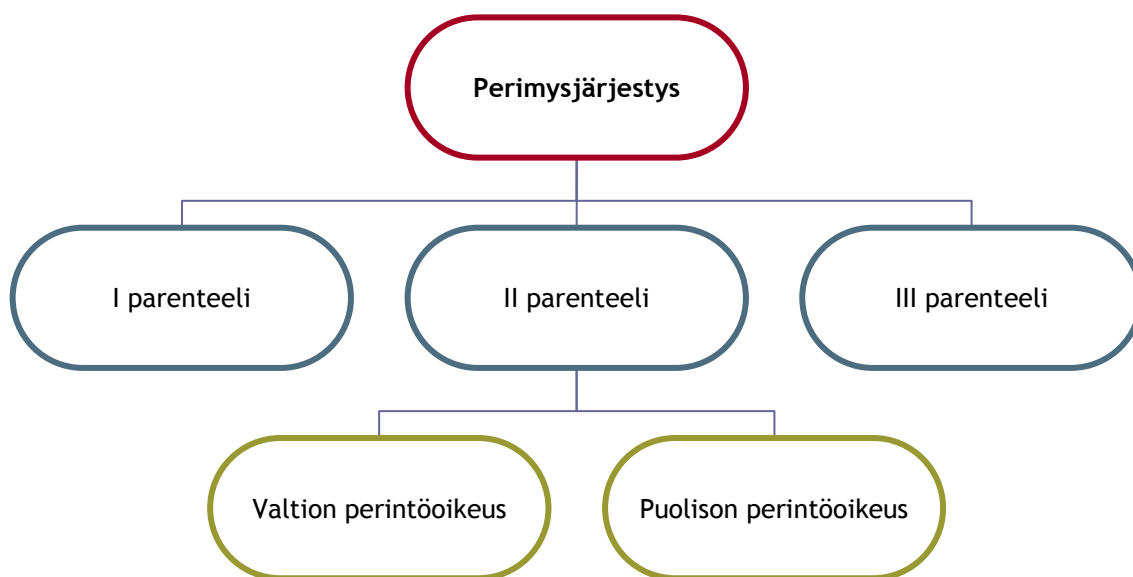
8.2 Lakimääräinen periminen

Perintönä siirtyvään varallisuuteen liittyy olennaisesti perimysjärjestyksen käsite. Perittävän varallisuus siirtyy hänen kuolemansa jälkeen tietyssä lakimääräisessä perimysjärjestyksessä,

joka määräytyy sukulaisuussuhteen mukaan. Perinnönsaajat luokitellaan perimysryhmiksi eli parenteeleiksi.

Lakimääräinen perimysjärjestys jakautuu kolmeen parenteeleihin, joiden lisäksi perijä voi olla Suomen valtio. Lisäksi tulee puolison perintöoikeus.

8.2.1 Perimysjärjestys

Kuvio 1: Perimysjärjestys perimysparenteeleineen

I parenteeli

I parenteeleihin kuuluvat rintaperilliset, eli perittävän lapset ja heidän jälkeläisensä. Myös ottoplasi rinnastetaan omaan lapseen. Kukin lapsista saa yhtä suuren osan perinnöstä. Lapsen ollessa kuollut, tulevat lapsen jälkeläiset hänen sijaansa. Tällaisessa tilanteessa jokainen haara saa yhtä suuren osan. (Perintökaari 2 luku.)

II parenteeli

Mikäli perittävältä ei jäänyt rintaperillistä eikä hän ollut kuollessaan naimisissa, saavat hänen isänsä ja äitinsä kumpikin puolet perinnöstä. Mikäli perittävän isä tai äiti on kuollut, jakavat perittävän veljet ja sisaret hänen osansa. Kuolleen veljen tai sisaren sijaan tulevat heidän jälkeläisensä. Jokainen haara saa yhtä suuren osan. Mikäli perittävällä ei ole veljiä tai sisaria tai hänen veljillään tai sisarillaan ei ole jälkeläisiä, mutta jompikumpi perittävän vanhemmista elää, saa tämä siinä tapauksessa koko perinnön. Mikäli perittävällä on veli- tai sisarpuolia, saavat he yhdessä täysiveljien ja -sisarien kanssa osansa siitä, mikä olisi tullut heidän isälleen

tai äidilleen. Mikäli täysiveljiä tai -sisaria ei ole, ja molemmat vanhemmat ovat kuolleet, saavat veli- ja sisarpuolet koko perinnön. Kuolleen veli- tai sisarpuolen sijaan tulevat hänen jälkeläisensä. (Perintökaari 2 luku.)

III parenteeli

Mikäli perittävällä ei ole I tai II parenteelin mukaista perijää, saavat perittävän isän ja äidin vanhemmat koko perinnön. Mikäli isänisä, isänäiti, äidinisä tai äidinäiti on kuollut, menee hänen lapsilleen se osa perinnöstä, mikä hänelle olisi tullut. Mikäli siltä isän tai äidin vanhemmista, jolle perintö hänen eläessään olisi tullut, ei ole jäänyt lapsia, saa toinen isän tai äidin vanhemmista koko perinnön. Mikäli tämäkin on kuollut, mutta häneltä on jäänyt lapsia muusta avioliitosta, saavat nämä vainajan osan. Mikäli toisesta kannasta ei ole perillisiä, saavat toisen kannan perilliset koko perinnön. (Perintökaari 2 luku.)

Valtion perintöoikeus

Sukulaiset, jotka eivät kuulu I, II tai III parenteeliin, eivät peri. Mikäli perittävällä ei ole perintöön oikeutettuja perillisiä eikä perittävä ole tehnyt testamenttia, perintö menee valtiolle. Valtio voi tällaisissa tapauksissa päättää, mikäli se havaitaan olosuhteisiin katsoen kohtuulliseksi, että valtion saama omaisuus luovutetaan kokonaan tai osittain perittävän muulle läheiselle. Valtio voi myös päättää, että omaisuus luovutetaan sille kunnalle, jossa perittävä oli viimeksi asunut. Kiinteä omaisuus voidaan luovuttaa sille kunnalle, jossa omaisuus sijaitsee. (Perintökaari 5 luku.)

Puolison perintöoikeus

Perittävän puoliso perii II parenteelin mukaisten ja tätä kaukaisempien, perimiseen oikeutettujen sukulaisten edellä. Puoliso siis perii, mikäli perittävällä ei ollut lapsia tai muita rintaperillisiä. Puolison oikeutta kuitenkin rajoittaa näiden ensin kuolleen puolison niin kutsuttujen toissijaisten perillisten oikeus. Puolison kuoltua tehdään omaisuuden jako, jossa toissijaisille perillisille erotetaan puolet puolison jälkeen jääneistä varoista. (Perintökaari 3 luku.)

Eloonjääneen puolison kohdalla tulee huomioida puolison oikeutta pitää perittävän jäämistöä hallinnassaan. Eloonjäänyt puoliso saa pitää kuolleen puolison jäämistön jakamattomana hallinnassaan, mikäli muuta ei rintaperillisen tekemästä jakovaatimuksesta tai perittävän tekemästä testamentista muuta johdu. Näistäkin seikoista huolimatta eloonjäänyt puoliso saa pitää jakamattomana hallinnassaan puolisoiden yhteisenä kotina käytetyn, tai muun perittävän jäämistöön kuuluvan eloonjääneen puolison kodiksi sopivan asunnon jollei kodiksi sopivaa asuntoa sisälly eloonjääneen puolison varallisuuteen, ja yhteisessä kodissa olevan tavanmu-

kaisen asuntoirtoimiston. Yhteisessä kodissa oleva tavanmukainen asuntoirtoimisto on aina jätettävä jakamattomana eloonjääneen puolison hallintaan. (Immonen & Lindgren 2006, 80.)

Eloonjääneen puolison perimään omaisuuteen vaikuttaa se, mitä omaisuutta tämä saa ensin avio-oikeutensa nojalla. Ennen varsinaista perinnönjakoa tulee toimittaa puolisoiden omaisuuden ositus silloin, kun puolisoilla oli molempien eläessä avio-oikeus toistensa omaisuuteen. Tällaisessa osituksessa siirtyvä omaisuus ei ole perintöverotuksen alaista, paitsi se osuus josta eloonjäänyt puoliso maksaa puolisonsa perilliselle korvausta pesän ulkopuolisilla varoilla. Puolisoiden välinen avio-oikeus voidaan sulkea pois avioehtosopimuksella tai yksipuolisestikin lahjakirjassa tai testamentissa. (Immonen & Lindgren 2006, 80-82.)

Avio-oikeudesta voidaan sopia avioehtosopimuksessa monella eri tavalla:

- siten, että kummallakaan puolisoilla ei ole avio-oikeutta mihinkään toisen puolison omaisuuteen (niin kutsuttu täysin poissulkeva molemminpuolinen avioehto)
- siten, että kummallakaan puolisoilla ei ole avio-oikeutta toisen puolison tiettyyn omaisuuteen (niin kutsuttu osittain poissulkeva molemminpuolinen avioehto)
- siten, että toisella puolisoilla ei ole avio-oikeutta toisen puolison omaisuuteen, mutta toisella on täysi avio-oikeus (niin kutsuttu täysin poissulkeva toispuolinen avioehto)
- siten, että toisella puolisoilla ei ole avio-oikeutta toisen puolison tiettyyn omaisuuteen, mutta toisella puolisoilla on täysi avio-oikeus (niin kutsuttu osittain poissulkeva toispuolinen avioehto)

Avioehtosopimus tehdään usein siten, että avio-oikeus säilytetään avioliiton aikana hankittuun omaisuuteen liittyen, mutta suljetaan pois koskemasta ennen avioliittoa hankittuun tai saatuun omaisuuteen, tai perintönä tai testamentilla saatuun omaisuuteen. Avio-oikeus voidaan lisäksi sulkea pois kuoleman, avioeron, tai molempien varalta. (Immonen & Lindgren 2006, 80-82.)

8.2.2 Perinnöstä luopuminen

Kukaan ei ole velvoitettu ottamaan perintöä vastaan. Perillinen voi luopua perinnöstään perittävän kuoltua tai jo tämän elinaikana. Sukupolvenvaihdoksen kannalta perinnöstä luopuminen tekee mahdolliseksi sukupolven ylittämisen, joka paitsi helpottaa sukupolvenvaihdosprosessia, myös vaikuttaa positiivisesti perintöverotukseen yhden perintösaannon jäädessä pois verotuksen piiristä.

Perinnöstä luopumisesta ilmoitetaan kirjallisesti. Perittävän elinaikana perinnöstä luopumisesta ilmoitetaan perittävälle. Perittävän kuoltua luopumisesta tehdään luopumisilmoitus,

joka voidaan ilmoittaa merkittäväksi joko perukirjaan, tai jättää muille kuolinpesän osakkaille, pesänselvittäjälle, pesänjakajalle, testamentin toimeenpanijalle tai sille henkilölle, joka hoitaa kuolinpesän omaisuutta. Perinnöstä luopuminen ei ole mahdollista enää sen jälkeen, kun perintö on otettu vastaan perillisen toimesta. Tätä kutsutaan perintöön ryhtymisenä. Kaikki ne toimet, joilla perillinen on osoittanut halunsa ottaa perittävää omaisuutta vastaan, katsotaan perintöön ryhtymiseksi. Perunkirjoitukseen osallistumista ei katsota tällaiseksi toimeksi. (Immonen & Lindgren 2006, 82.)

Perinnöstä luopuminen voi perittävän kuoltua tapahtua vastikkeettomasti. Sen sijaan perittävän elinaikana perinnöstä luopuminen on lakiosaan oikeutetun perillisen osalta tehokas ainoastaan silloin, kun perillinen tai joku muu, kuten luopujan aviopuoliso tai jälkeläinen, on saanut luopumisesta lakiosaa vastaavan omaisuuden. Muulle perillisille ei voida korvata perinnöstä luopumista. (Immonen & Lindgren 2006, 82-83.)

Perinnöstä luopuminen tarkoittaa totaalista vetäytymistä pesästä. Luopuminen toteutuu ainoastaan osittain silloin kun perinnöstä luopuja haluaa pesästä perinnöstä luopumisesta huolimatta jotakin omaisuutta. Tällöin luopuminen ei tule toteen. Se ei myöskään toteudu silloin, kun perinnöstä luopuja määrää perimänsä omaisuuden menevän muulle kuin sijaisperilliselle. Luopuvan perillisen sijaan tulee sijaisperillinen, eli se henkilö joka olisi ollut oikeutettu perintöön siinä tapauksessa että perinnöstä luopuja olisi kuollut ennen perittävää. Mikäli perinnöstä luopuminen ei tule toteen, käsitellään luopumista perintöosuuden luovuttamisena. Perintöosuuden luovuttamisesta seuraa kahdenkertainen verotus. Ensin luopujan osuus perinnöstä verotetaan perintöverotuksen mukaan, jonka jälkeen perinnön oikeasti saanut verotetaan lahjaverotuksen mukaan, mikäli luopuminen on tapahtunut ilman vastiketta. (Immonen & Lindgren 2006, 83-84.)

8.2.3 Perintöosuuden luovuttaminen

Perintöosuuden luovuttaminen tapahtuu vasta perittävän kuoltua. Perittävän eläessä perintöosuutta ei voida luovuttaa. Mikäli on tehty sopimus perintöosuuden luovuttamisesta perittävän eläessä, on se pätemätön. Perintöosuuden luovuttaminen tapahtuu kirjallisesti ja siitä voidaan maksaa tai olla maksamatta korvausta, eli se voi olla vastikkeellinen tai vastikkeeton. Perintöosuuden luovutuksensaaja ei saa oikeutta kuolinpesän hallintoon, vaan hallintovalta säilyy luovuttajalla, vaikka hän ei saisikaan kuolinpesästä varallisuutta. Perintöosuuden luovutuksensaaja voi kuitenkin vaatia perinnönjakoa. (Immonen & Lindgren 2006, 84.)

8.3 Omaisuudesta määrääminen testamentilla

On mahdollista, että perinnönjättäjä haluaa ohittaa lakimääräisen perimysjärjestyksen ja määrätä jäämistöstään testamentilla. Koska testamentti on kirjaimellisesti perinnönjättäjän viimeinen tahto, voidaan se peruuttaa tai muuttaa milloin tahansa perinnönjättäjän tahdon mukaan. Niin perinnönjaossa kuin perintöverotuksessakin otetaan huomioon ainoastaan voimassa oleva testamentti. Edellytys testamentin tekemiselle on 18 vuoden ikä. Poikkeustapauksissa testamentin saa tehdä alle 18-vuotiaskin, mikäli perinnönjättäjä on tai on ollut naimisissa. 15 vuotta täyttänyt voi tehdä testamentin siitä omaisuudesta, jota hänellä on oikeus itse hallita. (Immonen & Lindgren 2006, 84; Manninen 2001, 393.)

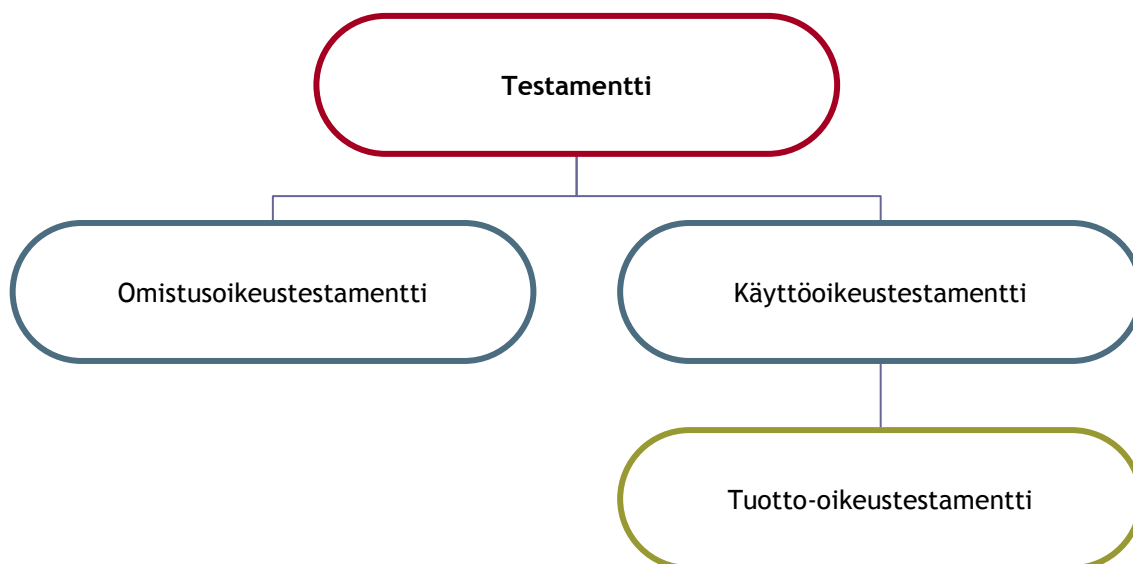
Testamentin tekijä voi määrätä testamentissa jäämistöstään useilla eri tavoilla. Testamentti voi käsittää perinnönjättäjän koko jäämistön, tai ainoastaan määräosan, esimerkiksi kolmanneksen. Tällaista testamenttia kutsutaan yleistestamentiksi eli yleisjälkisaädökseksi. Mikäli testamentti koskee tiettyä omaisuutta, testamenttia kutsutaan erityisjälkisaädökseksi. Mikäli jälkisaädös on kohdistettu tietylle omaisuudelle eikä sitä ole jäämistössä, jälkisaädös katsotaan siltä osin tehottomaksi. Testamentin saajan kuollessa ennen kuin hänen testamenttiin perustuva oikeutensa on astunut voimaan, tai jos testamenttia ei voida muutoin hänen kohdalla panna täytäntöön, tulevat hänen jälkeläisensä hänen sijaansa, mikäli heillä olisi ollut oikeus periä testamentin tekijä. (Immonen & Lindgren 2006, 85.)

Testamentilla voidaan tarkoittaa myös perittävien varojen ohjaamista tiettyyn tarkoitukseen. Tällaista määräystä kutsutaan tarkoitemääräykseksi. Mikäli omaisuudesta, joka on tuleva testamentin saajalle, on annettu tarkoitemääräys, tulee saajan panna määräys täytäntöön. Muussa tapauksessa tarkoitemääräys suoritetaan jakamattomasta pesästä. (Perintökaari 22 luku.)

Testamentin saaja eli perillinen voi hyväksyä testamentin joko testamentin tekijän eli perittävän eläessä, jolloin on kyseessä niin sanottu ennakkoluopuminen, tai perittävän kuoltua. Perittävän eläessä tapahtuva testamentin hyväksyminen voidaan tehdä vastikkeettomasti, paitsi jos kyseessä on lakiosaperillinen. Lakiosaperillinen tai hänen läheisensä tulee saada lakiosaa vastaava korvaus. Testamentin hyväksyminen tehdään perittävän eläessä kirjallisesti. Perittävän kuoltua testamentin hyväksyminen voi tapahtua myös suullisella ilmoituksella, vaikka kirjallista hyväksymistä suositellaankin. (Immonen & Lindgren 2006, 90.)

Testamentit luokitellaan tavallisesti määräämisvallan perusteella omistusoikeustestamentiksi ja käyttö- eli hallintaoikeustestamentiksi. Silloin kun testamentti antaa testamentin saajalle omistusoikeuden, voi tämä määrätä omaisuudesta vapaasti ja omistajan tavoin ilman rajoituksia. Mikäli testamentti sen sijaan antaa rajoitetumman oikeuden, kuten käyttöoikeuden, saaja saa testamentin tekijän jäämistöön tai siihen kuuluvaan omaisuuteen käyttöoikeuden, sekä oikeuden saada kyseisen omaisuuden tuoton, muun henkilön saadessa siihen omistusoikeuden

testamentin tekijän kuollessa tai myöhemmin määrätynä ajankohtana. Testamentin tulkin-
nasta riippuu, kumman luonteinen testamentti on. Testamenttia pyritään tulkitsemaan sen
mukaan, mitä testamentin tekijä on tarkoittanut määrätä. (Immonen & Lindgren 2006, 85;
Manninen 2001, 394.)

Kuvio 2: Testamenttien luokittelut

Omistusoikeustestamentti

Lakimääräinen perimysjärjestys väistyy, kun testamentissa on määrätty saajalle omistusoikeus. Ainoastaan niissä tapauksissa, joissa lakimääräinen perillinen on lakiosaan oikeutettu perillinen kuten rintaperillinen tai ottolapsi tai heidän jälkeläisensä, perillinen saa jäämistöstä lakiosansa testamentin sitä estämättä. Lakiosa on puolet siitä, mitä perillinen perittävän jäämistöstä saisi lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan. Pesän varoihin on lisättävä perittävän antama ennakkoperintö lakiosan määrää laskettaessa sekä silloin kun erityisiä vastasyitä tälle ei ole, perittävän sellaisissa olosuhteissa tai sellaisin ehdoin eläessään antama lahja, joka on tarkoituksensa puolesta rinnastettavissa testamenttiin. Testamenttiin rinnastettaviksi katsotaan erityisesti sellaiset lahjat, jotka perittävä tekee viimeisen sairautensa aikana kuoleman ollessa lähellä. Testamenttiin rinnastettaviksi katsotaan myös lahjat, jotka on tehty sellaisin ehdoin, että lahjoitetun omaisuuden hallinta tai käyttöoikeus säilyy lahjoittajalla tämän kuolemaan asti. Pesän varoihin lisätään myös perittävän jälkeläiselleen tai ottolapselleen tai tämän jälkeläiselle tai näiden puolisoille antama sellainen lahja, jolla on tarkoitettu suosia sen saajaa lakiosaan oikeutetun perillisen vahingoksi. (Immonen & Lindgren 2006, 86.)

Testamentti on tehoton siltä osin kuin se loukkaa oikeutta lakiosaan. Loukkaamisesta on kyse silloin, kun testamentti estää lakiosaperillistä saamasta lakiosansa jäämistöstä. Lisäksi loukkaamisesta on kyse silloin, kun testamentti rajoittaa lakiosaperillisen oikeutta määrätä lakio-

sana tulevasta omaisuudesta. Sitä vastoin testamentti on kuitenkin tehokas silloin, kun testamentin saaja suorittaa lakiosaan oikeutetulle perilliselle hänen lakiosaansa vastaavan tai siitä puuttuvan määrän rahana perillisen määräämän kohtuullisen ajan kuluessa. Tällöin testamentissa ei saa olla tällaista rahasuoritusta kieltävää osaa. Saadakseen lakiosansa tulee lakiosaperillisen tehdä tätä koskeva lakiosavaatimus. Lakiosaperillisen on tällöin vedottava testamentin tehostomuuteen ilmoittamalla lakiosaa koskeva vaatimuksensa testamentin saajalle todistustusti, esimerkiksi haastemiehen välityksellä, kuuden kuukauden kuluessa siitä kun testamentti on jätetty tiedoksi perilliselle. Lakiosaperillinen voi luopua lakiosastaan sekä perittävän eläessä että tämän kuoltua. (Immonen & Lindgren 2006, 86-87.)

Omistusoikeustestamentti voi antaa testamentin saajalle rajoittamattoman omistusoikeuden. Tällöin testamentin sanamuoto voi olla esimerkiksi ”määrään testamenttinani, että kuolemani jälkeen A saa omistusoikeuden omaisuuteeni.” Testamentinsaaja voi tällöin määrätä omaisuudesta vapaasti elinaikanaan. Testamentinsaaja voi lisäksi määrätä testamentillaan omaisuuden saajan oman kuolemansa jälkeen. Omistusoikeustestamentti voi tulla kyseeseen myös joissakin sellaisissa tapauksissa, joissa omistusoikeutta on rajoitettu. Tällöin testamentin sanamuoto voi olla esimerkiksi ”määrään testamenttinani, että kuolemani jälkeen A saa omistusoikeuden omaisuuteeni. Hänen kuoltuaan omaisuuteni on jaettava tasan B:n ja C:n kesken.” Määräys toissijaisesta testamentin saajasta voi estää tai rajoittaa ensisijaista testamentin saajaa määräämästä omaisuudesta kuollessaan testamentilla. Tämä ei kuitenkaan estä ensisijaista testamentin saajaa määräämästä omaisuudesta elinaikanaan, ja hän voi halutesaan kuluttaa, myydä tai yleensä myös lahjoittaa testamentattua omaisuutta. (Immonen & Lindgren 2006, 88.)

Käyttöoikeustestamentti

Käyttöoikeustestamenttia kutsutaan usein hallintaoikeustestamentiksi, sillä se antaa testamentin saajalle oikeuden hallita testamentattua omaisuutta. Perintökaari ei kuitenkaan tunnista käsitteenä hallintaoikeustestamenttia. Testamentissa voidaan määrätä testamentin saajalle myös oikeus saada tietyn omaisuuden tuotot, samalla kun kyseisen omaisuuden omistusoikeus menee jollekin toiselle henkilölle. Tätä kutsutaan tuotto-oikeustestamentiksi. Käyttöoikeustestamentteihin sovelletaan pääsääntöisesti perintökaaren 12 luvun määräyksiä. Perintökaari määrää, että sillä, joka on testamentilla saanut käyttöoikeuden omaisuuteen, on oikeus hallita sitä ja saada sen tuotto. Käyttöoikeustestamentin saajan on kuitenkin omaisuutta hallitessaan otettava huomioon myös omistajan etu ja oikeudet. Käyttöoikeustestamentin saajan on lisäksi vastattava omaisuudesta johtuvista tarpeellisista kustannuksista. Käyttöoikeustestamenttien yhteydessä tuotolla tarkoitetaan omaisuuden kerryttämää tuloa tai muuta tuottoa, kuten korkoa tai vuokratuottoa. Omaisuuden niin kutsuttu pääomahyöty, jollaista on muun muassa omaisuuden arvonnousu, siirtyy omistajalle. (Immonen & Lindgren 2006, 88-89; Perintökaari 12 luku.)

Testamenttiin perustuvaa käyttöoikeutta ei saa luovuttaa toiselle henkilölle. Lisäksi käyttöoikeuden alaista omaisuutta sen haltija saa luovuttaa tai esimerkiksi pantata ainoastaan omistajan luvalla. Ilman omistajan lupaa on käyttöoikeuden haltijalla oikeus luovuttaa irtainta omaisuutta sellaisissa tapauksissa, kun luovutus johtuu käyttöoikeuden alaisen omaisuuden tarpeellisesta uudistamisesta tai silloin, kun omaisuus kuuluu teolliseen, kaupalliseen tai muunlaiseen yritykseen ja luovutus sisältyy yrityksen säännölliseen tavaravaihtoon. Myös silloin saa luovuttaa käyttöoikeuden alaista omaisuutta, kun luovutus on järkipäätöksen taloudenhoiton vaatimusten mukainen. Järkipäätöksen taloudenhoiton vaatimukset ovat kuitenkin tulkinvarainen asia. Muissa kuin edellä mainituissa tapauksissa voi kärjäoikeus antaa hakemuksesta luvan käyttöoikeuden alaisen irtaimen omaisuuden luovuttamiseen tai panttaamiseen, mikäli luovuttamiselle voidaan antaa erityinen syy. Lupaa ei voida kuitenkaan myöntää silloin, kun irtaimella omaisuudella on omistajalle erityistä arvoa. (Immonen & Lindgren 2006, 89; Perintökaari 12 luku.)

Omistusoikeuden saanut perillinen ei saa käyttöoikeuden saaneen suostumuksetta luovuttaa tai pantata käyttöoikeuden kohteena olevaa omaisuutta eikä siitä muullakaan tavoin määrätä. Mikäli suostumusta omaisuuden luovuttamiseen ei saada, voi kärjäoikeus hakemuksesta sallia kyseisen toimen silloin, kun siihen on erityistä syytä. Niissä tapauksissa, kun omistusoikeuden omistaja on ilman käyttöoikeuden haltijan suostumuksetta määrännyt omaisuudesta, on toimenpide pätemätön käyttöoikeuden haltijaa kohtaan. (Immonen & Lindgren 2006, 89.)

Käyttöoikeustestamentti voi omistusoikeustestamentin tavoin loukata lakiosaperillisen oikeutta lakiosaan, ja olla näin ollen tehoton. Lakiosaperillisen on saatava lakiosaan kuuluva omaisuus vapaana käyttöoikeuden asettamista rajoituksista. Sama koskee tuotto-oikeutta. (Immonen & Lindgren 2006, 89.)

9 Sukupolvenvaihdoksen huojennukset

9.1 Tuloverotus

Vuonna 1986 astui voimaan myyntivoittoverotusta säätelevät lait. Tuolloin lakiin lisättiin ensimmäistä kertaa sukupolvenvaihdoksen tuloverotusta koskevat säännökset. Ei ollut toivottua, että luovutusvoittojen verohuojennukset ulottuisivat sukupolvenvaihdostilanteissa tehtäviin luovutuksiin. Aiemmin sukupolvenvaihdosten verotuksen huojentamiseen ei ollut tarvetta, sillä määrätyn pituiset omistajat ennen luovutusta takasivat luovuttajalle täyden verovapauden. Irtaimen omaisuuden luovutusten verovapauden riitti viiden vuoden omistusaika, ja vastikkeetta saadun omaisuuden luovutukset olivat omistajasta riippumatta verovapaita. Sukupolvenvaihdosten huojentaminen voidaan nähdä keinona turvata aiempi verovapaus mää-

rätyt edellytykset täyttävien sukupolvenvaihdosluovutusten kohdalla. (Immonen & Lindgren 2006, 95-96.)

Yritysvarallisuuden luovutus voidaan tehdä tietyin edellytyksin verovapaasti. Verovapauden edellytykset on määrätty TVL 48.1 §:n 3 kohdan säännöksessä seuraavasti: luovutusvoitto ei ole miltään osin veronalaista tuloa, jos ostajana ovat joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa

- myyjän lapsi tai hänen rintaperillinen
- myyjän sisar, veli, sisarpuoli tai velipuoli

Edellytyksenä on lisäksi, että myyjä on omistanut yhtiöosuudet tai osakkeet yli 10 vuotta, ja tällöin omistusaikaan luetaan myös sellaisen henkilön omistus, jolta myyjä on saanut omaisuuden vastikkeettomasti. Osakkeiden ja yhtiöosuuksien on oikeutettava vähintään 10 prosentin omistusosuuteen. (Tuloverolaki III osa 2 luku.)

Säännöksessä mainitaan luovutuksen kohteina sellaisen yhtiön osakkeet tai osuudet, jotka oikeuttavat vähintään 10 % omistusosuuteen mainitussa yhtiössä. Näin ollen perheosakeyhtiössä kokonaan tai osittain osakkeiden vastikkeellisena luovutuksena toteutettu sukupolvenvaihdos kuuluu huojennussäännöksen piiriin. Luovutuksen kohteena voi olla elinkeinotoimintaa harjoittavan, toisen yhtiön osakkeet toimialasta riippumatta. Huojennuksen piiriin eivät kuulu vuokra- tai vapaa-ajan kiinteistöt. Osakkeiden omistusosuudella tarkoitetaan oikeutta substanssiin, eikä esimerkiksi osakkeiden tuottamaa äänivaltaa yhtiökokouksessa. Tällä on merkitystä silloin, kuin osakkeita on erilaisia ja äänivaltaa siirtyisi vähäisempi määrä kuin 10 %. Tällöin omistusosuus kuitenkin täytyisi. Luovutuksen saajalta ei edellytetä toiminnan jatkamista, sillä TVL:n verohuojennus ei edellytä luovutuksensaajaa jatkamaan liiketoimintaa samalla tavalla kuin PerVL 55 §:n mukaisessa verohuojennuksessa edellytetään. (Tuloverolaki III osa 2 luku; Perintö- ja lahjaverolaki 5 luku.)

Silloin kun esimerkiksi isä luovuttaa osakkeita erikseen tyttärelle ja tämän puolisolle, tulee molempien luovutusten kattaa vähintään 10 % osakeosuus, kun taas yhteisomistukseen tehtävään luovutukseen riittää 10 % osakeosuus. Mikäli sekä isä että äiti luovuttavat tyttärelle ja tämän puolisolle osakkeita yhteisesti, täytyy kummankin vanhemman luovuttaa vähintään 10 % osakeosuus. Silloin kuin vanhemmat luovuttavat tyttärelle ja tämän puolisolle yhteisomistuksessa olevia osakkeita, täytyy luovutuksen kattaa osakkeista vähintään 20 %. (Immonen & Lindgren 2006, 101-102.)

Koska laissa on edellytys osapuolten välisestä sukulaisuussuhteesta, ei TVL - sukupolvenvaihdosta koskevaa huojennusta voida soveltaa tilanteisiin joissa yritys hankkii omia osakkeitaan luopuvalta osakkaalta. Omien osakkeiden lunastamista ja ostamista on käsitelty aiemmin lu-

vussa 5.4.2. Omia osakkeitaan hankkiessa osakkeista saatu luovutusvoitto ei ole verovapaa, sillä osakkeiden saajana ei ole lähisukulainen, vaan osakeyhtiö. Samasta syystä johtuen huojennusta ei voida soveltaa tilanteeseen, jossa osakkeet luovutetaan luopujan lapsen kokonaan omistamalle osakeyhtiölle. (Immonen & Lindgren 2006, 102.)

Huojennuksen määrä on koko sen veron määrä, jonka maksamisesta luovuttaja vapautuu. Käytännössä riittää, että huojennuksen täyttymisen edellytykset selvitetään. Mikäli edellytykset täyttyvät, kohdistuu huojennus luovuttajaan, jolle verosäästö on vuoden 2009 pääomatuloverotuksen mukaan 28 % luovutusvoiton määrästä. Luovutuksen saajalle puolestaan lankeaa maksettavaksi normaali osakekaupasta syntyvä varainsiirtovero, joka vuonna 2009 on 1,6 % kauppahinnasta. (Immonen & Lindgren 2006, 102-103; Verohallinto 2009.)

Luovutusvoiton määräytymisen pääsäännöt koskevat vain vastikkeellisia osakeluovutuksia. Jos omaisuus on hankittu vastikkeetta, katsotaan hankintamenoksi perintö- ja lahjaverotuksessa käytettyä verotusarvoa, jolla tarkoitetaan PerVL 9 §:n käypää arvoa, eli todellista luovutus hintaa. Mikäli vastikkeettomaan saantoon on sovellettu PerVL:n huojennussäännöksiä, katsotaan hankintamenoksi huojentamaton arvo, koska muutoin huojennus tulee tuloutettavaksi luovutusvoittoverotuksessa takautuvasti. (Immonen & Lindgren 2006, 61, 103.)

9.1.1 Omistusaika

Huojentamisen edellytyksenä oleva omistusaikaa koskeva vaatimus on 10 vuotta. Tämä tarkoittaa sitä, että luovuttaja on omistanut luovutuksen kohteen vähintään 10 vuotta ennen luovutusta. Ellei hän ole, voidaan hänen hyväkseen lukea myös sellaisen henkilön omistusaika, joka häntä ennen on saanut sen vastikkeettomasti joko perintönä tai lahjana. Näin 10 vuoden sääntöä laskettaessa huomioidaan myös edellisen omistajan omistusaika. Mikäli 10 vuoden määräaika ei täyty, noudatetaan yleisiä luovutusvoiton verotusta koskevia säännöksiä. (Immonen & Lindgren 2006, 99.)

Keskeisiä ovat ne periaatteet, joiden perusteella määritellään luopujan osakkeiden omistuksen alkamisajankohta. Aika lasketaan hankintapäivästä luovutuspäivään, ja pääsääntöisesti omistuksen laskemisessa katsotaan, että osuudet ja osakkeet katsotaan hankitun yhtiösopimuksen tekohetkellä, kaupassa hankintasopimuksen tekohetkellä, perittävän kuolinhetkellä tai lahjoituksen osalta silloin, kun lahja on saatu haltuun. Jos osakas merkitsee osakkeita maksullisessa osakeannissa tai rahastokorotuksessa oman aiemman yhtiöosuutensa perusteella, katsotaan osakkeet hankituiksi samaan aikaan kuin alkuperäisetkin osakkeet. (Immonen & Lindgren 2006, 99.)

Silloin, kuin avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö on muutettu osakeyhtiöksi, osakkaan aiempaa henkilöyhtiön yhtiömiesosuutta vastaavat osakkeet katsotaan hankituiksi silloin, kun osakas hankki osuutensa henkilöyhtiössä. Näin ollen 10 vuoden omistusaikaan huomioidaan avoimen tai kommandiittiyhtiön omistusaika. Yksityisliikkeen tai verotusyhtymän muuttaminen yhtiömuotoiseksi on katsottu uudeksi vastikkeelliseksi saannoksi, joka katsotaan osuuksien tai osakkeiden hankinta-ajankohdaksi. Tällöin yksityisliikkeen omistusaikaa ei lasketa mukaan 10 vuoden omistusaikaan. (Immonen & Lindgren 2006, 99-100.)

Yritysjärjestelyn jälkeiset tilanteet muodostavat omistusaikoja laskettaessa oman ryhmänsä. Yritysjärjestelyjä koskevat EVL 52a-52h §:t ja niiden säätämisen taustalla oleva EY:n yritysjärjestelydirektiivi perustuvat jatkuvuusperiaatteelle. Tämä tarkoittaa sitä, että lain mukaan toteutettujen yritysjärjestelyiden ei katsota muodostavan uutta saantoa. Näin ollen yritysjärjestelyt, joihin sovelletaan EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä, eivät katkaise omistusaikoja, vaan uusien osakkeiden omistus lasketaan alkuperäisten osakkeiden hankinnasta. (Immonen & Lindgren 2006, 100-101; Elinkeinoverolaki IV osa 4 luku.)

9.1.2 Huojennuksen menettäminen

Sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapaus tarjoaa yrittäjälle edullisen tavan myydä yrityksen jä jälkipolville verovapaana luovutuksena. Mikäli lapset myisivät yrityksen edelleen ulkopuoliselle ostajalle, saisi isä luopujana koko luovutushinnan verovapaana itselleen, vaikka omistus siirtyisikin ulkopuoliselle ostajalle. Jotta sukupolvenvaihdosluovutusta ei käytettäisi pelkäämään väliluovutuksena verosta vapautumiseksi, on TVL 48.5 §:ään kirjattu säännös sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapausäännösten väärinkäytön estämiseksi. Säännöksellä tavoitellaan omistuksen jatkuvuutta. Aihetta on käsitelty aiemmin tutkimuksen osakekauppaa käsittelevässä kappaleessa 5. (Immonen & Lindgren 2006, 103-104; Lakari 2009, 29.)

TVL:n 48 § 5 momentin mukaan mikäli luovutuksensaaja luovuttaa ostamansa yrityksen tai sen osan edelleen enne kuin 5 vuotta on kulunut, vähennetään hänen luovutusvoittoaan laskettaessa hankintamenosta se veronalaisen luovutusvoiton määrä, jota ei ole pidetty hänen saantomiehensä tulona. Käytännössä jos esimerkiksi isä on välttynyt luovutusvoiton verolta myytyään yrityksensä pojalleen, joutuu poika maksamaan veroa, jolta isä aikanaan välttyi. Näin sanktio enneaikaisesta luovutuksesta kohdistuu edelleen luovuttajaan, ei huojennuksen saaneeseen ensiluovuttajaan. Tällöin luovutusvoiton verotus vaihtaa kohdetta. Silloin kuin yhtiöosuus tai osakeyhtiön osakekanta hankitaan sukupolvenvaihdosluovutuksesta käyttämällä, tulee ostajan pitää omaisuus omistuksessaan vähintään 5 vuotta saannosta. Käytännössä huojennuksen täysi hyödyntäminen edellyttää vähintään 15 vuoden omistusaikaa, joka muodostuu luovuttajan 10 osakkeenomistusvuodesta sekä ostajan 5 vuoden omistusajasta. (Immonen & Lindgren 2006, 103-104; Lakari 2009, 29; Ossa 2005, 83.)

Itse luovuttaminen käsitetään samalla tavalla kuin muuallakin TVL:ssa, joten myös esimerkiksi yhtiön purkaminen johtaa luovutusvoittoverotukseen jako-osan osalta. TVL:n ja PerVL:n tulokinnat sanktiosäännöksen soveltamiseen eroavat toisistaan. KHO 1993 B 538 ratkaisussa verovelvollinen oli saanut perintö- ja lahjaverolain mukaisen verohuojennuksen, mutta luovuttanut omaisuutta eteenpäin. Ratkaisussa päädyttiin kuitenkin tehtyjen järjestelyjen kokonaisarviointiin, joka ei johtanut sanktiosäännöksen soveltamiseen. TVL:n sanktiosäännöksen sanamuodon mukainen tulkinta johtaa yhtiön purkutilanteessa luovutusvoittoverotusta koskevat periaatteet huomioon ottaen sanktiosäännöksen soveltamiseen. (Immonen & Lindgren 2006, 104-105.)

TVL 48.5 §:ssä edun menettäminen on sidottu omaisuuden luovuttamiseen. Sukupolvenvaihdoksessa siirtyneen osakeyhtiön jatkajat eivät voi myydä osakkeita edelleen omistamalleen yhtiölle ennen kuin 5 vuotta on kulunut. Toimimalla näin, he luovuttavat osakkeet edelleen ja muuttavat omistuksensa välittömästi välilliseksi. Lain sanamuodon mukaan huojennuksen menettämiseen riittää, että osakkeet luovutetaan edelleen. Myös KHO 1991 T 3891 tapauksessa edellä mainitulla tavalla luovutetut osakkeet katsottiin luovutetun edelleen ja näin ollen verovelvolliset menettivät huojennuksen. (Immonen & Lindgren 2006, 106; Ossa 2005, 83.)

Vastikkeeton edelleenluovutus, eli perintö tai lahja, ei johda huojennuksen menettämiseen. Perinnön jättämistä sanktiosäännöksen ulkopuolelle on perusteltu sillä, että jatkoluovutuksen on katsottu edellyttävän selkeää tahdonilmaisua. Lahjoituksen osalta puolestaan katsotaan, että myönnettyä huojennusta ei menetetä luovutuksensaajan lahjoittaessa samaa omaisuutta, koska TVL 48.5 §:n mukaisessa menettelyssä oikaistaan edelleen luovuttajan hankintamenoa. (Immonen & Lindgren 2006, 105; Ossa 2005, 87.)

Tilanteet, joissa osakkeet on annettu lainan vakuudeksi ja ne sen jälkeen pakkomyydään kun lainaa ei pystytäkään maksamaan, voivat osoittautua verotuksellisesti ongelmallisiksi. Tällaiset tilanteet johtavat pääsääntöisesti korkeimman hallinto-oikeuden ennakkoratkaisujen (KHO 1992 B 519, KHO 1992 520) mukaisesti tuloverotukseen. (Immonen & Lindgren 2006, 106.)

Yritysjärjestelyt jotka toteutetaan sukupolvenvaihdoksen jälkeen voivat aiheuttaa ongelmia TVL 48.5 §:n mukaisessa soveltamisessa. Eri yritysjärjestelyistä fuusiota, jakautumista tai osakevaihtoa ei kuitenkaan katsota verotuksellisesta näkökulmasta luovutuksiksi. Sukupolvenvaihdoksen ja siihen liittyvän huojennuksen saamisen jälkeen tapahtunut fuusio, jakautuminen tai osakevaihto johtaa käytännössä huojennuksen tai sen osan menettämiseen vain silloin, kun kaupan vastikkeena saadaan rahaa tai silloin, kun vastikkeena saadut osakkeet luovutetaan siten, että sukupolvenvaihdokseen liittyvästä luovutuksesta on kulunut alle viisi vuotta. (Immonen & Lindgren 2006, 107-108.)

TVL:ssä sen säännökset esittävät ainoastaan luovutusvoiton laskemisen. Se ei siis sisällä erikseen säännöksiä luovutustappion laskemista, vaan kumpikin lasketaan samojen säännösten mukaan. Kiteytettynä TVL 48.5 § lähtee siitä peruseriaatteesta, että luovutuksen verovapaus menetetään, mikäli verovapaan sukupolvenvaihdosluovutuksen kautta saatua omaisuutta luovutetaan edelleen ennen kuin viisi vuotta alkuperäisestä luovutuksesta on kulunut. (Immonen & Lindgren 2006, 108; Tuloverolaki III osa 2 luku.)

9.2 Perintö- ja lahjaverotus

Perintö- ja lahjaverotus perustuu perintöosuusverojärjestelmään, jonka mukaan perilliselle tai testamentinsaajalle määrätään vero perintö- tai testamenttiosuuden mukaan. Lahjaveroa puolestaan suoritetaan PerVL:n mukaan silloin, kun lahjan saaja on saanut lahjan haltuunsa. Perintö- ja lahjaveron arvoksi katsotaan omaisuuden verovelvollisuuden alkamisajankohdan arvo. Tästä johtuen esimerkiksi yritysvarallisuus arvostetaan tilinpäätöksen tai välitilinpäätöksen arvoihin, jotka ovat mahdollisimman lähellä verovelvollisuuden alkamisajankohtaa. Omaisuuden arvosta vähennetään siihen kohdistuvat velat ja veloitteet. (Immonen & Lindgren 2006, 109.)

PerVL 10 ja 21 §:ien sisältämän periaatteen mukaan perintönä, testamentilla tai lahjana saadun omaisuuden arvo määritellään lahjoitushetkellä tai perinnönjättäjän kuolinhetkellä olleen omaisuuden käyvän arvon mukaan. Käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa, jota käytettäisi toisistaan riippumattomien osapuolten välisessä luovutuksessa. (Immonen & Lindgren 2006, 110). Käyvän arvon määrittäminen on käsitelty laajemmin kappaleessa 5, kauppa käypään hintaan.

1.1.2009 alkaen PerVL 11 ja 21 §:n mukaan perinnön-, testamentin-, sekä lahjansaajat jaetaan kahteen vero-luokkaan. I veroluokkaan kuuluvat perinnönjättäjän aviopuoliso, avopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen, aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihla-kumppani, jolle annetaan perintökaaren 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettu avustus. II veroluokkaan kuuluvat muut sukulaiset ja vieraat. (Perintö- ja lahjaverolaki 2 luku; Verohallinto 2009.)

Perintövero määräytyy perityn omaisuuden arvon ja sukulaisuussuhteen nojalla seuraavasti:

Perintöveroluokka I		
Perinnön suuruus	Vero alarajan kohdalla	Vero-% ylittävältä osalta

20 000 € – 40 000 €	100 €	7 %
40 000 € – 60 000 €	2 100 €	10 %
60 000 € –	4 700 €	13 %
Perintöveroluokka II		
Perinnön suuruus	Vero alarajan kohdalla	Vero-% ylittävältä osalta
20 000 € – 40 000 €	100 €	20 %
40 000 € – 60 000 €	4 100 €	26 %
60 000 € –	9 300 €	32 %

Taulukko 3: Perintöveroluokat 2009

Lahjasta suoritettava vero määräytyy 1.1.2009 alkaen seuraavasti:

Lahjaveroluokka I		
Lahjan suuruus	Vero alarajan kohdalla	Vero-% ylittävältä osalta
4 000 € – 17 000 €	100 €	7 %
17 000 € – 50 000 €	1 010 €	10 %
50 000 € –	4 310 €	13 %
Lahjaveroluokka II		
Lahjan suuruus	Vero alarajan kohdalla	Vero-% ylittävältä osalta
4 000 € – 17 000 €	100 €	20 %
17 000 € – 50 000 €	2 700 €	26 %
50 000 € –	11 280 €	32 %

Taulukko 4: Lahjaveroluokat 2009

(Finlex; Verohallinto 2009; Immonen & Lindgren 2006, 109-111.)

Velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkaa, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Alle 4000 € suuruista lahjaa ei veroteta, eikä sukulaisuussuhdetta edellytetä. Silloin kun sukupolvenvaihdos toteutetaan asteittain, tulee huomioida ns. kumulointisäännös. PerVL 20 §:n mukaan mikäli lahjansaaja on kolmen vuoden kuluessa ennen verovelvollisuuden alkamista saanut samalta antajalta yhden tai useampia verotettavia lahjoja, on nekin veroa määrättäessä otettava lukuun. Verosta kuitenkin vähennetään se lahjavero, joka aikaisemmin lahjoista on jo suoritettu. Tämä tarkoittaa sitä, että annetut lahjat lasketaan yhteen ja niiden yhteismäärästä toimitetaan vero. Vastaavasti perintöverotuksessa tulee huomioida enakkoperintö tai enakkoperinnöksi rinnastettava lahja, joka on saatu kolmen viimeisen vuoden kuluessa ennen perinnönjättäjän kuolemaa. Mikäli antajia on monta, eri antajilta saadut lahjat verotetaan erikseen. Kumulointiaika koskee myös alle 4000 € suuruisia lahjoja. (Immonen & Lindgren 2006, 111.)

Lahjaverohuojennussäännös muutettiin vuoden 2005 verouudistuksen yhteydessä. Aiemmin vertailuarvon sijasta käytettiin varallisuusverotusarvoa, mutta siitä luovuttiin kun varallisuusverolaki kumottiin vuonna 2006. Vertailuarvo vahvistetaan silti vastaavan tyyppisin periaattein kuin varallisuusverotusarvo. Vuonna 2008 suunniteltiin, että huojennussäännöksiä muutettaisiin edelleen verovelvolliselle edullisempaan suuntaan, mutta lakiesitys peruttiin. Sukupolvenvaihdoshuojennuksia koskevan muutoksen sijasta I-veroluokan perintö- ja lahjaveroasteikkoja alennettiin kolmella prosenttiyksiköllä. (Lakari 2009, 30.)

9.2.1 Hallintaoikeuden pidättäminen

Lahjasta menevää luovutuksensaajan verorasitusta on mahdollista pienentää pidättämällä lahjoittajalle hallinta-oikeus lahjoitettavaan omaisuuteen. Sekä hallinta- että tuotto-oikeuden pidätyksestä kerrotaan enemmän luvussa 6.5. Säännösten mukaan hallintaoikeuden pidättämisellä tarkoitetaan sitä, että verovelvolliselle tulevan omaisuuden arvosta saadaan vähentää sellaisten velvoitteiden arvo, joiden nojalla verovelvollisen tulee toimittaa toiselle rahanarvoisia suorituksia. Vähennettävän velvoitteen arvoksi määrätään velvoitteen käypä arvo (PerVL 10 §). Osakkeiden vähennettävänä käypänä arvona voidaan pitää osakkeiden muuttaman viimeisen vuoden osinkotulon keskiarvoa. Vähennettävän oikeuden määrä voi varioida merkittävästi, sillä osingonjako voi vaihdella eri yritysten ja verovuosien välillä. Joskus yritys ei ole luovutusta edeltävinä vuosina jakanut osinkoa. Tällaisissa tapauksissa pidätetyn oikeuden määränä on pääsääntöisesti pidetty 5 % oikeuden käyvästä kokonaisarvosta. (Immonen & Lindgren 2006, 112-113.)

Pidätetty oikeus suhteutetaan oikeuden hallitsijan ikään. PerVL 10.2 §:n mukaan verovelvollisen jäljellä olevaksi eliniäksi tarkoitettun oikeuden arvo lasketaan kertomalla edusta saatava

vuositulo etuun oikeutetun henkilön iän mukaan määräytyvällä kertoimella alla esitetyn taulukon mukaisesti.

Verovelvollisen ikä	Kerroin
alle 44 vuotta	12
44 - 52 vuotta	11
53 - 58 vuotta	10
59 - 63 vuotta	9
64 - 68 vuotta	8
69 - 72 vuotta	7
73 - 76 vuotta	6
77 - 81 vuotta	5
82 - 86 vuotta	4
87 - 91 vuotta	3
92 vuotta tai enemmän	2

Taulukko 5: Hallintaoikeuden pidätyksen ikäkertoimet

Mikäli pidätetyn oikeuden vuosituloarvo olisi esimerkiksi 15 000 €, ja etuun oikeutetun henkilön ikä olisi oikeuden pidätyksen hetkellä 60 vuotta, olisi pidätetyn oikeuden verotusarvo $15\,000\text{ €} \times 9 = 135\,000\text{ €}$. Tämä vähennettäisiin yrityksen aiemmin lasketusta käyvästä arvosta, josta summasta laskettaisiin uusi lahjavero. (Immonen & Lindgren 2006, 113-114.)

9.2.2 Veron määrää koskeva huojennus

Toisin kuin TVL:ssa, ei perintö- ja lahjaverolain huojennussäännösten soveltaminen edellytä sukulaisuussuhdetta luovuttajan ja luovutuksensaajan välillä. Huojennuksen saaminen edellyttää, että lahjan tai perinnön kohteena on yritys tai sen osa. Yrityksen osalla tarkoitetaan vähintään 10 % yrityksen omistamiseen oikeuttavista osakkeista tai osuuksista. Vaatimus koskee kutakin luovutusta erikseen, ja kuten TVL:n alaisissa huojennuksissa, kysymys ei ole äänivalasta vaan substanssista.

PerVL 55-57 §:ssä säädetään veron maksuunpanoa sekä maksuaikaa koskevasta verohuojennuksesta. Sekä maksu-aikaa että verohuojennusta voidaan soveltaa sekä lahja- että perintöve-

rotuksessa. PerVL:n mukaan osa verosta voidaan jättää maksuunpanematta, mikäli verovelvollinen on esittänyt tästä pyynnön verovirastolle ennen verotuksen toimittamista. Jos perillisiä tai lahjansaaajia on useita, tulee heistä jokaisen tehdä erillinen pyyntö. Tahdonilmaus on tehtävä kirjallisesti, mutta muuten sille ei ole asetettu tiukkoja muotovaatimuksia. (Immonen & Lindgren 2006, 114-115). Jos kysymyksessä on perintö, on huojennusta hyvä vaatia jo perukirjassa tai sen jättämisen yhteydessä. Myöhempikin ilmoitus riittää, kunhan se on toimitettu veroviranomaiselle ennen verotuspäätöksen tekemistä.

Huojennuksen soveltaminen sukupolvenvaihdostilanteessa edellyttää, että:

- veronalaiseen perintöön tai lahjaan sisältyy yritys tai osa siitä
- verovelvollinen jatkaa perintönä tai lahjana saaduilla varoilla yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadussa yrityksessä
- tuosta yrityksestä tai sen osasta käyvän arvon mukaan määrätyn veron suhteellinen osa koko verovelvolliselle määrätystä verosta on suurempi kuin 850 €.

Sukupolvenvaihdoshuojennusten säätämisen taustalla on pyrkimys turvata yrityksessä olevat työpaikat että yritystoiminnan jatkuvuus. Laissa mainitun yritys-käsitteen on tulkittu tarkoittavan ammattia tai liikettä, jonka tulos vahvistetaan EVL:n mukaan. Huojennukseen oikeuttavalla yrityksen osalla tarkoitetaan PerVL 57 §:n mukaan vähintään 10 % yrityksen omistukseen oikeuttavista osakkeista tai osuuksista. Osakkeiden osalta porrastettua äänivaltaa ei huomioida, sillä kysymys ei ole äänivallasta vaan oikeudesta substanssiin.

Toisin kuin TVL:ssa, huojennuksen saaminen perintö- ja lahjaverolain 55 §:n nojalla edellyttää, että luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa kyseisessä yrityksessä. Yleensä toiminnan jatkaminen edellyttää henkilökohtaista työpanosta. Toiminnan jatkamiseksi voidaan lukea päätösvalan käyttö hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana. Lakarin (2009, 33) mukaan mikäli lahjan antaja pidättää itselleen käyttö- tai hallinto-oikeuden lahjan kohteeseen, saataan verotuksessa katsoa, ettei lahjan saajalla ole tosiasiallisia edellytyksiä jatkaa yritystoiminnan harjoittamista. Huojennussäännön soveltumisesta kannattaa pyytää verovirastolta ennakkoratkaisua. Ossan (2005, 97) mukaan joissakin tapauksissa ei ole edellytetty hallituksen jäsenyyttä emoyhtiössä, vaan jäsenyys tytäryhtiön hallituksessa on riittänyt. Pesän osakkaiden yritystoiminnan jatkamista arvioidaan toisistaan erillään, joten he voivat jatkaa yritystoimintaa joko yhdessä tai toisistaan erillään. Verovelvollisen on esitettävä selvitys yritystoiminnan jatkamisesta, jotta saadaan luotettavasti selville, kuka tai ketkä ovat tosiasiallisia jatkajia. (Immonen & Lindgren 2006, 125.)

Silloin, kun omaisuutta arvostetaan sukupolvenvaihdostilanteessa, perintöveron perusteeksi pannaan se käypä arvo, mikä omaisuudella oli verovelvollisuuden alkamisajankohtana. Käyväl-

lä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa. Perintö- ja lahjaveron huojennusta laskiessa varat arvostetaan sukupolvenvaihdostilanteissa käyvän arvon sijaan 40 % varojen arvostamislain mukaisten perusteiden mukaisesti. Tästä johtuen huojennus on laskennallisesti sitä suurempi, mitä pienempi varojen arvostamislain mukaisten perusteiden mukainen arvo on perintö- ja lahjaverotusarvoon verrattuna. (Immonen & Lindgren 2006, 137.)

Perintö- ja lahjaverolaki määrittää asian seuraavasti: ”maksuunpanematta jätettävän veron osan laskemiseksi vähennetään tämän lain mukaan määrätystä verosta vero, joka perintöosuudesta tai lahjasta olisi määrättävä, jos maatilan maatalousmaa ja sitä vastaava CAP-maatilatukioikeus, rakennukset, rakennelmat, koneet, kalusto ja laitteet sekä niihin kohdistuvat velat samoin kuin muuhun yritykseen kuin maatilaan kuuluva yritysvarallisuus arvostetaisiin määrään, joka vastaa 40 prosenttia verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitettavassa tai toimitetussa tuloverotuksessa noudatettavien tai noudatettujen, varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) 3 ja 4 luvun mukaisten perusteiden mukaisesta määrästä. Osakeyhtiön yritysvarallisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 prosenttia mainitun lain 4 ja 5 §:n mukaisten perusteiden mukaan lasketusta määrästä.” (PerVL 55 §)

”Edellä 2 momentissa tarkoitettu erotus tai, jos se on suurempi kuin 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun perintö- ja lahjaveron 850 euron ylimenevä osa, viimeksi mainittu määrä jätetään maksuunpanematta.” (PerVL 55 §) Säännöstä on muutettu viime vuosien aikana useasti, ja lakia sovelletaan niihin sukupolvenvaihdoksiin, joissa verovelvollisuus on alkanut 1. päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen.

Seuraava Immosen & Lindgrenin (2006, 136-137) esimerkki kuvaa selkeästi huojennuksen laskemista tapauksessa, jossa verovelvollinen perii tai saa lahjaksi yritystoimintaa harjoittavan yrityksen osakekannan.

Oletetaan että poika perii isältään 1 000 000 €:n arvoisen yhtiön osakekannan. Osakekannan arvo on 200 000 €, kun arvostusperusteena on laissa määritelty ”40 % verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitettavassa tai toimitetussa tuloverotuksessa noudatettavien tai noudatettujen varojen arvostamislain 3 ja 4 luvun mukaisten perusteiden mukaisesta määrästä”. Näin saadaan huojennukseksi, kun perintöverotusarvona on käypä arvo:

Perintövero 1 000 000 €:sta	157 735 €
- Perintövero 200 000 €:sta	29 735 €
= Erotus 1	128 000 €
 Perintövero 1 000 000 €:sta	 157 735 €

-	850 €
= Erotus 2	156 885 €

Erotuksista pienempi vähennetään maksuunpantavasta verosta, jolloin maksuunpantavan veron määräksi saadaan:

Perintövero 1 000 000 €:sta	157 735 €
- Erotuksista pienempi (erotus 1)	128 000 €
= Maksuunpantava vero	29 735 €

Huojennus perustuu siihen, että varat sukupolvenvaihdostilanteissa arvostetaan perintö- ja lahjaverotusarvon eli käyvän arvon sijaan 40 % varojen arvostamislain mukaisten perusteiden mukaisesti. Kuten Immonen & Lindgren kirjassaan esittävät, on huojennus tämän vuoksi laskennallisesti sitä suurempi, mitä pienempi varojen arvostamislain mukaisten perusteiden mukainen arvo on perintö- ja lahjaverotusarvoon verrattuna.

Ennen vuotta 2002 KHO ei ollut antanut ratkaisua noteeraamattoman yhtiön osakkeiden luovutuksen huojennuksen laskemisesta. Osakkeiden arvona pidettiin edellisvuoden verotusarvoa, ja tätä perusteltiin verovelvollisen oikeusturvan ja yhdenmukaisuuden vaatimuksilla. Oikeuskäytännössä omaksuttiin kuitenkin toisenlainen kanta, kun KHO totesi vuosikirjaratkaisussa KHO 2002:17, että varallisuusverotuksessa noudatettujen perusteiden mukaista arvoa laskettaessa perusteeksi otetaan myös osakeyhtiömuotoisen yrityksen kohdalla yhtiön viimeisin tilinpäätös ja tase. (Immonen & Lindgren 2006, 138.)

Sukupolvenvaihdoshuojennuksen myöntäminen johtaa käytännössä siihen, että perintö- ja lahjaverotus määrätään varallisuusverotuksessa käytettävään arvoon vuoteen 2003 asti, vuosina 2004-2006 40 % varallisuusverotuksessa käytettävästä arvosta ja vuodesta 2007 alkaen 40 % varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 3 ja 4 luvun mukaisten perusteiden mukaisesti määrästä. (Immonen & Lindgren 2006, 142.)

Sukupolvenvaihdosten yhteydessä perintö- ja lahjaveron huojennusta laskettaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että verotusarvosta huomioidaan kauppaan sisältyvää lahjaa vastaava suhteellinen osuus. Immonen & Lindgren esittävät (2006, 143) esimerkin tällaisesta tilanteesta:

Oletetaan, että isä myy 1 000 000 €:n arvoisen yhtiön osakekannan, jonka arvo ArVL:n perusteiden mukaan laskettuna on 500 000 €, josta 40 % on 200 000 €. Kauppahinta on 250 000 €.

Osakekannan käypä arvo	1 000 000 €
------------------------	-------------

- vastike	250 000 €
= lahjan arvo	750 000 € (75 % käyvästä arvosta)
ArVL:n mukainen yritysvarallisuuden arvo, josta 40 %	200 000 €
josta lahjan osuus 75 %	150 000 €
Lahjavero 750 000 €:sta	117 735 €
- Lahjavero 150 000 €:sta	21 735 €
= Erotus 1	96 000 €
Lahjavero 750 000 €:sta	117 735 €
-	850 €
= Erotus 2	116 885 €
Lahjavero 750 000 €:sta	117 735 €
- Erotuksista pienempi	96 000 €
= Maksuunpantava vero	21 735 €

Suhteellisen osuuden lisäksi huojennusten laskennan yhteydessä tulee huomioida kolmen vuoden aikana tapahtuneiden luovutusten niin sanottu kumulointisääntö. Oman tilanteensa aiheuttaa kahden huojennukseen oikeuttavan vastikkeettoman luovutuksen kumulointi, jolloin lahjat tulisi PerVL 16 ja 20 § mukaan yhdistää lahjaveroa määrättäessä, mutta käsitellä erikseen veron maksuunpanoa koskevaa huojennusta laskettaessa. Näiden tilanteiden lisäksi sukupolvenvaihdoshuojennuksen laskemiseen saattavat vaikuttaa hallinta- tai tuotto-oikeuden pidättäminen esimerkiksi osakeyhtiön osakkeita lahjoitettaessa. Vakiintuneen käytännön mukaan hallintaoikeuden pidättämisestä johtuva määrä vähennetään perintö- ja lahjaverotuksessa käytettävän käyvän arvon periaatteen mukaisesta arvosta, ja sama suhteellinen osuus vähennetään myös arvostamislaissa noudatettujen perusteiden mukaisesta arvosta. (Immonen & Lindgren 2006, 143-144.)

Sukupolvenvaihdoksiin liittyvää lahjaveroa käsiteltäessä voidaan huomata, että lahjaveron määrästä voidaan saada huojennus joko osittain tai kokonaan. Sovitun kauppahinnan ollessa suurempi kuin puolet yrityksen käyvästä arvosta ei lahjaveroa määrätä lainkaan. Mikäli vastiketta ei makseta lainkaan, lasketaan lahjavero arvosta, joka on 40 % yrityksen osakkeiden vertailuarvosta. Mikäli maksettu vastike on 50 % käypää arvoa pienempi, on lahjaveron määrätymisen perusteena sama vertailuarvon suhteellinen osuus edellä mainitusta vertailuarvosta kuin mitä lahjalla oli yrityksen käyvästä arvosta. (Immonen & Lindgren 2006, 156.)

9.2.3 Veron maksuaikaa koskeva huojennus

Verovelvollisella on tiettyjen ehtojen täyttyessä oikeus saada maksuajan pidennystä. Pyyntö maksuajan pidennyksestä tulee esittää verovirastolle ennen perintö- ja lahjaverotuksen toimittamista. Maksuaikaa koskeva huojennus on mahdollista myöntää vähintään 1700 € suuruiselle verolle. Mikäli verotettava summa on tätä pienempi, tulee maksettava vero suorittaa normaaliin tapaan ilman lisäaikaa. Vero, jonka maksamiseen on myönnetty maksuaikaa, kannetaan yhtä suurina vuotuiserinä enintään viiden vuoden aikana. Yhden erän on oltava vähintään 850 €. Koska pidennetyltä maksuajalta ei peritä korkoa, kannattaa etua aina vaatia, mikäli sen saamiselle on olemassa edellytys. Veron maksuaikaa koskeva huojennus menetetään, mikäli yritys tai sen pääasiallinen osa luovutetaan viiden vuoden kuluessa saannosta. (Immonen & Lindgren 2006, 145; Lakari 2009, 31.)

Esimerkki: Lahjaveron maksuaika

A on saanut äidiltään lahjaksi 10 % Yritys Oy:n osakekannasta. Lahjoitukseen sovellettiin PerVL:n sukupolven-vaihdossäännöksiä. Lahjaveroa tuli maksettavaksi yhteensä 2550 €. Koska kantoerän suuruuden tulee olla vähintään 850 €, maksuunpannaan lahjaveron kolmessa 850 € erässä.

9.2.4 Huojennuksen menettäminen

Mikäli yritys tai sen pääasiallinen osa luovutetaan ulkopuoliselle ostajalle ennen kuin viisi vuotta on kulunut, laukaisee luovutus veronkorotussanktion. Tällöin maksuunpanematta jätetty vero pannaan maksuun 20 % korotettuna (PerVL 55.4 §). Korotus on kiinteä, eikä sen määräämisen tai määrän suhteen ole harkinnanvaraa. Säännöstä sovelletaan niin vastikkeellisiin kuin vastikkeettomiin jatkoluovutuksiin.

9.3 Vaikutukset yhtiön verotukseen

Tuloverolain (TVL) 122 §:n mukaan oikeus tappioiden vähentämiseen menetetään vain siinä tapauksessa, että yli 50 % osakkeista tai osuuksista vaihtaa omistajaa muun saannon kuin perinnön tai testamentin vuoksi (TVL 122 §). Kun yritys siirtyy perintönä jatkajalle, ei tappioiden ja ylijäämien vähennysoikeiden menettämistä tarvitse ottaa huomioon, sillä luovutus tapahtuu lain hengen mukaan perintönä.

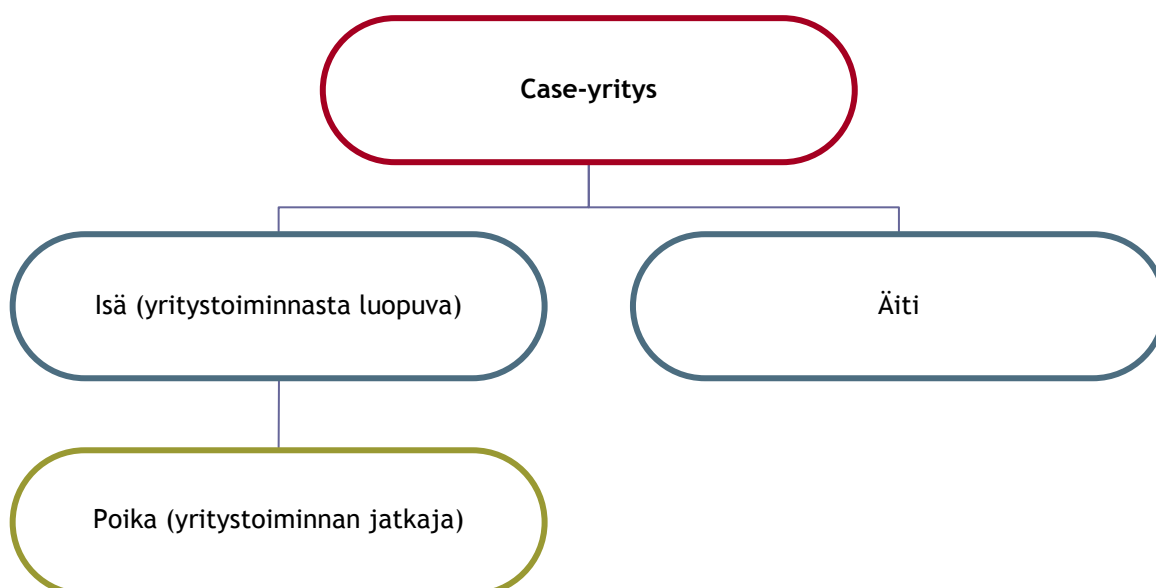
10 Sukupolvenvaihdos case-yrityksessä

10.1 Case-yritys

Case-yritys on aloittanut toimintansa vuonna 1962. Vuonna 1976 tapahtui omistajanvaihdos, jolloin yritys siirtyi perheen sisällä perustajan tyttäreille. Tällöin yritys kävi läpi ensimmäisen sukupolvenvaihdoksensa. Sukupolvenvaihdoksen jälkeen toimintaa harjoitettiin aluksi toiminnimellä, ja osakeyhtiö yrityksestä tuli vuonna 1995. Yritys työllistää tällä hetkellä neljä henkilöä joista kolme on samaa perhettä. Kyseessä on edelleen perheyritys. Tämänhetkinen tilanne yrityksessä on se, että yrityksen toinen sukupolvenvaihdos on toteutumassa aikavälillä 3-5 vuotta.

Valitsemamme yrityksen toimialana on pääsääntöisesti ollut perinteisten, aineellisessa muodossa olevien kartografisten kokonaisuuksien jälkikäsitteily sekä myynti. Nykyään painopiste on yhä enemmän siirtynyt käsittämään muiden kuin kartografisten aineistojen, esimerkiksi mainosmateriaalien, jälkikäsitteilyä. Tämä jälkikäsitteily voi sisältää laminointia, materiaalin pinnoittamista, kehystämistä, materiaalin varustamista erilaisilla ripustusmekanismeilla kuten rullaverho- tai kiskomekanismeilla. Työ on perinteisesti ollut kokemusta ja asiantuntemusta vaativaa käsityötä. Yrityksen kaupparekisteriotteessa on eritelty yrityksen toimialaksi graafisen alan tuotteiden jatkojalostus, valmistus ja kauppa sekä ulkomaankaupan agenttuuri- ja konsulttitoiminta. Toimialaluokituksena on muu painaminen (TOL 18120). Yrityksen kotipaikka sekä sen toimipiste tuotantotiloineen ja toimistoineen ovat Espoossa.

Case-yrityksessä toimivat perheenjäsenet ovat vanhemmat (s. 1949 ja 1948) sekä heidän miespuolinen jälkeläinen (s. 1968). Yritystoimintaa jatkava henkilö on ollut yhtiön palveluksessa vuodesta 1986 lähtien. Case-yrityksessä tällä hetkellä työskentelemättömiä jälkeläisiä on kaksi. Yritys on tällä hetkellä perheenjäsenistä kokonaan isän omistuksessa. Case-yrityksen osakepääoma on 25 200 €, ja osakkeiden lukumäärä 63 kpl. Sukupolvenvaihdoksen kohteena on yrityksen koko osakekanta. Sukupolvenvaihdosta suunnitellaan tapahtuvaksi niin, että yritystä jatkaa edellä mainittu miespuolinen jälkeläinen. Sukupolvenvaihdoksen kannalta tämä on huomattava etu verrattuna tilanteisiin, joissa nykyinen omistuskanta on hyvin hajautettua, ja joissa mahdollisia jatkajia olisi useita. Myös se, että kyseessä on jo toinen yrityksen kohtaama sukupolvenvaihdos helpottaa sukupolvenvaihdosprosessia huomattavasti. Lisäksi ajankohta sukupolvenvaihdokselle case-yrityksessä on verrattain hyvä, ottaen huomioon perheen vanhempien iän – usein sukupolvenvaihdokseen havahdutaan liian myöhään. Tämän myöhemmäksi sukupolvenvaihdosta ei kuitenkaan kannata case-yrityksessä lykätä.

Kuvio 3: Case-yrityksen perheenjäsenet

Suomen Yrittäjien pk-yritysbarometrissään vuonna 2003 esittämiä sukupolvenvaihdosten aiheuttamia haasteita on useita. Vertasimme näitä haasteita case-yrityksen tämänhetkiseen tilanteeseen tutkiaksemme sukupolvenvaihdoksen rationaalisuutta case-yrityksessä suunnitellulla 3-5 vuoden aikataululla.

Perheestä tai lähisuvusta ei löydy jatkajaa yritykseen	Case-yrityksen omistajien jälkeläisistä löytyy yritykselle jatkaja
Perheessä tai lähisuvussa ei ole kiinnostusta yritystoiminnan jatkamiseen	Case-yrityksen omistajien jälkeläisiltä löytyy kiinnostusta yritystoiminnan jatkamiseen
Yrityksellä ei ole tiedossa perheen ulkopuolista ostajaa	Perheen ulkopuolista ostajaa ei tarvita, sillä sukupolvenvaihdosta suunnitellaan toteutettavaksi perheen sisällä
Yritystoiminnasta luopuminen on henkisesti raskasta	Vaikka yritystoiminnasta luopuminen on aina raskasta, helpottaa jatkajan löytyminen perheen sisältä luopumista
Sopivan roolin löytäminen yritystoiminnasta luopuvalle on vaikeaa	Yritystoiminnasta luopuva jättäytyy sukupolvenvaihdoksen jälkeen eläkkeelle
Liiketoiminnan siirron suunnittelu on myöhässä	Case-yrityksen sukupolvenvaihdos on ajallisesti mitoitettu hyvin, sillä nykyisten omistajien eläkeikä tulee ajankohtaiseksi vasta hieman yritykselle suunnitellun sukupolvenvaihdosai-

	kataulun jälkeen
Liiketoiminnan siirron rahoittaminen on vaikeaa	Case-yrityksen sukupolvenvaihdoksen aiheuttamat rahoituskustannukset tulevat pysymään varsin pieninä yrityksen arvon takia, eikä sukupolvenvaihdos näiltä osin aiheuta suuria rahoituskustannuksia
Liiketoiminnan siirtoon liittyvä lainsäädäntö tai verotus vaikeuttaa yritystoiminnan siirtoa	Tätä helpottamaan on tehty tämä opinnäyte-työ, erityisesti sen teoriaosuus
Ulkopuolista asiantuntija-apua tarvitaan liiketoiminnan siirron suunnitteluun	Tätä helpottamaan on tehty tämä opinnäyte-työ, erityisesti sen tutkimusosuus
Osaamisen siirtäminen luopujalta jatkajalle on vaikeaa	Koska yritystoiminnan todennäköinen jatkaja on työskennellyt yrityksessä jo useita vuosia, ei osaamisen siirtyminen tule olemaan ongelma
Yrityksen työntekijöiden on vaikea sopeutua uuteen omistajaan	Koska yritystoiminnan todennäköinen jatkaja on jo työskennellyt yrityksessä ja on näin ollen muille työntekijöille tuttu, ei heidän sopeutuminen uuteen omistukseen tule olemaan ongelma
Yrityksen asiakkaiden on vaikea suhtautua uuteen omistajaan	Koska yritystoiminnan todennäköinen jatkaja on jo työskennellyt yrityksessä ja on näin ollen yrityksen asiakkaille tuttu, ei heidän sopeutuminen uuteen omistukseen tule olemaan ongelma
Kaikkien perheenjäsenten huomioonottaminen sukupolvenvaihdoksessa on vaikeaa	Koska muilla kuin yhdellä nykyisten omistajien jälkeläisistä ei ole intressejä yritystoiminnan jatkamiseen, helpottuu muiden perheenjäsenten huomioiminen sukupolvenvaihdoksessa
Luopuja ja jatkaja ovat eri mieltä yrityksen tulevaisuudesta	Koska luopuja ja jatkaja ovat molemmat työskennelleet yrityksessä yhdessä useita vuosia, heillä on myös yhteisymmärrys yrityksen tulevaisuudesta
Mahdollisella jatkajalla ei ole tarvittavaa ammattitaitoa yrityksen johtamiseen	Ammattitaito yrityksen johtamiseen ehditään siirtämään nykyiseltä johdolta ja opettelemaan asteittain sukupolvenvaihdoksen aiottulla

	3-5 vuoden aikataululla
--	-------------------------

Taulukko 6: Case-yrityksen sukupolvenvaihdoksen haasteet

Kuten taulukosta käy ilmi, case-yritys on suunnitellulle sukupolvenvaihdokselle erittäin otollinen, ja verrattuna moniin muihin sukupolvenvaihdosta odottaviin yritykseen sukupolvenvaihdos case-yrityksessä tulisi todennäköisesti olemaan yksinkertainen prosessi. Tätä kuitenkin edellyttää, että sukupolvenvaihdosta aletaan vaiheittain toteuttaa jo nyt, mikäli se aiotaan lopullisesti toteuttaa aiotulla 3-5 vuoden aikataululla. Yrityksen sekä sen työntekijöiden tulee olla valmiita sukupolvenvaihdokseen varsinaisen sukupolvenvaihdoksen lopulta tapahtuessa.

Stenholmin (2003) toimittamassa Kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimuksia ja raportteja: Yrityksen sukupolvenvaihdos ja sen tukeminen ehdotetaan sukupolvenvaihdoksen yhteydessä tehtäväksi tarkasteltavasta yrityksestä lyhyt monikenttäinen yhteenveto, josta käyvät ilmi sukupolvenvaihdosta suunnittelevan yrityksen omistajanvaihdoksen lähtökohta, vaihdoksen alullepaneva tekijä, vahvuudet, haasteet sekä tapauksen hyvät käytännöt. Teimme case-yrityksestä sekä sen tämänhetkisestä tilanteesta vastaavan taulukon.

Lähtökohta	Alullepaneva tekijä	Vahvuudet	Haasteet
<ul style="list-style-type: none"> - Yritykselle löytyy jo yrityksessä työskentelevä jatkaja. - Nykyisiä omistajia vain yksi, joka helpottaa sukupolvenvaihdoksen toteuttamista. 	<ul style="list-style-type: none"> - Yritystoiminnasta luopuvan eläkeikä lähestyy. - Todennäköisen jatkajan kiinnostus yrityksen johtamiseen vaihdoksen jälkeen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jatkajalla jo vahva kokemus yrityksen toiminnasta sekä toimialasta. - Luopuja tukena myös sukupolvenvaihdoksen jälkeen. - Sukupolvenvaihdosta ollaan toteuttamassa ajoissa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Saadaanko jatkajalle siirrettyä johtamistaito aikataulun puitteissa? - Pysyykö jatkajan kiinnostus yritystoimintaan yllä myös vaihdoksen jälkeen? - Malttaako luopuja olla ottamatta osaa yrityksen asioihin liikaa vaihdoksen jälkeen?
<p>Hyviä käytäntöjä</p> <ul style="list-style-type: none"> - On lähdetty ajoissa liikenteeseen ja otettu rohkeasti selvää sukupolvenvaihdoksiin liittyvistä asioista. - Asioista on pystytty ja pystytään edelleen keskustelemaan yrityksessä sekä perheen sisällä. - Asioihin pyritään löytämään kaikkia osapuolia tyydyttävä ratkaisu. 			

Taulukko 7: Case-yrityksen sukupolvenvaihdoksen yhteenveto

10.2 Arvonmääritys

Ennen sukupolvenvaihdoksen eri toteutustapojen tarkastelua on määritettävä yrityksen arvo laskemalla yrityksen osakkeiden käypä arvo eli niiden substanssiarvo. Tätä arvoa käytetään todennäköisenä luovutushintana, ja se toimii lähtökohtana sukupolvenvaihdoksen eri toteutustapojen verokustannuksia määritettäessä. Johtuen siitä, että case-yrityksemme osakkeilla ei käydä julkista kauppaa eikä myöskään vertailukauppahintoja ole määritettävissä, joudutaan yrityksen arvonmäärityksessä laskemaan sen käypä arvo itse.

On huomattava, että näin laskettu yrityksen käypä arvo on suuntaa-antava. Alla esitettyssä arvonmäärityksessä on käytetty verottajan ehdottamaa arvonmääritystapaa, eli yrityksen substanssiarvon ja tuottoarvon laskemista. Käytännössä osakkaiden käypä arvo verotuksessa määritellään tapauskohtaisesti tilintarkastajien ja käyttöomaisuuden arvostamiseen perehtyneiden asiantuntijoiden avulla, mutta näin laskettu käypä arvo on suuntaa-antava arvo, jota voidaan käyttää tutkittaessa eri toimintavaihtoehtojen verotuksellista kannattavuutta. Se antaa myös viitteitä maksettavaksi lankeavien verojen määrästä.

Käyttöomaisuus	12 724,25 €	
Vaihto-omaisuus	123 227,51 €	
Rahoitusomaisuus	29 187,15 €	
Varat yhteensä		165 138,91 €
Pitkäaikainen vieras pääoma	34 782,86 €	
Lyhytaikainen vieras pääoma	102 573,77 €	
Velat yhteensä		137 356,63 €
Osakkeiden substanssiarvo		27 782,28 €

Taulukko 8: Case-yrityksen substanssiarvo

Yllä laskettu yrityksen osakkeiden käypä substanssiarvo on saatu käyttämällä case-yrityksen vuoden 2008 tilinpäätöstietoja. Käyttöomaisuus-kohdan arvo sisältää yrityksen omistamien koneiden ja kaluston arvioidun käyvän kokonaisarvon. Vaihto-omaisuus sisältää yrityksen omistamat aineet ja tarvikkeet. Rahoitusomaisuus-kohta sisältää yrityksen rahat ja pank-

kisaamiset (8 426,12 €), myyntisaamiset (19 467,39 €), sekä taseen muut saamiset (1 293,64 €). Yrityksen velkoihin sisältyy taseen pitkäaikainen sekä lyhytaikainen vieras pääoma. Pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan sisältyy lainat rahoituslaitoksilta (34 782,86 €). Lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan sisältyy yrityksen ostovelat (47 365,00 €), siirtovelat (8 718,26 €) sekä yrityksen muut velat (46 490,51 €). Näin lasketusta yrityksen varallisuudesta vähennetään yrityksen velat (165 138,91 € - 137 356,63 €), jolloin saadaan yrityksen osakkeiden käypä kokonaisarvo, joka on 27 782,28 €. Tämä on yhtä kuin case-yrityksen osakkeiden substanssiarvo.

Pelkkä substanssiarvon laskeminen ei kuitenkaan riitä. Myös yrityksen tuottoarvo tulee laskea. Yrityksen tuottoarvo lasketaan siten, että kolmen verovuotta viimeksi edeltäneen vuoden tarkistettujen vuositulosten keskiarvo jaetaan osakkeiden lukumäärällä. Näin laskettu osakkeen tuotto päämitetään tuottovaatimuksen mukaisella korkokannalla. Ellei muuta selvitystä ole käytettävissä, katsotaan pääomituskorkokannaksi yleensä 15 %. Tämä on paitsi vakiintunut käytäntö, myös Verohallinnon suosittelema korkokanta. Saatu luku on yrityksen tuottoarvo.

Jos tällä tavoin laskemalla saatu yrityksen tuottoarvo on negatiivinen, otetaan se huomioon nollan suuruisena. Jos yrityksen tuottoarvo on suurempi kuin sen substanssiarvo, määritetään yrityksen käypä arvo verotuksessa tuottoarvon ja substanssiarvon keskiarvon mukaan. Tämä saadaan laskemalla yhteen yrityksen tuottoarvo sekä sen substanssiarvo ja jakamalla tulos kahdella. Mikäli yrityksen tuottoarvo ei ylitä sen substanssiarvoa, käytetään yrityksen käypänä arvona substanssiarvoa.

Vuosi	Tulos	Oikaisut	Oikaistu tulos
2006	14 201,95 €	- 1 727,86 €	12 474,09 €
2007	12 533,61 €	- 2 300,00 €	10 233,61 €
2008	10 467,47 €	- 800,00 €	9 667,47 €
Yhteensä			32 375,17 €
Keskiarvo			10 791,72 €
Pääomitus 15 %			71 944,80 €

Taulukko 9: Case-yrityksen tuottoarvo

Tuottoarvoa laskettaessa kolmen viimeisen verovuoden tuloksia oikaistaan poistamalla tuloksista konserniavustusten sekä muiden satunnaisten erien vaikutukset sekä poistoeron muutokset ja varaukset. Case-yrityksemme tapauksessa tuloksia oikaistiin poistamalla niistä satunnaisten tuottojen vaikutukset. Muita tulokseen vaikuttavia oikaistavia eriä ei ollut. Laskemal-

la yhteen oikaistut tulokset saadaan tulosten summa (32 375,17 €). Jakamalla näin saatu luku kolmella (32 375,17 € / 3) saadaan edellisvuosien tulosten keskiarvo (10 791,72 €). Koska muuta selvitystä ei ole saatavilla, käytetään case-yrityksen tuottoarvon pääomitus korkokannana 15 %. Pääomittamalla edellä saatu keskiarvo pääomitus korkokannalla (10 791,72 € / 0,15) saadaan käytettäväksi yrityksen tuottoarvo, joka on tapauksessamme 71 944,80 €.

Tässä vaiheessa on huomattava, että case-yrityksen laskennallisesti selvitetty tuottoarvo on sen substanssiarvoa suurempi (71 944,80 € > 27 782,28 €). Tästä johtuen yrityksen osakkeiden käypänä yhteisarvona tulee käyttää sen tuottoarvon ja substanssiarvon keskiarvoa.

Substanssiarvo	27 782,28 €
Tuottoarvo	71 944,80 €
Yhteensä	99 727,10 €
Keskiarvo	49 863,55 €

Taulukko 10: Case-yrityksen substanssiarvon ja tuottoarvon keskiarvo

Case-yrityksen tuotto- ja substanssiarvot lasketaan yhteen ja jaetaan kahdella. Tapauksessamme käytetään yrityksen osakkeiden käypänä yhteisarvona näin saatua summaa, joka on 49 863,55 €. Tätä lukua käytetään perustana kaikkien eri sukupolvenvaihdostapojen kokonaiskustannusten selvittämiseen.

10.3 Luovutustavat

10.3.1 Kauppa käypään hintaan

Osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen tapahtuessa osakekaupan avulla luovuttajan veroseuraamukset kohdistuvat mahdolliseen luovutusvoittoon. Luovutusvoitto lasketaan siten, että luovutushinnasta vähennetään omaisuuden poistamattoman hankintamenon ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä.

Sukupolvenvaihdosluovutuksessa syntynyt luovutusvoitto on tiettyjen ehtojen täytyessä kokonaan verovapaa. Voitto on verovapaata silloin, kun verovelvollinen luovuttaa sellaisen yhteisön osakkeita, jotka oikeuttavat vähintään 10 % omistusosuuteen yhtiössä ja saajana ovat joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa hänen lapsensa tai tämän rintaperillisen taikka hänen sisarensa, veljensä, sisarpuolensa tai velipuolensa. Lisäksi edellytyksenä on, että omaisuus on ollut yhteensä yli 10 vuotta luovuttajan omistuksessa. Mikäli yksikin lainkohdassa mainituista edellytyksistä jää toteutumatta, on luovutusvoitto veronalaista. Case-yrityksen kohdalla kaikki ehdot täyttyvät, joten luovuttajan mahdollisen luovutusvoiton osalta osakekauppa on vero-

vapaata. Tämä huojennus kuitenkin menetetään, mikäli luovutuksensaaja luovuttaa samaa omaisuutta edelleen ennen kuin 5 vuotta on kulunut hänen saannostaan. Mikäli sukupolvenvaihdos toteutetaan case-yrityksen tapauksessa osakekaupalla vuonna 2010 ja luovutusvoitto huojennetaan verovapaaksi, menetetään tuo verovapaus, mikäli yritystoiminnan jatkaja luovuttaa osakkeita eteenpäin ennen vuotta 2015.

Varainsiirtoverolain mukaan osakkeen luovutuksessa on luovutuksensaajan suoritettava varainsiirtovero, joka on 1,6 % kauppahinnasta. Osakkeen luovutuksessa veron suorittamiseen velvollisen on oma-aloitteisesti suoritettava varainsiirtovero kahden kuukauden kuluessa luovutussopimuksen tekemisestä, jonka ajan kuluessa on myös esitettävä varainsiirtoveroilmoitus kotikunnan verovirastolle. Case-yrityksemme kohdalla luovutuksensaajan maksettavaksi lankeaa 1,6 % käyvästä kauppahinnasta, jonka voimme olettaa olevan sama kuin edellä laskevamme yrityksen osakekannan käypä hinta, 49 863,55 €. Veron määräksi tulisi tällöin $1,6\% \times 49\,863,55\text{ €} = 797,82\text{ €}$. Tämä summa on yhtä kuin kokonaisveroseuraamukset case-yrityksemme kohdalla, mikäli yrityksen sukupolvenvaihdos toteutettaisiin osakekaupalla.

10.3.2 Lahjanluonteinen kauppa

Lahjanluonteisessa kaupassa maksettava vastike on pienempi kuin yrityksen käypä arvo. Lahjanluonteiseksi kaupaksi katsotaan kauppa, jossa vastike on enintään $\frac{3}{4}$ yritykseen käyvästä kokonaisarvosta. Lahjanluonteisen kaupan kohdalla on tarkkaan määriteltävä se luovutushinta, joka on paitsi verotuksellisesti paras vaihtoehto, myös yritystoiminnan jatkajaa sekä yritystoiminnasta luopuvaa miellyttävä.

Verotuskäytännöt perintö- ja lahjaveron osalta ovat muuttuneet viime vuosina useasti, viimeksi vuoden 2009 alussa. Alla olevasta taulukosta nähdään, millaiseksi lahjaverotaulukko säädettiin muuttumaan vuoden 2009 alusta lähtien.

Lahja	Vero alarajan kohdalla	Vero-% ylittävältä osalta
4 000 € – 17 000 €	100 €	7
17 000 € – 50 000 €	1 010 €	10 %
50 000 –	4 310 €	13 %

Taulukko 11: Lahjaverotaulukko 2009

Taulukon ensimmäisen sarakkeen luvut ovat verotettavan osuuden arvo euroissa. Vero alarajalla tarkoitetaan veron vakioerää osuuden alarajan kohdalla euroissa. % ylittävältä tarkoitetaan

ylimenevän osan veroprosenttia. Vero lasketaan siten, että katsotaan taulukosta mille riville verotettava osuus kohdistuu, ja tarkistetaan samalta riviltä veron määrä alarajan kohdalla sekä veroprosentti ylittävältä osalta. Tämän jälkeen lasketaan ylimenevä osuus vähentämällä verotettavasta osuudesta alarajan osoittama summa. Jos esimerkiksi verotettavan osuuden määrä on lahjaverotuksessa 20 000 €, tulee ylimeneväksi osaksi 3 000 € (20 000 € - 17 000 €). Ylimenevä osuus kerrotaan veroprosentilla, jolloin saadaan veron määrä ylimenevältä osuudelta. Esimerkiksi edellä saadusta ylimenevästä 3 000 € osasta saadaan veron määräksi 300 € (3 000 € × 0,10). Taulukosta katsottu veron määrä alarajan kohdalla lisätään ylimenevältä osuudelta laskettuun veron määrään, jolloin saadaan maksettavan veron määrä kokonaisuudessaan. Esimerkissämme verojen kokonaismääräksi tulisi näin ollen 1 310 € (1 010 € + 300 €).

Mikäli sukupolvenvaihdos toteutetaan case-yrityksessä lahjanluonteisella kaupalla, tulisi harvita tarkkaan, kuinka suuri vastike on verotuksen kannalta kannattavin. Olemme laskeneet case-yrityksemme kohdalla lahjanluonteisen kaupan verokustannuksia useilla eri vastikkeilla, asteikolla 51 % - 75 % yrityksen käyvästä kokonaisarvosta. Taulukossa ei ole vielä otettu huomioon lahjaveron sukupolvenvaihdoshuojennusta.

Vastike %	Vastike €	Lahjasumma	Lahjavero yhteensä (ilman huojuennusta)
51 %	25 430,41 €	24 433,14 €	1 753,31 €
55 %	27 424,95 €	22 438,60 €	1 553,86 €
60 %	29 918,13 €	19 945,42 €	1 304,54 €
65 %	32 411,31 €	17 452,24 €	1 041,66 €
70 %	34 904,49 €	14 959,07 €	867,13 €
75 %	37 397,66 €	12 465,89 €	692,61 €

Taulukko 12: Case-yrityksen lahjanluonteinen kauppa

Yllä olevasta taulukosta selviää euromääräisen vastikkeen lisäksi lahjaksi katsottava osuus kaupasta, joka on yrityksen käyvän kokonaisarvon ja käytetyn vastikkeen erotus. Tämä summa määrää, mistä taulukoluokasta lahjaveron lopullinen määrä lasketaan. Lahjasumman ollessa esimerkiksi 20 000 € asettuu lahja välille 17 000 € - 50 000 €. Tällöin lahjavero lasketaan käyttämällä lahjaverotaulukon keskimmäisen rivin arvoja. Alarajavero katsotaan suoraan lahjaverotaulukosta. Ylimenevä vero lasketaan siten, että kerrotaan alarajan ylittävä osuus lahjaverotaulukosta selviävällä prosenttiluvulla. Taulukko kuvaa, miten maksettavien verojen määrä suurenee vastikkeen pienentyessä, ja vastaavasti pienenee vastikkeen suurentuessa.

Vastike %	Vastike €	Varainsiirtovero
51 %	25 430,41 €	406,89 €
55 %	27 424,95 €	438,80 €
60 %	29 918,13 €	478,69 €
65 %	32 411,31 €	518,58 €
70 %	34 904,49 €	558,47 €
75 %	37 397,66 €	598,36 €

Taulukko 13: Case-yrityksen lahjanluonteisen kaupan varainsiirtoverot

Yllä olevasta taulukosta selviää lahjanluonteisessa kaupassa maksettavaksi lankeavan varainsiirtoveron määrä erisuuruisilla vastikkeilla. Varainsiirtoveron määrä on 1,6 % maksetusta vastikkeesta. Taulukosta nähdään, kuinka veron määrä pienenee vastikkeen pienentyessä, ja vastaavasti suurenee vastikkeen suuretessa. Varainsiirtovero tulee maksaa, mikäli veron laskennallinen määrä on 10 € tai enemmän. Kaikilla lasketuilla vastikkeilla vero ylittää tämän määrän, ja lankeaa näin ollen maksettavaksi.

Vastike %	Vastike €	Lahjavero (ilman huojennusta)	Varainsiirtovero	Vero yhteensä (ilman huojennusta)
51 %	25 430,78 €	1 753,31 €	406,89 €	2 160,20 €
55 %	27 424,95 €	1 553,86 €	438,80 €	1 992,66 €
60 %	29 918,13 €	1 304,54 €	478,69 €	1 783,23 €
65 %	32 411,31 €	1 041,66 €	518,58 €	1 560,24 €
70 %	34 904,49 €	867,13 €	558,47 €	1 425,61 €
75 %	37 397,66 €	692,61 €	598,36 €	1 290,97 €

Taulukko 14: Case-yrityksen lahjanluonteisen kaupan kokonaisverot

Taulukkoon on laskettu lahjanluonteisen kaupan kokonaisverot erisuuruksilla vastikkeilla. Lahjaveron pienentyessä varainsiirtovero suurenee, ja näin olleen tasaa kokonaisverokustannuksia. Varainsiirtoveron määrä on kuitenkin lahjaveron määrään verrattain pieni.

Vastikkeen ollessa lahjanluonteisessa kaupassa enemmän kuin 50 % yrityksen käyvästä arvosta, jätetään yrityksen osaan kohdistuva lahjaverokokonaan panematta maksuun. Ehtoina huojennukselle on, että veronalaiseen saantoon sisältyy yritys, luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa lahjana saamallaan varoilla yrityksessä, ja että verovelvollinen esittää huojentamista koskevan pyynnön verovirastolle ennen verotuksen toimittamista. Vastikkeen määrän jäädessä alle 50 % käyvästä arvosta voidaan lahjaveroa huojentaa vain osittain. Tämän takia olisi case-yrityksen kohdalla puhtaasti verotuksellisesta näkökulmasta järkevää käyttää vastiketta, joka ylittäisi 50 %.

Ehtojen täyttyessä lahjanluonteisesta kaupasta lankeaisi maksettavaksi ainoastaan varainsiirtovero. Esimerkiksi vastikkeen ollessa 51 % eli 25 431,41 € lankeaisi varainsiirtoveroa maksettavaksi 406,89 €. Verotuksellisesta näkökulmasta tämän suurempaa vastiketta ei ole järkevää käyttää, koska vastikkeen kasvaessa myös maksettavan varainsiirtoveron määrä kasvaa. Tässä kohdassa tulisi kuitenkin kysyä, tyytyykö yritystoiminnasta luopuva henkilö tämänsuuruiseen vastikkeeseen.

Osakkeet voidaan myös myydä yritystoimintaa jatkavalle useammassa erässä. Tällöin maksettavan varainsiirtoveron määrä ei muutu, mikäli yhteenlasketun vastikkeen määrä pysyy samalla tasolla. On kuitenkin huomattava, että osakkeiden luovutus esimerkiksi kolmessa erässä vaatii aikaa vähintään kuusi vuotta, jotta saadaan lahjaverotuksen kannalta laskennallinen hyöty. Neljän erän kohdalla tämä luovutusaika kasvaisi jo yhdeksään vuoteen. Näin pitkäaikaisen prosessin kohdalla tulisi punnita tarkkaan tästä verotuksellisesti saatava hyöty verrattuna prosessin pitkäkestoisuuden aiheuttamiin haittoihin.

Jotta sukupolvenvaihdoksen kokonaiskustannukset saataisiin case-yrityksessä asetettua mahdollisimman pieniksi, pitäisi lahjanluonteisen kaupan kohdalla määrittää käytetty vastike niin alhaiseksi kuin yritystoiminnasta luopuvan kannalta on mahdollista. Alhaisesta vastikkeesta aiheutuu lahjana verotettavan osuuden suureneminen. Mikäli mahdollista, tulisi kauppa myös toteuttaa useammassa erässä. Tässäkin tulisi ottaa huomioon yritystoiminnasta luopuvan tavoitteet.

Lahjaveron maksuajalle voidaan hakemuksesta tietyin edellytyksin saada korkovapaata pidennystä, jolloin lahjaveron suorittaminen helpottuu. Maksuajan pidennys toteutetaan siten, että maksuun pantava vero kannetaan yhtä suurina vuotuisina erinä enintään viiden vuoden aikana. Yksittäisen vuosierän määrä on tällöin vähintään 850 €. Pidennyksen lahjaveron maksuai-

kaan saa silloin, kun maksuun pantava vero on vähintään 4 250 €. Tämä edellytys ei kuitenkaan case-yrityksemme tapauksessa täyty.

10.3.3 Lahja ja ennakkoperintö

Lahjalla toteutetussa sukupolvenvaihdoksessa ainoaksi maksettavaksi veroksi jää lahjavero. Case-yrityksen sukupolvenvaihdoksen kohdalla kyseessä on lahjoitus luopujan lapselle. Tämän vuoksi yritystoiminnan jatkajan maksettavaksi lankeava lahjavero määräytyy ensimmäisen maksuluokan mukaan.

Yrityksen käypä arvo		49 863,55 €
Osuuden arvo välillä	17 000,00 € – 50 000,00 €	
Veron vakioerä alarajalla	1 010,00 €	
Veroprosentti ylimenevältä	10 %	
Ylimenevä osuus	49 863,55 € - 17 000,00 €	32 863,55 €
Vero ylimenevältä osuudelta	32 863,55 € × 0,10	3 286,36 €
Lahjavero yhteensä	3 286,36 € + 1 010,00 €	4 296,36 €

Taulukko 15: Case-yrityksen osakkeiden lahjoituksen verokustannukset

Case-yrityksemme kohdalla yhtiön lahjoittaminen kerralla aiheuttaa lahjaveron, jonka määrä yhteensä on 4 296,36 €. Vertailuna vuoden 2008 lahjaverotaulukon luvuilla laskettuna lahjaveroa olisi langennut maksettavaksi yhteensä noin 5 600 €, mistä syystä sukupolvenvaihdoksen toteutusta ei näiltä osin olisi ollut kannattavaa toteuttaa vuoden 2008 aikana, ainakaan mikäli lahjaveron sukupolvenvaihdoshuojennusta ei pystyttäisi käyttämään. Puhtaasti vastikkeettomista luovutuksista ei makseta varainsiirtoveroa.

Sukupolvenvaihdosten yhteydessä tulisi huomata, että vaiheittaisessa sukupolvenvaihdoksessa voidaan vastikkeeton lahja tai lahjanluonteinen kauppa katsoa yhdeksi saannoksi, mikäli luovutukset ovat tapahtuneet ajallisesti toisiaan lähellä. Aikaväliksi tällaisissa tapauksissa on PerVL 20 §:n mukaan asetettu kolme vuotta.

Yritystä lahjoitettaessa voidaan käyttää lahjaveron sukupolvenvaihdoshuojennusta. Sukupolvenvaihdoshuojennusta varten lasketaan yrityksen käyvän arvon lisäksi yrityksen vertailuarvo käyttäen hyväksi laissa varojen arvostamisesta verotuksessa esiintyviä ohjeita. Vertailuarvoa

varten yrityksen nettovarallisuus, eli varat ja velat, arvostetaan eri tavoin kuin käypää arvoa laskettaessa. Nettovarallisuudesta lasketaan 40 % osuutta vastaava arvo, joka on yrityksen lahjaverohuojennusta laskettaessa käytettävä vertailuarvo.

Yrityksen varat	155 959,51 €
Yrityksen velat	137 356,63 €
Nettovarallisuus	18 602,88 €
Vertailuarvo (40 % nettovarallisuudesta)	7 441,15 €

Taulukko 16: Case-yrityksen osakkeiden lahjoituksen vertailuarvo

Case-yrityksemme tapauksessa yrityksen vertailuarvo on 7 441,15 €. Tämän summan avulla lasketaan huojennettu lahjavero.

Yrityksen vertailuarvo		7 441,15 €
Osuuden arvo välillä	4 000,00 € – 17 000,00 €	
Veron vakioerä alarajalla	100,00 €	
Veroprosentti ylimenevältä	7 %	
Ylimenevä osuus	7 441,15 € - 4 000,00 €	3 441,15 €
Vero ylimenevältä osuudelta	3 441,15 € × 0,07	240,88 €
Lahjavero yhteensä	240,88€ + 100,00 €	340,88 €

Taulukko 17: Case-yrityksen osakkeiden lahjoituksen verokustannukset vertailuarvosta

Lahjaverohuojennuksen kanssa lahjoitettavasta yrityksestä lahjaveron perusteeksi määräytyisi yhteensä 340,88 €. Tämän summan avulla lasketaan lahjaverohuojennuksen erotukset, joiden avulla saadaan selville lopullinen lahjaveron määrä.

Lahjavero käyvästä arvosta		4 296,36 €
- Lahjavero vertailuarvosta		340,88 €
= Erotus 1		3 955,48 €

Lahjavero käyvästä arvosta		4 296,36 €
- Laissa annettu määräite		850,00 €
= Erotus 2		3 446,36 €

Lahjavero käyvästä arvosta		4 296,36 €
- Erotuksista pienempi		3 955,48 €
= Maksuunpantava vero		340,88 €

Taulukko 18: Case-yrityksen vertailuarvosta maksuunpantava vero

Erotuksista pienempi vähennetään maksuunpantavasta verosta, jolloin lopulliseksi maksuunpantavan veron määräksi saadaan 340,88 €.

Maksettavaksi lankeavan lahjaveron määrää voidaan pienentää sisällyttämällä lahjaan hallintaoikeuden pidätys. Tämä hallintaoikeuden arvo vähennetään lahjan arvosta ennen lahjaveron määrittämistä. Hallintaoikeuden arvona pidetään verohallinnon ohjeiston mukaan noin kolmen viimeisen vuoden osinkotulon keskiarvoa. Mikäli osinkotuloa ei voida määrittää esimerkiksi silloin kun yritys ei ole jakanut osinkoa, käytetään pidätetyn oikeuden määränä 5 % käyvästä kokonaisarvosta. Case-yrityksen tapauksessa tällaisena vuosittaisena tuotto-odotuksena voidaan siis pitää 5 % 49 863,55 €:sta, eli 2 493,17 €. Elinikäisen hallintaoikeuden arvo pääomitetaan niin, että otetaan huomioon paitsi vuosittainen tuotto-odotus, myös oikeudenhaltijan ikä. Arvo lasketaan kertomalla vuosittainen tuotto-odotus PerVL 10 §:n osoittamalla taulukolla.

Verovelvollisen ikä	Kerroin
alle 44 vuotta	12
44 – 52 vuotta	11
53 – 58 vuotta	10
59 – 63 vuotta	9
64 – 68 vuotta	8
69 – 72 vuotta	7
73 – 76 vuotta	6

77 – 81 vuotta	5
82 – 86 vuotta	4
87 – 91 vuotta	3
92 vuotta tai enemmän	2

Taulukko 19: Hallintaoikeuden pidätyksen ikäkertoimet

Koska yritystoiminnasta luopuvan ikä on tällä hetkellä 60 vuotta, tulisi case-yrityksen tapauksessa hallintaoikeuden arvoksi näin ollen $2\,493,17\text{ €} \times 9 = 22\,438,53\text{ €}$. Tämän luvun avulla voidaan laskea lahjaveron uusi määrä seuraavan taulukon mukaisesti.

Yrityksen käypä arvo	49 863,55 € - 22 438,53 €	27 425,02 €
Osuuden arvo välillä	17 000,00 € – 50 000,00 €	
Veron vakioerä alarajalla	1 010,00 €	
Veroprosentti ylimenevältä	10 %	
Ylimenevä osuus	27 425,02 € - 17 000,00 €	10 425,02 €
Vero ylimenevältä osuudelta	10 425,02 € × 0,10	1 042,50 €
Lahjavero yhteensä	1 042,50 € + 1 010,00 €	2 052,50 €

Taulukko 20: Case-yrityksen lahjaveron hallintaoikeuden pidätyksellä

Kun tavallisen lahjoituksen lahjaveron määrä oli 4 296,36 €, saadaan laskettua että hallintaoikeuden pidätyksellä saadaan 2 243,86 € pienempi lahjaveron määrä silloin, kun lahjaveron sukupolvenvaihdosta ei käytetä. Yhteensä lahjaveroa tällöin maksettaisiin 2 052,50 €. Määrällisesti säästö on kuitenkin verrattain pieni, joten sukupolvenvaihdoksen yhteydessä kannattaa tarkkaan punnita, ajaako hallintaoikeuden pidätys yritystoiminnan jatkajan etua pitkällä tähtäimellä. Se saattaa kuitenkin sisältyä yritystoiminnasta luopuvan tavoitteisiin, ja mahdollistaisi luopujan saaman tuoton vaikka koko yritys lahjoitettaisiinkin eteenpäin. Lahjaverohuojennuksen kanssa sekä hallintaoikeuden pidätystä käyttäen ei lahjaveroa lankeaisi maksettavaksi lainkaan.

10.3.4 Perintö

Perintötilanteessa ainoaksi maksettavaksi veroksi jää perintövero. Luopujan lapset kuuluvat perintöverotuksessa ensimmäiseen maksuluokkaan. Kuten lahjaverotus, myös siihen tiiviisti kytköksissä oleva perintöverotus on muuttunut usein, viimeksi vuoden 2009 alussa. Nykyinen perintöverotaulukko on seuraavanlainen:

Perintö	Vero alarajan kohdalla	Vero-% ylittävältä osalta
20 000 € – 40 000 €	100 €	7 %
40 000 € – 60 000 €	1 500 €	10 %
60 000 €	3 500 €	13 %

Taulukko 21: Perintöverotaulukko 2009

Perintöverotaulukon ensimmäisen sarakkeen luvut ovat verotettavan osuuden arvo euroissa. Vero alarajalla tarkoittaa veron vakioerää osuuden alarajan kohdalla euroissa. % ylittävältä tarkoittaa ylimenevän osan veroprosenttia. Vero lasketaan samaan tapaan kuin lahjaverotaulukosta: katsotaan taulukosta mille riville verotettava osuus kohdistuu, ja tarkistetaan samalta riviltä veron määrä alarajan kohdalla sekä veroprosentti ylittävältä osalta. Seuraavaksi lasketaan ylimenevä osuus vähentämällä verotettavasta osuudesta alarajan osoittama summa. Näin saatu osuus kerrotaan veroprosentilla, jolloin saadaan veron määrä ylimenevältä osuudelta. Lopuksi taulukosta katsottu veron määrä alarajan kohdalla lisätään ylimenevältä osuudelta laskettuun veron määrään, jolloin saadaan maksettavan veron määrä kokonaisuudessaan.

Yrityksen käypä arvo		49 863,55 €
Osuuden arvo välillä	40 000,00 € – 60 000,00 €	
Veron vakioerä alarajalla	1 500,00 €	
Veroprosentti ylimenevältä	10 %	
Ylimenevä osuus	49 863,55 € - 40 000,00 €	9 863,55 €
Vero ylimenevältä osuudelta	9 863,55 € × 0,10	986,36 €
Perintövero yhteensä	986,36 € + 1 500,00 €	2 486,36 €

Taulukko 22: Case-yrityksen perintönä jättämisen verotuskustannukset

Perintöveron määrä yhteensä on 2 486,36 €. Vertailuna vuoden 2008 perintöverotaulukon luvuilla laskettuna perintöveroa olisi langennut maksettavaksi yhteensä noin 3 400 €. Perintöveroa laskettaessa on oletettu, että case-yritys testamentataan kokonaan todennäköisimmälle yritystoiminnan jatkajalle. Kustannuksissa täytyy kuitenkin ottaa huomioon myös muiden perillisten lakimääräiset osat.

Koska kyseessä on sukupolvenvaihdos, tulee perintöveronkin kohdalla kyseeseen vastaavanlainen sukupolvenvaihdos kuin lahjaveron kohdalla. Vero lasketaan samalla tavalla yrityksen laskennallisesta vertailuarvosta. Yrityksen vertailuarvo on edellä mainittu 7 441,15 €.

Yrityksen vertailuarvo		7 441,15 €
Osuuden arvo välillä	< 20 000,00 €	
Veron vakioerä alarajalla	0 €	
Veroprosentti ylimenevältä	0 %	
Ylimenevä osuus	0 €	
Vero ylimenevältä osuudelta	0 €	
Perintövero yhteensä		0,00 €

Taulukko 23: Case-yrityksen perintönä jättämisen verotuskustannukset vertailuarvosta

Koska yrityksen vertailuarvo eli perintöveron laskennallinen peruste jää alle 20 000 €:n, ei perinnöstä tällöin myöskään lankea maksettavaksi perintöveroa.

Perintöverolle voidaan saada maksuajan pidennystä enintään viisi vuotta niissä tilanteissa, joissa korkea perintöveron määrä voisi vaarantaa case-yrityksen toiminnan jatkuvuuden tai työpaikkojen säilymisen. Tämä maksuajan pidennys on koroton. Mikäli toiminnan jatkuvuus tai työpaikkojen säilyminen on erityisen uhan alla, voidaan poikkeustapauksissa perintöverosta tai sen osasta myöntää osittainen tai täydellinen vapautus.

Perinnönjättäjä voi testamentilla etukäteen suunnitella sukupolvenvaihdoksen perinnönjakotilanteessa. Toisin sanoen perinnönjättäjä voi vapaasti määrätä, kenelle yritys siirtyy hänen jälkeensä. On kuitenkin huomioitava, että testamentilla ei voida ohittaa lakisääteistä perimystä. Lakiosa voidaan kuitenkin määrätä maksettavaksi rahassa, jolloin lakiosan määrä tulisi ottaa huomioon sukupolvenvaihdoksen rahoitustarvetta tutkiessa. Lakiosa on puolet siitä,

mitä perillinen perittävän jäämistöstä saisi lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan. Koska perittävän omaisuuden arvoksi katsotaan perittävän yrityksen käypä arvo 49 863,55 €, ja lakiosaperillisiä on jatkajan lisäksi kaksi, voidaan yhden tällaisen lakiosaperillisen lakiosan arvoksi laskea 8 310,59 €, ja kahden lakiosaperillisen lakiosien arvoksi yhteensä 16 621,18 €.

10.4 Rahoitustarve

Luovutustapa	Vastike yhteensä	Verot yhteensä	Sukupolvenvaihdoksen rahoitustarve yhteensä
Kauppa käypään hintaan	49 863,55 €	797,82 €	50 661,37 €
Lahjanluonteinen kauppa (75 %)	37 397,66 €	598,36 €	37 996,03 €
Lahjanluonteinen kauppa (51 %)	25 430,41 €	406,89 €	25 837,30 €
Lahja (sukupolvenvaihdoshuojennuksen kanssa)	0,00 €	340,88 €	340,88 € (*)
Perintö (sukupolvenvaihdoshuojennuksen kanssa)	0,00 €	0,00 €	0,00 € (*)

Taulukko 24: Yhteenveto case-yrityksen sukupolvenvaihdoksen kustannuksista

*) Perinnön sekä ennakkoperinnön kuluihin tulisi laskea mukaan myös näiden vaihtoehtojen muut kulut, joita aiheutuu muiden kuin jatkavan lakiosaperillisen yhteenlasketuista lakiosista, yhteensä 16 621,18 €:sta, joka on summa jonka perinnönjättäjän voidaan olettaa määräävän testamentissa maksettavaksi muille kuin yritystoimintaa jatkavalle lakiosaperillisille.

10.5 Yhteenveto

Case-yrityksen kohdalla sukupolvenvaihdos millä tahansa menetelmällä aiheuttaisi ainoastaan vähäiset kustannukset verotuksellisesta näkökulmasta. Kaikissa tutkituissa sukupolvenvaihdostavoissa voitaisiin case-yrityksen tapauksessa käyttää hyväksi sukupolvenvaihdoshuojennuksia, joilla on huomattava merkitys aiheutuvien verojen määrään. Lisäksi yritystoiminnasta luopuvalle ei sukupolvenvaihdoshuojennuksia hyväksikäyttäen aiheutuisi mitään sukupolvenvaihdostapaa käyttäen verokustannuksia.

Sukupolvenvaihdostavoista kauppa käypään hintaan aiheuttaisi yhteensä 797,82 €:n verokustannukset, koostuen kaupan aiheuttamasta varainsiirtoverosta. Käypään hintaan tapahtuvan kaupan aiheuttamiin muihin kuluihin sisältyy osakekaupan vastike, joksi katsotaan yrityksen käypä kokonaisarvo, yhteensä 49 863,55 €.

Lahjanluonteinen kauppa silloin, kun kaupan vastikkeena käytetään 75 % yrityksen käyvästä kokonaisarvosta, aiheuttaa yhteensä 598,36 €:n verokustannukset. Koska lahjanluonteisessa kaupassa voidaan käyttää sukupolvenvaihdosten lahjaveron huojennusta, koostuu tämä verokustannus ainoastaan kaupan aiheuttamasta varainsiirtoverosta. Tämän lisäksi lahjanluonteisen kaupan aiheuttamiin muihin kuluihin sisältyy kaupan vastike, joksi katsotaan 75 % yrityksen käyvästä kokonaisarvosta, yhteensä 37 397,66 €.

Lahjanluonteinen kauppa silloin, kun kaupan vastikkeena käytetään 51 % yrityksen käyvästä kokonaisarvosta, aiheuttaa yhteensä 406,89 €:n verokustannukset. Kuten edellä 75 % vastikkeen tapauksessa, myös 51 % vastikkeen kanssa voidaan käyttää sukupolvenvaihdosten lahjaveron huojennusta, ja näin ollen lahjanluonteisen kaupan aiheuttamiin verokustannuksiin sisältyy ainoastaan kaupan aiheuttama varainsiirtovero. Tämän lisäksi muihin kuluihin sisältyy lahjanluonteisen kaupan vastike, joksi katsotaan 51 % yrityksen käyvästä kokonaisarvosta, yhteensä 25 837,30 €. Koska lahjanluonteisessa kaupassa voidaan lahjavero hyödyntää kokonaan ainoastaan silloin, kun käytetty vastike ylittää 50 % kaupan kohteena olevan yrityksen käyvästä kokonaisarvosta, on verotuksellisesti järkevää käyttää yli 50 % ylittävää vastiketta.

Lahjoituksena tapahtuva sukupolvenvaihdos aiheuttaa 340,88 €:n verokustannukset. Tämä summa koostuu kokonaan lahjaverosta. Lahjoituksena tapahtuvan sukupolvenvaihdoksen kohdalla on verotuksellisesti järkevää pyrkiä käyttämään lahjaveron sukupolvenvaihdoshuojennusta hyväksi, sillä ilman huojennusta lahjaveroa aiheutuisi 4 296,36 €. Lahjoituksena tapahtuvassa sukupolvenvaihdoksessa ei sukupolvenvaihdoksen kohteena olevasta yrityksestä makseta myöskään vastiketta.

Perintönä tapahtuva sukupolvenvaihdos ei aiheuta verokustannuksia lainkaan silloin kun sen yhteydessä pystytään käyttämään perintö- ja lahjaverolain määrittelemää sukupolvenvaihdoshuojennusta. Ilman huojennusta perintönä tapahtuva sukupolvenvaihdos aiheuttaisi yhteensä 2 486,36 €:n verokustannukset.

Verokustannusten lisäksi perinnön ja enakkoperinnön kohdalla tulee ottaa huomioon, että lakisääteistä perimystä ei voida ohittaa, ja näin ollen tulisi perintönä tai enakkoperintönä tapahtuvan sukupolvenvaihdoksen kustannuksiin laskea mukaan myös muiden perillisten lakiosat. Perittävän omaisuuden arvon ollessa yrityksen käypä kokonaisarvo 49 863,55 € olisi

yhden perillisen lakiosan arvo 8 310,59 €. Kahden lakiosaperillisen lakiosien yhteisarvo olisi yhteensä 16 621,18 €. Tämä summa voidaan testamentissa määrätä vähintään maksettavaksi muille lakiosaperillisille rahana.

Koska sukupolvenvaihdos case-yrityksessä aiheuttaisi millä tahansa tavalla toteutettuna varsin vähäiset verokustannukset varsinkin silloin, kun sukupolvenvaihdoshuojennuksia pystytään käyttämään hyväksi, jää sukupolvenvaihdostavan valinnassa ratkaisevaksi kysymykseksi yritystoiminnasta luopuvan saama vastikkeen määrä. Vastikkeen tulisi paitsi vastata yritystoiminnasta luopuvan tarpeita, myös olla yritystoiminnan jatkajalle rahoituksellisesta näkökulmasta järkevä.

Lähteet

Kirjat ja painetut julkaisut

- Blummé, N., Pitkänen, T., Raunio, M. & Äärilä, L. 2008. Yritystoiminnan uudelleenjärjestely. Helsinki: KHT-media.
- Heinonen, J. (toim.) 2005. Yrityksen sukupolven- ja omistajanvaihdos – Käsikirja luopujille ja jatkajille. Helsinki: Tietosanoma.
- Heinonen, J. (toim.) 2003. Quo Vadis, suomalainen perheyritys? Turku: PK-instituutti.
- Immonen, R. & Lindgren, J. 2006. Onnistunut sukupolvenvaihdos. 2. painos. Helsinki: Talentum Media.
- Juusela, J. 2004. Osinkojen ja osakeluovutusten verotus. Helsinki: Talentum.
- Kallunki, J-P. & Niemelä, J. 2007. Uusi yrityksen arvonmääritys. Helsinki: Talentum.
- Kallunki, J-P., Martikainen, M. & Niemelä, J. 2007. Ammattimainen sijoittaminen. Helsinki: Talentum.
- KPMG. 2007. Veropalveluiden tiedotuslehti Tax View 3/2007/1.
- Kukkonen, M. 1994. Osakeyhtiön myynnin verotus. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Kukkonen, M. 2004. Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan tuloverotus. Jyväskylä: Talentum Media.
- Laitinen, E. 2002. Strateginen tilinpäätösanalyysi – Perinteisestä analyysistä yrityksen arvon määrittämiseen. Helsinki: Kauppakaari.
- Laitinen, E. & Luotonen, E. 1996. Mitä tilinpäätös kertoo? Helsinki: Taloustieto.
- Lakari, T. 2009. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. Helsinki: Verotieto.
- Lindgren, J. 2001. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen verotus. Helsinki: Talentum Media.
- Manninen, P. 2001. Yritys vaihtaa omistajaa – Sukupolvenvaihdos ja yrityskauppa käytännössä. Helsinki: WSOY.
- Perheyritysten liitto. 2009. Perheyritys 2/2009.
- Stenholm, P. 2003. Yrityksen sukupolvenvaihdos ja sen tukeminen. Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö.
- Suomen Yrittäjät. 2006. Opas onnistuneeseen omistajanvaihdokseen.
- Suomen Yrittäjät & Finnvera. 2009. Pk-yritysbarometri kevät 2009.
- Suomen Yrittäjät & Finnvera. 2003. Pk-yritysbarometri kevät 2003.
- Tomperi, S. 2007. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. 22. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.
- Verohallinto. 2004. Uudenmaan veroviraston perintö- ja lahjaverotuksen arvostamisohje.
- Verohallinto. 2004. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa.

Lait ja säädökset

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360

Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378

Perintökaari 5.2.1965/40

Tuloverolaki 30.12.1992/1535

Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931

Sähköiset lähteet

KPMG. 2009. Poikkeuslupahakemus. Viitattu 5.6.2009.
<http://www.kpmg.fi/page.aspx?Section=1388&Item=665>

Perheyriytysten liitto ry. 2009. Tietoa perheyriytksistä. Viitattu 23.8.2009.
http://www.perheyriytystenliitto.fi/fi/tietoa_perheyriytksista

Perheyriytysten liitto ry. 2009. Tutkimustietoa perheyriytksistä. Viitattu 23.8.2009.
http://www.perheyriytystenliitto.fi/easydata/customers/perheyriytys/files/tietoa_perhyriytksi sta/Tutkimustietoa_perheyriytksista.pdf

Suomen yrittäjät. 2009. Yriytksen arvonmääriytys. Viitattu 24.7.2009.
<http://www.yrittajat.fi/yriytsporssi/home.nsf/pages/arvonmaariytys?opendocument>

Verohallinto. 2009. Luottamuksensuojasta verotusmenettelyssä. Viitattu 26.7.2009.
http://www.vero.fi/?article=437&domain=VERO_MAIN&path=5,40,87&language=FIN

Verohallinto. 2009. Perintöverotus - Verohallinnon julkaisu 35.09 1.1.2009. Viitattu 1.11.2009.
<http://www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=6471;44217>

Verohallinto. 2008. Ennakkotiedot ja -ratkaisut. Viitattu 26.7.2009.
http://www.vero.fi/?article=260&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,373&language=FIN

Taulukot

Taulukko 1: Taulukko arvostusperiaatteiden vertailusta (Verohallinto)	22
Taulukko 2: Yhtiön käyvän arvon laskeminen.....	24
Taulukko 3: Perintöveroluokat 2009.....	61
Taulukko 4: Lahjaveroluokat 2009	61
Taulukko 5: Hallintaoikeuden pidätyksen ikäkertoimet.....	63
Taulukko 6: Case-yrityksen sukupolvenvaihdoksen haasteet.....	72
Taulukko 7: Case-yrityksen sukupolvenvaihdoksen yhteenveto	73
Taulukko 8: Case-yrityksen substanssiarvo	73
Taulukko 9: Case-yrityksen tuottoarvo.....	74
Taulukko 10: Case-yrityksen substanssiarvon ja tuottoarvon keskiarvo.....	75
Taulukko 11: Lahjaverotaulukko 2009.....	76
Taulukko 12: Case-yrityksen lahjanluonteinen kauppa	77
Taulukko 13: Case-yrityksen lahjanluonteisen kaupan varainsiirtoverot	78
Taulukko 14: Case-yrityksen lahjanluonteisen kaupan kokonaisverot.....	78
Taulukko 15: Case-yrityksen osakkeiden lahjoituksen verokustannukset	80
Taulukko 16: Case-yrityksen osakkeiden lahjoituksen vertailuarvo.....	81
Taulukko 17: Case-yrityksen osakkeiden lahjoituksen verokustannukset vertailuarvosta	81
Taulukko 18: Case-yrityksen vertailuarvosta maksuunpantava vero.....	82
Taulukko 19: Hallintaoikeuden pidätyksen ikäkertoimet	83
Taulukko 20: Case-yrityksen lahjaverot hallintaoikeuden pidätyksellä	83
Taulukko 21: Perintöverotaulukko 2009	84
Taulukko 22: Case-yrityksen perintönä jättämisen verotuskustannukset.....	84
Taulukko 23: Case-yrityksen perintönä jättämisen verotuskustannukset vertailuarvosta	85
Taulukko 24: Yhteenveto case-yrityksen sukupolvenvaihdoksen kustannuksista	86

Kuviot

Kuvio 1: Perimysjärjestys perimysparenteelineen.....	48
Kuvio 2: Testamenttien luokittelut	53
Kuvio 3: Case-yrityksen perheenjäsenet.....	70

Liitteet

Liite 1: Keskeinen käsitteistö

Liite 2: Korkeimman hallinto-oikeuden päätökset

Liite 3: Case-yrityksen taseet taulukoina

Liite 4: Case-yrityksen tuloslaskelmat taulukoina

Liite 5: Case-yrityksen arvonmäärityslaskelmat taulukoina

Liite 6: Perintö- ja lahjaverotaulukot

Liite 7: Lahjanluonteisen kaupan kustannukset taulukoina

Liite 8: Lahjan kustannukset taulukoina

Liite 9: Perinnön kustannukset taulukoina

Liite 1: Keskeinen käsitteistö

Sukupolvenvaihdos

Sukupolvenvaihdos tarkoittaa yrityksen omistussuhteiden muutoksia. Sukupolvenvaihdoksessa yritys siirretään omistajan elinaikana tai se siirtyy hänen kuoltuaan yritystoimintaa jatkavalle henkilölle, luovuttajan lapselle tai muulle lähisukulaiselle.

Tulovero

Suomessa verotettavat tulot jaetaan kahteen luokkaan, pääomatuloihin ja ansiotuloihin. Pääomatuloista maksetaan kiinteä 28 % vero. Veroprosentti on sama tulon määrästä riippumatta. Veronalaista pääomatuloa on tuloverolain mukaan omaisuuden tuotto, omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ja muu sellainen tulo, jota varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen.

Luovutusvoitto

Luovutusvoittoa eli myyntivoittoa voi syntyä kiinteään tai irtaimen omaisuuden myynnistä tai vaihtamisesta. Luovutusvoitto katsotaan pääsääntöisesti pääomatuloksi, jolloin siitä maksetaan pääomatulon mukaista kiinteää 28 % veroa.

Luovutustappio

Luovutustappiota eli myyntitappiota voi syntyä kiinteää tai irtaimen omaisuuden myynnissä tai vaihtamisessa, kun luovutetaan omaisuutta alle sen hankintahinnan.

Perintö- ja lahjavero

Suomessa laki määrää, että kaikki, jotka saavat omaisuutta perintönä, testamentilla tai lahjana, ovat velvollisia maksamaan valtiolle veroa. Perintöveron suuruus määräytyy sen mukaan, mikä on ollut saadun omaisuuden arvo sillä hetkellä, kun omaisuus on siirtynyt saajalle. Apuna veron määrittämisessä käytetään perintö- ja lahjaverosteikkoa.

Varainsiirtovero

Varainsiirtoverolaissa määrätään, että kiinteistön ja arvopaperin luovutuksesta on maksettava varainsiirtoveroa. Veron maksaja on luovutuksen saaja. Varainsiirtoveron määrä arvopaperien luovutuksessa on 1,6 %. Varainsiirtoverolain mukaan varainsiirtoveroa ei makseta lahjan, perinnön, testamentin tai yhteisomistuksen purkamisen perusteella saaduista arvopapereista.

Vertailuarvo

Vertailuarvo saadaan vertailemalla kohdeyrityksen osakkeiden arvoa muiden samalla toimialalla toimivien yritysten osakkeiden arvoihin. Vertailuarvo on subjektiivinen, eikä se ole välttämättä verotuksellisesti pätevä.

Substanssiarvo

Yrityksen substanssiarvo saadaan yksinkertaistettuna laskemalla yrityksen varojen sekä velkojen erotus. Substanssiarvolla tarkoitetaan yrityksen velattoman omaisuuden arvoa, eli yrityksen minimiarvoa. Substanssiarvoa käytetään sukupolvenvaihdoksissa yrityksen arvon perustana veroja laskettaessa.

Tuottoarvo

Mikäli yrityksen arvo perustuu pääasiallisesti muuhun kuin yhtiön taseesta ilmenevään omaisuuteen, yritykselle voidaan laskea myös tuottoarvo. Yrityksen tuottoarvoa laskettaessa otetaan huomioon yleensä yrityksen kolmen edellisen vuoden tulos, joka pääomitetään 15 %:n korkokannalla. Tuottoarvon laskentapohjana käytettävään tulokseen voidaan myös tehdä tar-

vittavat oikaisut esimerkiksi eliminoimalla satunnaiset erät tai osakkaiden nostamatta jääneet palkat.

Nettovarallisuus

Yrityksen nettovarallisuus saadaan vähentämällä yrityksen varoista yrityksen velat. Nettovarallisuutta käytetään hyväksi muun muassa yrityksen arvonmäärityksen eri vaiheissa. Sukupolvenvaihdoksissa nettovarallisuutta käytetään erityisesti lahjaveron sukupolvenhuojennuksen laskemisessa.

Todellinen hankintameno

Todellinen hankintameno tarkoittaa luovutus- eli myyntivoiton verotuksessa myyntihinnasta tehtävää vähennystä, joka sisältää esimerkiksi hankinta- eli ostohinnan, osto- ja myyntikulut sekä varainsiirtoveron.

Hankintameno-olettama

Hankintameno-olettama on todellisen hankintamenon kanssa vaihtoehtoinen vähennys omaisuuden luovutus- eli myyntivoiton verotuksessa.

Kauppa käypään hintaan

Yrityksen omistusjärjestely, jossa yrityksen omistaja myy osakkeitaan yritystoiminnan jatkajalle vastikkeella, joka vastaa osakkeiden käypää arvoa.

Lahjanluonteinen kauppa

Lahjanluonteinen kauppa on kauppa, jossa kauppahinta alittaa kaupan kohteena olevan käyvän arvon. Lahjanluonteisessa kaupassa käyvän arvon ja vastikkeen välinen erotus katsotaan pääsääntöisesti lahjaksi, josta maksetaan myös lahjaveroa.

Lahja

Lain mukaan lahjan tunnusmerkistöt täyttyvät, kun varallisuutta siirtyy toiselle henkilölle vastikkeetta, minkä seurauksena lahjan antajan varallisuus vähenee ja lahjan saajan varallisuus lisääntyy, lahjan luovutus on vapaaehtoinen sekä lahjan luovutukseen sisältyy niin sanottu luovutustahto. Vähäistä suuremman lahjan saajan on maksettava lahjoituksesta lahjaveroa.

Lahjakirja

Lahjakirja on dokumentti, jossa eritellään lahjan antajan lahjan vastaanottajalle lahjoittama omaisuus ehtoineen. Lahjakirjaan voidaan sisällyttää lausekkeitä omistus- tai hallintaoikeuden siirtymisestä.

Perimysjärjestys

Lakimääräinen perimysjärjestys rakentuu verisukulaisuuden osoittaman läheisyyden varaan. Pääsääntöisesti lähinnä olevat rintaperilliset saavat perinnön, josta kukin yhtä suuren suhteellisen osan. Mikäli rintaperillinen on kuollut, tulevat hänen lapsensa hänen sijaansa perintöä jaettaessa ja niin edelleen. Laki määrää tarkoin perimysjärjestyksestä. Perimysjärjestyksen käsitteeseen kuuluvat läheisesti myös eri perimysparenteelit.

Parenteelit

Parenteelit on Suomen perintöä koskevien lakien perusta. Parenteeliperiaatteessa on kolme parenteelia: ensimmäisen muodostavat perittävän lapset jälkeläisineen, toisen muodostavat perittävän vanhemmat jälkeläisineen, ja kolmannen muodostavat perittävän isovanhemmat jälkeläisineen. Perintö menee pääsääntöisesti ensimmäiselle parenteelille. Jos siihen kuuluvia

ei ole, menee perintö toiselle parenteelille. Senkin ollessa tyhjä jaetaan perintö kolmannelle parenteelille.

Perintö

Perintö on omaisuutta, joka saadaan perittävän kuoltua lakimääräisesti perittynä tai testamentin kautta. Perinnön jakamiseksi laissa määrätään tehtäväksi perittävän kuoltua perunkirjoitus sekä perukirja, josta ilmenee muun muassa vainajan perilliset sekä perittävän omaisuus sekä velat. Perinnöstä maksetaan perintöveroa.

Ennakkoperintö

Ennakkoperintö on perittävän tämän elinaikana rintaperilliselle tekemä lahjoitus, joka otetaan huomioon perinnönjaossa perintönä. Perittävä voi kuitenkin määrätä, ettei tehtyä lahjoitusta lueta ennakkoperinnöksi.

Testamentti

Testamentti eli yleisjälkisäädös on asiakirja, jolla henkilö ilmoittaa tahtonsa omaisuutensa kohtalosta kuolemansa jälkeen. Testamentti tulee laatia kirjallisesti laissa säädettyssä muodossa.

Käyttöoikeustestamentti

Käyttöoikeustestamentin edunsaajalla ei ole omistusoikeutta hänelle testamentissa määrättyyn omaisuuteen. Edunsaajalla on kuitenkin oikeus omaisuuden hallintaan sekä sen tuottoon.

Omistusoikeustestamentti

Omistusoikeustestamentin edunsaajalla on oikeus täysin vapaasti käyttää hänelle testamentissa määrättyä omaisuutta. Omistusoikeustestamentin osoittamaa omaisuutta voidaan testamentata tai luovuttaa eteenpäin. Kaikki omaisuuden kerryttämät tuotot tulevat omistusoikeustestamentin edunsaajalle.

Lakiosa

Puolet lakiosaperilliselle perimysjärjestyksen mukaan tulevan perinnön arvosta.

Kuolinpesä

Perittävän jäämistöön oikeutettujen henkilöiden muodostama ryhmä.

Kuolinpesän osakas

Yksittäinen perillinen tai perittävän eloon jäänyt puoliso.

Sukupolvenvaihdoshuojennus

Sukupolvenvaihdoshuojennus on lakiin kirjattu yrityksen sukupolvenvaihdosten veroseuraamuksia pienentävä huojennus. Huojennuksiin liittyy usein ehtoja, joiden tulee täytyä ennen huojennuksen saamista. Huojennuksilla pyritään kannustamaan yritystoiminnan jatkuvuutta.

Osakekauppa

Osakekauppa on yritysjärjestelyn muoto, jossa myyjä myy yrityksen hallintaan ja tuottoon oikeuttavat osakkeet joko kokonaan tai osittain. Ostaja ottaa vastatakseen yrityksen kaikkine varoineen, velkoineen ja vastuineen.

Substanssikauppa

Substanssikauppa on yritysjärjestelyn muoto, jossa kaupan kohteena on yhtiön liiketoiminta tai sen osa, ja siihen liittyvä liikeomaisuus kuten varasto, koneet ja laitteet sekä kiinteistöt.

Due diligence

Due diligencellä tarkoitetaan suunnitellun yrityskaupan tai muun vastaavan yritysjärjestelyn osapuolen suorittamaa yritysjärjestelyn kohteen kokonaisvaltaista ennakkotarkastusta. Due diligencessä yritysjärjestelyn kohteen ominaisuuksia arvioidaan liiketoiminnallisesta, taloudellisesta, oikeudellisesta sekä verotuksellisesta näkökulmasta.

Verosuunnittelu

Verosuunnittelulla tarkoitetaan veroseuraamusten ennakointia sekä niiden minimointia laillisin keinoin. Verosuunnittelu on olennainen osa yrityksen sukupolvenvaihdosta.

Liite 2: Korkeimman hallinto-oikeuden päätökset

KHO 1984 B II 635

”Osakeyhtiön yhtiökokouksessa oli yksimielisesti päätetty korottaa osakepääoma kaksinkertaiseksi. Yhtiön osakas A, joka oli yhtenä pääosakkaista osallistunut korotuspäätökseen, osti ennen varsinaisen merkintäajan päättymistä yhtiön osakkaana olleelta kuolinpesältä 195 kappaletta osakeanttilippuja 7 000 mk:n kappalehintaan. A:n jätettyä varsinaisena merkintäaikana käyttämättä merkintäoikeuksiaan kaikkiaan 792 uuden osakkeen osalta, hänen poikansa B, joka oli jo ennen osakepääoman korotusta omistanut 36 yhtiön osaketta, merkitsi jälkimerkinnässä 104 uutta osaketta niiden 1 000 mk:n nimellisarvosta kappaleelta muiden rintaperillisten merkityksi loput. Kysymyksessä olevissa olosuhteissa ei voitu pitää todennäköisenä, että sopimus, jonka mukaan varsinaisena merkintäaikana, käyttämättä jääneitä merkintäoikeuksia vastaavat 792 uutta osaketta jakautuivat jälkimerkittäjien kesken, olisi syntynyt ilman A:n hyväksymistä. B:n oli siten katsottava saaneen jälkimerkinnässä A:lta veronalaisen lahjan.” KHO 1984 B II 635 Diaarinumero: 5234/10/83 Antopäivä: 27.11.1984 Taltio 5470

KHO 1984 B II 636

”Isän pojilleen antamat kiinteistölahjat sekä isän ja poikien välinen lahjanluontoiseksi katsottu kauppa olivat tapahtuneet kahden vuoden kuluessa ennen isän kuolemaa. Perintö- ja lahjaverolain 63 a §:n nojalla lahjaverotusten yhteydessä sanotuille pojille maksuunpanematta jätetyt lahjaverojen osat oli myöskin otettava huomioon lahjaveroja perintöveroista vähennettäessä saman lain 16 §:n 2 momentin säännöksen estämättä.” KHO 1984 B II 636 Diaarinumero: 1042/13/82 Antopäivä: 28.12.1984 Taltio 6098

KHO 1987 2859

”Vanhemmat omistivat lapsiensa kanssa osakeyhtiön kaikki 45 osaketta. Osakeannin yhteydessä vanhemmat luopuivat merkintäoikeuksistaan, jolloin lapset saivat merkitä kaikki 105 osaketta. Lasten katsottiin tällöin saaneen kummaltakin vanhemmaltaan osakkeitten merkintäoikeuksina perintö- ja lahjaverolaissa tarkoitettua lahjan.” KHO 1987 2859 Diaarinumero: 927/6/87 Antopäivä: 28.7.1987 Taltio 2859

KHO 1991 3891

”Kun verovelvolliset, jotka olivat saaneet osakeyhtiön kaikki osakkeet omistukseensa tulo- ja varallisuusverolain 73 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna niin sanottuna sukupolvenvaihdosluovutuksena, myivät ne perustamalleen toiselle osakeyhtiölle, heidän katsottiin luovuttavan sanotut osakkeet lain 73 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla edelleen ja luovutukseen siten oli sovellettava mainittua säännöstä.” KHO 1991 3891 Diaarinumero: 1844/3/91 Antopäivä: 29.10.1991 Taltio 3891

KHO 1992 B 519

”Yhtiö A oli 27.12.1988 tehdyllä kauppakirjalla luovuttanut samaan konserniin kuuluvalla yhtiölle X perustettavan yhtiön lukuun tilan 15.000.000 markan kauppahinnalla. Luovutuksen yhteydessä A oli pidättänyt itselleen tontin hallinto-oikeuden rakennuksineen 15 vuoden ajaksi maanvuokralain 5 luvun mukaisin maanvuokraehdoin. Kauppakirjan mukaan A oli oikeutettu siirtämään vuokraoikeuden kolmannelle ilman vuokranantajan suostumusta. A oli 28.12.1988 päivätyllä sopimuksella siirtänyt vuokraoikeuden rakennuksineen 29.700.000 markan siirtohinalla yhtiölle Y. Samana päivänä tehdyllä vuokrasopimuksella yhtiö Y oli vuokrannut rakennuksessa olevat tilat yhtiölle A. Lääninoikeus katsoi, että 28.12.1988 tehdystä vuokraoikeuden siirrossa oli kysymys kiinteän omaisuuden kaupasta. Siirretyn omaisuuden omistusaika alkoi maapohjan saannosta. Kun yhtiö A oli omistanut tilan yli 10 vuoden ajan, ja se oli ollut kirjattuna yhtiön käyttöomaisuuteen, kiinteistön 28.12.1988 saadusta luovutushinnasta oli elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan 20 % yhtiön ve-

ronalaista tuloa. KHO hylkäsi tarkastusasiameiehen valituksen. Verovuosi: 1988.” KHO 1992 B 519 Diaarinumero: 443/3/92 Antopäivä: 2.9.1992 Taltio 3072

KHO 1992 B 520

”Verovelvollisen omistamat asunto-osakkeet oikeuttivat hallitsemaan yhtiöjärjestyksen mukaisia 62, 109, 27 ja 28,5 neliömetrin suuruisia huoneistoja. Osakkeet oli myyty 8.11.1989 ja 28.12.1989 päivätyillä kahdella eri kauppakirjalla kahdelle eri ostajataholle. Siihen nähden, että huoneistoja oli käytetty toisiinsa yhdistettyinä verovelvollisen ja hänen perheensä vakituksena asuntona yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan ennen osakkeiden luovutusta, huoneistojen hallintaan oikeuttavien osakkeiden myynnistä saatu luovutusvoitto tulo- ja varallisuusverolain 73 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla ei miltään osalta ollut veronalaista tuloa. Verovuosi: 1989.” KHO 1992 B 520 Diaarinumero: 1786/3/92 Antopäivä: 31.8.1992 Taltio 3032

KHO 1993 B 538

”Verovelvollinen oli saanut perintö- ja lahjaverolain 63 a ja 63 b §:n mukaisen veronhuojennuksen ja veron maksuajan pidennyksen, kun hän oli ilmoittanut jatkavansa yhdessä sisarus-
tensa kanssa perimänsä osakeyhtiömuotoisen yrityksen toimintaa. Perityn yhtiön nimi oli sittemmin muutettu ja yhtiö oli purettu, jolloin perinnönsaaja oli saanut jako-osuuden yhtiön omistamaan kiinteistöön ja yhtiön noin 11 miljoonan markan rahoitusomaisuuden. Perityn yhtiön liiketoiminta ja osa sen omistamasta kiinteistöstä oli myyty verovelvollisen yhdessä puolisonsa kanssa omistamille kahdelle uudelle osakeyhtiölle, joista toinen jatkoi perityn yhtiön toimintaa tämän nimellä. Verovelvollisen ei katsottu luovuttaneen pääosaa yrityksestä siten kuin perintö- ja lahjaverolain 63 a §:n 3 momentissa ja 63 b §:n 3 momentissa tarkoitetaan eikä hän menettänyt saamaansa veronhuojennusta.” KHO 1993 B 538 Diaarinumero: 2024/6/92 Antopäivä: 11.3.1993 Taltio 838

KHO 2002 17

”Vuonna 2000 kuolleen perinnönjättäjän jälkeen toimitettavassa perintöverotuksessa, perintö- ja lahjaverolain 55 §:ssä tarkoitettua veronhuojennusta laskettaessa, tuli pesään kuulneiden yritysosakkeiden varallisuusverotusarvona pitää yhtiön tilinpäätöksen 31.12.1999 mukaisen ja verovuodelta 1999 toimitetussa varallisuusverotuksessa noudatettujen perusteiden mukaan määritetyn nettovarallisuuden perusteella laskettua arvoa, eikä vaadittua edellisen verovuoden arvoa.” KHO 2002:17 Diaarinumero: 1678/2/01 Antopäivä: 13.2.2002 Taltio 285

Liite 3: Case-yrityksen taseet taulukoina

Taselaskelmat			
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet			
<i>Perustamismenot</i>	6 654,03	6 654,03	6 654,03
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	6 654,03	6 654,03	6 654,03
Aineelliset hyödykkeet			
<i>Koneet ja kalusto</i>	2 544,85	2 671,82	3 562,43
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	2 544,85	2 671,82	3 562,43
Sijoitukset			
<i>Omat osakkeet</i>	1 000,00	0,00	0,00
Sijoitukset yhteensä	1 000,00	0,00	0,00
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	10 198,88	9 325,85	10 216,46
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus			
<i>Aineet ja tarvikkeet</i>	123 227,51	107 947,51	89 094,13
Vaihto-omaisuus yhteensä	123 227,51	107 947,51	89 094,13
Saamiset			
<i>Myyntisaamiset</i>	19 467,39	52 618,29	42 001,47
<i>Muut saamiset</i>	1 293,64	1 293,64	1 293,64
Saamiset yhteensä	20 761,03	53 911,93	43 295,11
Rahat ja pankkisaamiset	8 426,12	40 232,15	46 945,24
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	152 414,66	202 091,59	179 334,48
VASTAAVAA YHTEENSÄ	162 613,54	211 417,44	189 550,94
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Osakepääoma	3 363,76	3 363,76	3 363,76
Osakeanti	21 836,24	21 836,24	21 836,24
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	-10 410,56	7 055,83	-7 146,12
Tilikauden voitto (tappio)	10 467,47	12 533,61	14 201,95
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	25 256,91	44 789,44	32 255,83
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen			
<i>Lainat rahoituslaitoksilta</i>	34 782,86	37 853,51	40 229,80
Pitkäaikaiset velat yhteensä	34 782,86	37 853,51	40 229,80
Lyhytaikainen			
<i>Ostovelat</i>	47 365,00	74 042,60	44 165,66
<i>Muut velat</i>	46 490,51	46 424,08	45 766,00
<i>Siirtovelat</i>	8 718,26	8 307,81	27 133,65
Lyhytaikaiset velat yhteensä	102 573,77	128 774,49	117 065,31
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	137 356,63	166 628,00	157 295,11
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	162 613,54	211 417,44	189 550,94

Liite 4: Case-yrityksen tuloslaskelmat taulukoina

Tuloslaskelmat			
	2008	2007	2006
LIIVEVAIHTO	127 197,26	161 249,47	163 281,00
Materiaalit ja palvelut			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
Ostot tilikauden aikana	36 460,94	71 809,57	48 706,75
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-15 280,00	-18 853,38	0,00
Ulkopuoliset palvelut	0,00	0,00	1 050,00
Materiaalit ja palvelut yhteensä	21 180,94	52 956,19	49 756,75
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	31 232,71	34 445,24	25 182,56
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	9 972,91	6 742,91	5 916,75
Muut henkilösivukulut	1 183,97	-832,90	300,04
Henkilösivukulut yhteensä	11 156,88	5 910,01	6 216,79
Henkilöstökulut yhteensä	42 389,59	40 355,25	31 399,35
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	848,28	890,61	1 187,48
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	848,28	890,61	1 187,48
Liiketoiminnan muut kulut	47 181,02	51 211,56	48 949,59
LIIVEVOITTO (-TAPPIO)	15 597,43	15 835,86	31 987,83
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkokulut ja muut rahoituskulut	5 929,96	5 602,25	19 513,74
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	5 929,96	5 602,25	19 513,74
VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISERIÄ	9 667,47	10 233,61	12 474,09
Satunnaiset erät			
Satunnaiset tuotot	800,00	2 300,00	1 727,86
Satunnaiset erät yhteensä	800,00	2 300,00	1 727,86
VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	10 467,47	12 533,61	14 201,95
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	10 467,47	12 533,61	14 201,95

Liite 5: Case-yrityksen arvonmäärityslaskelmat taulukoina

Yrityksen substanssiarvo

Käyttöomaisuus	12 724,25 €	
Vaihto-omaisuus	123 227,51 €	
Rahoitusomaisuus	29 187,15 €	
Varat yhteensä		165 138,91 €
Pitkäaikainen vieras pääoma	34 782,86 €	
Lyhytaikainen vieras pääoma	102 573,77 €	
Velat yhteensä		137 356,63 €
Substanssiarvo		27 782,28 €

Yrityksen tuottoarvo

Vuosi	Tulos	Oikaisut	Oikaistu tulos
2006	14 201,95 €	-1 727,86 €	12 474,09 €
2007	12 533,61 €	-2 300,00 €	10 233,61 €
2008	10 467,47 €	-800,00 €	9 667,47 €
Tulokset yhteensä			32 375,17 €
Tulosten keskiarvo			10 791,72 €
Pääomitusprosentti			15 %
Tuottoarvo			71 944,82 €

Yrityksen käypä arvo

Substanssiarvo	27 782,28 €
Tuottoarvo	71 944,82 €
Yhteensä	99 727,10 €
Keskiarvo = Yrityksen käypä arvo	49 863,55 €

Liite 6: Lahja- ja perintöverotaulukot

Lahjaverotaulukko I luokka

Lahjan määrä	Vero alarajalla	% ylittävältä
4 000 - 17 000	100,00 €	7 %
17 000 - 50 000	1 010,00 €	10 %
50 000 -	4 310,00 €	13 %

Perintöverotaulukko I luokka

Lahjan määrä	Vero alarajalla	% ylittävältä
20 000 - 40 000	100,00 €	7 %
40 000 - 60 000	1 500,00 €	10 %
60 000 -	3 500,00 €	13 %

Liite 7: Lahjanluonteisen kaupan kustannukset taulukoina

Lahjanluonteinen kauppa					
Vastike %	Vastike €	Lahjasumma	Alarajavero	Ylimenevä vero	Lahjavero yht.
5 %	2 493,18 €	47 370,37 €	1 010,00 €	3 037,04 €	4 047,04 €
10 %	4 986,36 €	44 877,20 €	1 010,00 €	2 787,72 €	3 797,72 €
15 %	7 479,53 €	42 384,02 €	1 010,00 €	2 538,40 €	3 548,40 €
20 %	9 972,71 €	39 890,84 €	1 010,00 €	2 289,08 €	3 299,08 €
25 %	12 465,89 €	37 397,66 €	1 010,00 €	2 039,77 €	3 049,77 €
30 %	14 959,07 €	34 904,49 €	1 010,00 €	1 790,45 €	2 800,45 €
35 %	17 452,24 €	32 411,31 €	1 010,00 €	1 541,13 €	2 551,13 €
40 %	19 945,42 €	29 918,13 €	1 010,00 €	1 291,81 €	2 301,81 €
45 %	22 438,60 €	27 424,95 €	1 010,00 €	1 042,50 €	2 052,50 €
50 %	24 931,78 €	24 931,78 €	1 010,00 €	793,18 €	1 803,18 €
55 %	27 424,95 €	22 438,60 €	1 010,00 €	543,86 €	1 553,86 €
60 %	29 918,13 €	19 945,42 €	1 010,00 €	294,54 €	1 304,54 €
65 %	32 411,31 €	17 452,24 €	100,00 €	941,66 €	1 041,66 €
70 %	34 904,49 €	14 959,07 €	100,00 €	767,13 €	867,13 €
75 %	37 397,66 €	12 465,89 €	100,00 €	592,61 €	692,61 €

Varainsiirtovero lahjanluonteisessa kaupassa		
Varainsiirtovero-%		1,60 %
Vastike %	Vastike €	Veron määrä
5 %	2 493,18 €	39,89 €
10 %	4 986,36 €	79,78 €
15 %	7 479,53 €	119,67 €
20 %	9 972,71 €	159,56 €
25 %	12 465,89 €	199,45 €
30 %	14 959,07 €	239,35 €
35 %	17 452,24 €	279,24 €
40 %	19 945,42 €	319,13 €
45 %	22 438,60 €	359,02 €
50 %	24 931,78 €	398,91 €
55 %	27 424,95 €	438,80 €
60 %	29 918,13 €	478,69 €
65 %	32 411,31 €	518,58 €
70 %	34 904,49 €	558,47 €
75 %	37 397,66 €	598,36 €

Verot yhteensä lahjanluonteisessa kaupassa				
Vastike %	Vastike €	Lahjavero	Varainsiirtovero	Verot yhteensä
5 %	2 493,18 €	4 047,04 €	39,89 €	4 086,93 €
10 %	4 986,36 €	3 797,72 €	79,78 €	3 877,50 €
15 %	7 479,53 €	3 548,40 €	119,67 €	3 668,07 €
20 %	9 972,71 €	3 299,08 €	159,56 €	3 458,65 €
25 %	12 465,89 €	3 049,77 €	199,45 €	3 249,22 €
30 %	14 959,07 €	2 800,45 €	239,35 €	3 039,79 €
35 %	17 452,24 €	2 551,13 €	279,24 €	2 830,37 €
40 %	19 945,42 €	2 301,81 €	319,13 €	2 620,94 €
45 %	22 438,60 €	2 052,50 €	359,02 €	2 411,51 €
50 %	24 931,78 €	1 803,18 €	398,91 €	2 202,09 €
55 %	27 424,95 €	1 553,86 €	438,80 €	1 992,66 €
60 %	29 918,13 €	1 304,54 €	478,69 €	1 783,23 €
65 %	32 411,31 €	1 041,66 €	518,58 €	1 560,24 €
70 %	34 904,49 €	867,13 €	558,47 €	1 425,61 €
75 %	37 397,66 €	692,61 €	598,36 €	1 290,97 €

Liite 8: Lahjan kustannukset taulukoina

Lahja

Lahjasumma (yrityksen käypä kokonaisarvo)		49 863,55 €
Osuuden arvo välillä	17 000 - 50 000	
Vero vakioerän alarajalla	1 010,00 €	
Veroprosentti ylimenevältä	10 %	
Ylimenevä osuus	32 863,55 €	
Vero ylimenevältä	3 286,36 €	
Lahjavero yhteensä		4 296,36 €

Lahja oikeuden pidätyksellä

Lahjasumma (yrityksen käypä kokonaisarvo)		22 438,60 €
Osuuden arvo välillä	17 000 - 50 000	
Vero vakioerän alarajalla	1 010,00 €	
Veroprosentti ylimenevältä	10 %	
Ylimenevä osuus	5 438,60 €	
Vero ylimenevältä	543,86 €	
Lahjavero yhteensä		1 553,86 €
Verrattuna normaaliin lahjaan		2 742,50 €

Yrityksen vertailuarvo

Yrityksen varat	155 959,51 €	
Yrityksen velat	137 356,63 €	
Nettovarallisuus		18 602,88 €
40 % nettovarallisuudesta		7 441,15 €
Vertailuarvo		7 441,15 €

Lahjavero vertailuarvosta

Lahjasumma (yrityksen käypä kokonaisarvo)		7 441,15 €
Osuuden arvo välillä	4 000 - 17 000	
Vero vakioerän alarajalla	100,00 €	
Veroprosentti ylimenevältä	7 %	
Ylimenevä osuus	3 441,15 €	
Vero ylimenevältä	240,88 €	
Lahjavero yhteensä		340,88 €

Liite 9: Perinnön kustannukset taulukoina

Perintöveron määrä käyvästä arvosta

Perintösomma (yrityksen käypä kokonaisarvo)		49 863,55 €
Osuuden arvo välillä	40 000 - 60 000	
Vero vakioerän alarajalla	1 500,00 €	
Veroprosentti ylimenevältä	10 %	
Ylimenevä osuus	9 863,55 €	
Vero ylimenevältä	986,36 €	
Perintövero yhteensä		2 486,36 €

Perintöveron määrä vertailuarvosta

Perintösomma (yrityksen vertailuarvo)		7 441,15 €
Osuuden arvo välillä	0,00 €	
Vero vakioerän alarajalla	0,00 €	
Veroprosentti ylimenevältä	0 %	
Ylimenevä osuus	0,00 €	
Vero ylimenevältä	0,00 €	
Perintövero yhteensä		0,00 €